AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Banu ÖZDİLEK

NEAPOLİS NEKROPOLÜ

ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
Yüksek Lisans Tezi
Antalya, 2006

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	:	Doç. Dr. Recai Tekoğlu
Üye (Danışmanı)	:	Prof. Dr. Nevzat Çevik
Üye	:	Doç. Dr. Gül Işın
Üye	:	
Üye	:	

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... /..../ 200..

Prof.Dr. Nevzat ÇEVİK
Müdür
.....

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Banu ÖZDİLEK

NEAPOLİS NEKROPOLÜ

Danışman: Prof. Dr. Nevzat ÇEVİK

Arkeoloji Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

2006 Antalya

İÇİNDEKİLER

Önsöz……..i

Bibliografya ve Kısaltmalar…… ……....ii

Özet…….…..xi

Resumé……..……...xiii

1- GİRİŞ……1

1.1. Neapolis'in Araştırma Tarihi.....1

2- NEAPOLİS'İN KONUMU VE YERLEŞİM TOPOGRAFYASI.....3

2.1. Konum…….……...……3

2.2. Yerleşim Topografyası…….4

3- NEAPOLİS NEKROPOL'ÜNÜN KONUMU, YERLEŞİMİ VE DÜZENLEMESİ.. 5

3.1. Neapolis Mezarlarında Kullanılan Malzeme ve Teknik…….....8

4- NEAPOLİS MEZAR TİPLERİ…….....…….....9

4.1. Lahitler……..9

4.1.1. Bağımsız Lahitler…….....……12

4.1.1.1. Bezemesiz Lahitler.....…….....12

4.1.1.2. Bezemeli Lahitler.....…….……13

4.1.2. Kaya Lahitleri/Khamosorionlar……...……...20

4.1.2.1.Bezemesizler…….……...22

4.1.2.2. Bezemeliler…….……25

4.2. Ostothekler…….....……..26

4.2.1. Bağımsız Ostothek...……26

4.2.2. Kaya Ostothekleri..... 28

4.3. Aedikula/Arkosolium Mezar……...……...…....29

4.4. Oda Mezar……...……...…....33

5- NEAPOLİS MEZAR KABARTMALARININ İKONOGRAFİSİ…….…...34

5.1. Pusat: Kalkan-mızrak-kılıç……...…….…..….34

5.2. Çelenk …….…….……..….39

5.3. Girland…….....……..……..…40

5.4. Phiale …….…….....….....41

5.5. Sunak …….…….....…...41

5.6. Oinochoe ……..…….....….…..41

5.7. Büst …….…….....42

5.8. Aile Betimlemesi ……...……...……..44

5.9. Av Sahnesi……..……...……...……..**45**
5.10. Sistrum ……..……..……..……..……**46**
5.11. Medusa ……....…….…….....….. **48**
6- NEAPOLİS'DEKİ ÖLÜ KÜLTÜYLE İLGİLİ UNSURLAR……...…..……**49**
6.1. Steller-Stel Çukurları…….……...…..…..**51**
6.2. Sunu Çanağı…….……....……**53**
6.3. Girland ve Levha Oyukları…….……...….**54**
7- NEAPOLİS'TEKİ MEZAR YAZITLARININ İÇERİĞİ ……...……..**56**
8- TARİHLEME……...……..**58**
9- DEĞERLENDİRME……...……..**59**
9.1. Genel …….……....…**60**
9.2. Tipoloji ……...……....…..…**61**
9.3. İkonografi ……..……...…..…..**63**
9.4. Sosyoloji.. ……...……....……..**64**
10- KATALOG ……....……..**67**
Levhaların Listesi ……....……...……...….**92**
Levhalar …….....…….…….....**93-137**
Özgeçmiş

ÖNSÖZ

Neapolis kentindeki ilk çalışmalar 1997 yılında, ön-keşif araştırması olarak Bey Dağları Yüzey Araştırmaları kapsamında, Prof. Dr. Nevzat Çevik başkanlığında başlatılmıştır. Bu tarihten sonra 2003 ve 2004 yıllarında kentte ayrıntılı olarak çalışılmıştır. Ben ise, bu çalışmalara 2004 dahil oldum. 2004 yılında nekropoldeki çalışmalar, Prof. Dr. Nevzat Çevik, Yrd. Doç. Dr. İsa Kızgut ve benim sorumluluğumda, arkeoloji öğrencileri Deniz Tanrıverdi, İpek Sevgi, Nurgül Sincar, Sanem Fırıncı ile birlikte yürütülmüştür. Bu çalışmalar sırasında hocam Prof. Dr. Nevzat Çevik tarafından, kentin nekropolü tarafıma Yüksek Lisans tezi çalışması olarak verilmiştir. Yeni keşfedilmiş bir kent olan Neapolis'e ilişkin yapılan ve yapılmakta olan arkeolojik yayınlar arasında bu çalışmanın da yer alması beni ayrıca mutlu etmektedir. Hocam Prof. Dr. Nevzat Çevik, düşüncelerimi geliştirmem konusunda bana yol göstermiş ve tez yazım aşamasında da tüm yardımlarını esirgememiştir. Bana sağladığı olanaklar için Hocam'a her zaman müteşekkir olacağım. Tezin yazım aşamasında bana her konuda yardım eden, görüşlerini benimle paylaşan Hocam Prof. Dr. Burhan Varkıvanç'a, haritanın çıkarılmasına emek veren Harita Mühendisi Süleyman Çoşgun, Dostum Araş. Gör. Emrah Akalın ve Prof. Dr. Nevzat Çevik'e, Bey Dağları Yüzey Araştırması'na katılan ve bu araştırmaya emek veren, bana tez konusunda da yardımcı olan Öğr. Gör. Süleyman Bulut ve tüm ekip üyelerine, fotoğraf konusunda bana yardımcı olan Arkadaşım Araş. Gör. Eray Dökü'ye, arazide, yazım aşamasında ve her zaman bana destek olan Arkeolog, *"sevgili"* H. Onur Tıbıkoğlu'na ve aileme çok teşekkür ederim.

BİBLİYOGRAFYA ve KISALTMALAR

Archaologische Bibliographie 1993 ve AA 1997, 611 vdd. önerilen kısaltmalar kullanılmıştır.

Alföldi Rosenbaum 1971 E. Alföldi Rosenbaum, Anamur Nekropolü / The Necropolis of Anemurium, TTK VI, 12 (1971).

Alföldi Rosenbaum 1980 E. Alföldi- Rosenbaum, The Necropolis of Adrassus (Balabolu) in Rough Cilicia (Isauria) (1980).

Akurgal 1961 E. Akurgal, Die Kunst Anatoliens von Homer bis Alexander (1961).

Akyürek-Şahin 2001 E. Akyürek-Şahin, "Büyük Çiftçi Tanrısı Zeus Broton, arkeolojik ve epigrafik Belgelerle Phrigia'da Bir Zeus Kültü", OLBA IV, 2001, 163 vd.

Arkwright 1911 W. Arkwright, "Penalties in Lycian Epitaphs" JHS XXXI, 1911, 269 vdd.

Asgari – Fıratlı 1978 N. Asgari- N. Fıratlı, "Die Nekropole von Kalchedon", bkz.: S. Şahin – E. Schwertheim – J. Wagner (Ed.), Festschrift für. F. K. Dörner (1978).

Atilla 1980 İ. A. Atilla, "Likya Lahitleri", Arkeoloji ve Sanat Dergisi 8-9, 1980, 22-28.

Blech 1982 M. Blech, Studien zum Kranz bei den Griechen (1982).

Borchhardt-Neumann-Schulz 1969/70

Borchhardt 1975 J. Borchhardt, Myra Ein lykische Metropole in antiker und byzantinischer Zeit (1975).

Borchhardt 1993 J. Borchhardt, Die Steine von Zemuri (1993).

Buluç 1993 S. Buluç, "Anadolu' da Kremasyon - Ölü Gömme Gelenekleri" 1992 Yılı Anadolu Medeniyetleri Konferansları, Ankara, 1993, 83-101.

Childs – Demargne 1989 William A. P. Childs – Pierre Demargne, Le Monument Des Nereides le Decor Sculpte, FdX VIII, 2 (1989).

Cook 1981 R. M. Cook**,** Clazomenian Sarcophagi, 1981.

Çelgin 1990 V. Çelgin, Termessos Kenti Nekropolleri (İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi 1990).

Çelgin 1994 A. Vedat Çelgin, "Termessos ve Çevresinde Nekropol ve Epigrafya Araştırmaları: 1975–1991 Yılları Arasında Yapılan Çalışmaların Toplu Sonuçlarına Kısa Bir Bakış", Anadolu Araş. XIII, 1994, 153–177.

Çelgin 2003 A. Vedat Çelgin, "Termessos Egemenlik Alanında Artemis Kültleri II: Keldağ/Göldağ (Neapolis) Antik Yerleşmesindeki "Aspalos – Artemis Akraia" Kültü Epigrafik ve Arkeolojik Veriler Işığında Bir Değerlendirme", Adalya VI, 2003, 141-170.

Çevik 1995 N. Çevik, Antalya – Hurma Köyü'nde bir çiftlik Yerleşimi, Lykia II, 1995,39-62.

Çevik 1996 N. Çevik, "Yeni Bulgular Işığında Elmalı Yaylası", Adalya I, 1996, 61-72.

Çevik 1997a N.Çevik, "Yuvarlak Kaya Ostothekleri. Trebenna'da Belgelenen Yeni Bir Mezar Tipi ve Onun Işığında Benzeri Çukurların Yeniden İrdelenmesi", Adalya II, 1997, 127-150.

Çevik 1997b N.Çevik, "An Oil Production Center in Pamphylia: Lyrboton Kome", Lykia 3 1997, 79-112.

Çevik 1997c N. Çevik, "Urartu Kaya Mezarlarında Ölü Kültüne İlişkin Mimari Elemanlar", Türk Arkeoloji Dergisi, 31, 1997, 419-459.

Çevik 2000a N. Çevik, "Tarih ve Arkeolojisiyle Melas Vadisi", Adayla IV, 2000, 91-114.

Çevik 2000b N. Çevik, "A Dead-Cult Place in Simena: The Lycian Open-air Rock-cut Sanctuaries and their Anatolian Aspects", C. Işık (Ed.), Studien zur Religion und Kultur Kleinasiens und des agaischen Bereiches. Festschrift für Baki Öğün zum 75. Geburstag. AsiaMS 39 (2000) 39-50.

Çevik 2003 N. Çevik, "The rock-cut tombs of Etenna and southern Anatolia" AnatSt 53,2003, 97 vdd.

Çevik 2005a N. Çevik, "New Finds from Neapolis Regarding the Cult of Dead", Adalya VIII, 2005, 121-133.

Çevik 2005b N. Çevik, "The social structure as reflected through the necropolii of Trebenna", The Third International Symposium on Lycia", 07 Nov.,2005, Antalya (Baskıda). Henüz yayınlanmamış olan bu makalenin tam metni yazarı tarafından bana verilmiştir.

Çevik - Gülşen 1998 N. Çevik-F. Gülşen, "Kent Antalya'nın Arkeolojik Envanteri Projesi III: Varsak (Lyrboton Kome) Yüzey Araştırması", AST XV, II. Cilt, 1998, 365-372.

Çevik ve diğ. 1999 N. Çevik – İ. Kızgut – Ş. Aktaş, "1997 Yılı Trebenna ve Çevresi Yüzey Araştırmaları", AST XVI. II, 1999, 401-421.

Çevik - İplikçioğlu 2003 N. Çevik-B.İplikçioğlu "Neues zu den Felsostotheken in Trebenna" , Epigraphica Anatolica 35, 2003, 147-156.

Çevik ve diğ. 2003 N. Çevik-B.Varkıvanç–İ. Kızgut–F.Gülşen "A Settlement in Lycia: Darıözü / Kastabara" , Adalya VI, 2003, 189-232.

Çevik ve diğ. 2004a N. Çevik -B. Varkıvanç–S. Bulut-İ. Kızgut-E. Akyürek "Trebenna ve Çevresi Yüzey Araştırmaları 2002" , AST 21. I, 2003, 270-278.

Çevik-Pedarros 2004b N. Çevik-I. Pedarros, "The Fortified Site of Kelbessos", Anatolia Antiqua XII, 2004, 283-291.

Çevik ve diğ. 2005a N. Çevik–B. Varkıvanç–S. Bulut-E. Akyürek–I. P. Pedarros, "Bey Dağları Yüzey Araştırmaları 2003" AST 22,1, 2005. 101-114.

Çevik ve diğ. 2005b N. Çevik–B. Varkıvanç–S. Bulut–İ. Kızgut, "Roma Dönemi Kalıntıları": Ed., N. Çevik, B. Varkıvanç, E. Akyürek. Trebenna Tarihi, Arkeolojisi ve Doğası /Its History, Archaeology and Natural Environment, Adalya, Ekyayın dizisi 1, (2005).

Çevik- Pedarros 2005c N. Çevik-I. Pedarros, "Kelbessos Dans Le Beydağ. Un Peripolion Sur Le Territoire de Termessos de Pisidie:

Resultats Preliminaires" Anatolia Antiqua XIII, 2005, 439-447.

Çevik ve diğ. 2006 N. Çevik–S. Bulut–İ. Kızgut-E. Akyürek–I. P.-Pedarros, M. Kunze, B. Özdilek, "Bey Dağları Yüzey Araştırmaları: Neapolis ve Kelbessos 2004" , AST 23. I, 2006, 141-154.

Çokay 2003 Ş. S. Çokay, Karaçallı Nekropolü, (İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi) 2003.

Dinçol 2003 B. Dinçol, Eski Önasya ve Mısır'da Müzik (2003).

Durugönül 1989 S. Durugönül, Die Felsreliefs im Rauhen Kilikien, BAR Int. Ser. 511, Oxford (1989).

Durukan 1999 M. Durukan, "Hisarkale Garnizonu ve Bu Merkezde Polygonal Teknikte İnşa Edilmiş Mezarlar", OLBA II. I, 1999, 79-91.

Durukan 2001 M. Durukan, Dağlık Kilikia Mezarları ve Ölü Kültü. (Ege Üniversitesi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2001).

Er 1998 Y. Er Scarborough, "Dağlık Kilikia- Lamotis Mezarları", OLBA I, 1998, 77-85.

Er 2004 Y. Er, Klasik Arkeoloji Sözlüğü (2004).

Ergeç 2003 R. Ergeç, "Nekropolen und Graber in der südlichen Kommagene", Asia Minor Studien, Band 14, 2003.

Fleischer 1978 R. Fleischer, "Eine spathellenistische Ostothek aus Pisidien", Festschrift E. Diez (1978) 39-50.

Fleischer 1983 R. Fleischer, Der Klagefrauensarkophag aus Sidon (1983).

Fittschen- Zanker 1985 K. Fittschen- P. Zanker, Katalog der römischen Portraits in den Capitolinischen Museen und den anderen kommunalen Sammlungen der Stadt Rom I (1985).

Froning 1985 H. Froning, Zur Interpretation vegetabilischer Bekrönungen klassischer und spatklassischer Grabstelen. Ein Anthemion in Würrzburg, in: E. Simon., und Mitarb., Nachrichten aus den Martin-von-Wagner-Museum der Universitat Würzburg, AA 1985, 218-229.

Gabelmann 1977 H. Gabelmann, "Zur Tektonik oberitalischer Sarkophage, Altare und Stelen", BJb 177, 1977, 210 vdd.

Gabriel 1965 A. Gabriel, Phrygie Exploration Archeologique, Tome IV, La cité de Midas Architecture (1965).

Güngör 1996 H. Güngör, Cimetieres et Traditions Funeraires dans le Monde Islamique, İslam Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Geleneği, Ed. J. L. Bacque- Grammont ve A. Tibet, T.T.K. Ankara (1996).

Von Graeve 1970 V. Von Graeve, Der Alexandersarkophag und seine Werkstatt (1970).

Haspels 1971 C. H. E. Haspels, The Highlands of Phrygia: Sites and Monuments II (1971).

Haarløv 1977 B. Haarløv, The Half – Open Door. A Common Symbolic Motive within Roman Sepulchral Sculpture (1977).

Herdejürgen 1984 H. Herdejürgen, "Sarkophage mit Darstellungen von Kultgeraten", bkz.: Andreae 1984, 7 vdd.

Herdejürgen 1996 H. Herdejürgen, Stadtrömische und italische Girlandensarkophage. Die Sarkophage, des ersten und zweiten Jahrhunderts, ASR VI 2, 1 (1996).

von Hesberg-Zanker 1987 H. von Hesberg -P. Zanker (Ed.), Römische Grabstrasse, (1987).

von Hesberg 1992 H. von Hesberg, Römische Grabbauten, Darmstadt (1992).

Hitzl 1991 I. Hitzl, Die Griechischen Sarkophage der archaischen und klassichen Zeit (1991).

Hürmüzlü 2003 B. Hürmüzlü, "Klazomenai Akpınar Nekropolisi", (Ege Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Işık 1981/82 F. Işık, "Kleinasiatische Girlandensarkophage mit pilaster-oder Säulenarchitektur", ÖJh Beibl. 53, 1981/82, 130-146.

Işık 1993 F. Işık, "Zur Kontinuitätsfrage der kleinasiatischen Girlandensarkophage während des Hellenismus und der

frühen Kaisezeit" 9-21: Ed., G. Koch, Grabeskunst der Römischen Kaiserzeit (1993).

Işık 1995a F. Işık, Die offenen Felsheiligtümer Urartus und ihre Beziehungen zu denen der Hethiter und Phryger. Documenta Asiana Bd. II (1995).

Işık 1995b F. Işık, "Likya Kaya Tapınakları", 1994 Anadolu Medeniyetleri Konferansları. 1995, 110-139.

Işık 1996 F. Işık, "Zum Ursprung lykischer Felsheiligtümer", Festschrift für J. Borchhardt, 1996, 51-64.

İdil 1998 V. İdil, Likya Lahitleri, Türk Tarih Kurumu, 3. Baskı (1998).

İplikçioğlu 1999 B. İplikçioğlu, "Zum Territorium von Termessos in Pisidien", bkz.: P. Scherrer – H. Täeuber – H. Thür (Ed.), Steine und Wege, Festschrift für Dieter Knibbe, Zum 65. Geburstag (1999) 309–313.

İplikçioğlu ve diğ. 1997 B. İplikçioğlu - A. V. Çelgin- G. Çelgin , " Termessos ve Egemenlik Alanı Epigrafik- Tarihi Coğrafi Yüzey Araştırmaları (1992- 1996 Çalışmaları) *AST* XV, 1997, 371-381.

İplikçioğlu ve diğ. 1998 B. İplikçioğlu - A. V. Çelgin - G. Çelgin, "Termessos ve Egemenlik Alanı Epigrafik- Tarihi Coğrafi Yüzey Araştırmaları 1997" AST XVI-I, 1998, 381-385.

İplikçioğlu ve diğ. 1999 B. İplikçioğlu - A. V. Çelgin - G. Çelgin , "Doğu ve Kuzeydoğu Lykia – Güneybatı Pisidya Epigrafik – Tarihi Coğrafi Yüzey Araştırmaları (1991 – 1998 Çalışmaları)", *AST* XVII – 1, 1999, 199-207.

İplikçioğlu ve diğ. 2001 B. İplikçioğlu - A. V. Çelgin- G. Çelgin, Epigraphishe Forshungen in Termessos und seinem Territorium. Forschungsjahre 1997. 1998. 1999. 2001.
(Yayınlanmamış manuskript).

İşkan 2002a H. İşkan, "Zum Totenkult in Lykien I: Ein datierbares Felsgrab in Patara und Leichenspiele in Lykien", 2002, 273-309.

İşkan 2002b H. İşkan, "Ein Siegersarkophag aus Patara", 2002, 145-163.

İşkan Işık 1994 H. İşkan Işık, "Überlegungen zur Typologie der lykischen Sarkophage", Lykai I, 1994, 42-51.

Kaptan- Bayburtluoğlu 1988 D. Kaptan- Bayburtluoğlu, Ergili Mühür Baskıları, (Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi) 1988.

Karamut – Türkmen 1995 İsmail Karamut - Seher Türkmen, "Alanya Müzesi Ostothekleri" Arkeoloji ve Sanat, 67,1995, 9-15.

Kleemann 1958 I. Klemann, Der Satrapen-Sarkophag aus Sidon (1958).

Krug 1968 A. Krug, Binden in der griechischen Kunst (1968).

Krurtz- Boardman 1971 D. C. Kurtz- J. Boardman, Greek Burial Customs, NewYork (1971).

Koch - Sichtermann 1982 G. Koch - H. Sichtermann, Römische Sarkophage Handbuch der Archäologie (1982).

Koch 1993 G. Koch, Sarkophage der Römischen Kaiserzeit (1993).

Koch 2001 G. Koch, Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri (2001) "Çev. Z. İlkgelen".

Korkut 1999 T. Korkut, "Die kaiserzeitlichen pamphylisch-kilikischen Girlandenostotheken aus Kalkstein. Untersuchungen zu Typologie, Chronologie und Ikonographie", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Scriptorium-Münster, (1999).

Lanckoronski 1892 K. G. Lanckoronski- G. Niemann- E. Petersen, Städte Pamphyliens und Pisidiens II, Prag, Wien, Leipzig (1892).

Lietzmann 1940 H. Lietzmann, Die christlichen Sarkophage der vorkonstantinischen Zeit (1940).

Machatschek 1967 A. Machatschek, Die Nekropolen und Grabmaler im Gebeit von Elaiussa Sebaste und Korkykos im Rauhen Kilikien, (1967).

Machatschek - Schwarz 1981 A. Machatschek–M. Schwarz, Bauforschungen in Selge, (1981).

Mansel 1949 A.M. Mansel – A. Akarca Perge'de Kazılar ve Araştırmalar (1949).

Nock 1932 A. D. Nock, "Cremation and Burial in the Roman Empire", HThR XXV, No: 4,1932, 324 vdd.

Özdilek 2006 B. Özdilek, "Neapolis Nekropolü Üzerine Bir Ön Rapor", Ek Dizi No: 3/ Supplement Series Nr. 3, (Baskıda).

Özkaya ve San 2000 V. Özkaya ve O. San, " Alinda Nekropolü I", 17. AST, 2. Cilt, Ankara, 1999, 237-254.

Özkaya ve San 2001 V. Özkaya ve O. San, " Alinda Nekropolü II", 18. AST, 1. Cilt, Ankara, 2000, 237-254.

Özkaya ve San 2002 V. Özkaya ve O. San, " Alinda and Amyzon, Two Ancient Cities in Caria", 19. AST, 1. Cilt, Ankara, 2000, 237-254.

Panofsky 1964 E. Panofsky, Grabplastik (1964).

Pekman 1973 A. Pekman, Perge Tarihi (1973).

Pekridou 1986 A. Pekridou, Das Alketas – Grab in Termessos, İstMitt-, BH 32, 1986.

Peschlow 1996 A. Peschlow, Der Latmos, Mainz am Rhein, Philipp von Zabern, 1996.

Peschlow 2005 A. Peschlow, Latmos' ta Bir Karia Kenti. Herakleia. Şehir ve Çevresi. İstanbul, Homer, 2005.

Pfuhl – Möbius 1977–79 E. Pfuhl – H. Möbius, Die ostgriechischen Grabreliefs I-II (1977–79).

Rumscheid 1994 F. Rumscheid, Untersuchungen zur kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus (1994).

Spanu 2000 Spanu, M., "Burial in Asia Minor during the imperial period, with a particular reference to Cilicia and Cappadocia", Ed. J.Pearce, M.Millet, M.Sturck, Burial, Society and Context in the Roman World, 2000, 169-177.

Şahin 1996 N. Şahin, "Beyaz Lekythos'lar Işığında Klasik Devirde Atina'da Ölüm İkonografisi ve Ölü Kültü", Arkeoloji Dergisi IV, Ed. H. Malay, 1996, 143-167.

Toynbee 1971 J. M. C. Toynbee, Death and Burial in the Roman World, Baltimore and London (1971).

Waelkens 1986 M. Waelkens, Die kleinasiatischen Türsteine. Typologische und epigraphische Untersuchungen der kleinasiatischen Grabreliefs mit Scheintür (1986).

Winter 1996 E. Winter, Staatliche Baupolitik und Baufürsorge in den römischen Provinzen des kaiserzeitlichen Kleinasien, Bonn (1996).

Wurster 1974 W. Wurster, "Die Burg von Limyra. Vorbericht", AA 1974, 259-279.

Yılmaz-Şahin 1993 H. Yılmaz-S. Şahin, "Ein Kahlkopf aus Patara. Der Mime Eucharistos und ein Spruch von Philistion", Epigraphica Anatolica, 1993, 77-91.

Zoroğlu 2000 L. Zoroğlu "Kelenderis Nekropolü" OLBA III, 2000, 115 vd.

ÖZET

"Bey Dağları Yüzey Araştırmaları" kapsamındaki çalışma alanının sınırlarını kuzeyde Termessos, güneyde Kemer, güneybatıda ise Saraycık (Kithanaura) oluşturmaktadır. Çoğu yeni olmak üzere pek çok irili ufaklı yerleşim ve kalıntı tespit edilmiştir. Bu yerleşimlerin en önemlilerinden biri de arkeolojik kalıntıları ilk kez tarafımızdan çalışılan Neapolis'tir. Neapolis'in yerleşim ve nekropol alanlarında daha önce hiç biri yayınlanmamış olan 1 oda mezar, 1 aedikula/arkosolium mezar, 26 lahit, 12 kaya lahdi, 1 bağımsız ostothek ve 4 adet de kaya ostotheği saptanmıştır. Mezar özellikleri ve yazıtlar ışığında mezarların tamamının Roma dönemine ait olduğu ve muhtemelen Bizans Dönem'de de kullanılmış olabilecekleri anlaşılmıştır.

Günümüzde de, yerleşime ulaşımını sağlayan ve iki yanında lahitler, kaya lahitleri ve ostothekler içeren antik şehir / mezarlık yolu, kuzey-güney doğrultusunda sarp kayalık boyunca yükselerek uzanmaktadır. Kent girişinde 5 kaya lahdi, 4 tane de lahit bulunmaktadır. Yerleşim yamacında başlayan mezarlar gruplar halinde, yol boyunca dizilmişlerdir. Yerleşim alanına ulaşıldığında, ana mezarlık son bulur. Mezarlık yolundaki asal nekropol dışında, yerleşim alanının değişik noktalarına dağılmış az sayıda bağımsız lahit ve kaya lahdi yanında bir aedikula ve bir de oda mezar bulunmaktadır. Tek sıralı ve tek taraflı mezarlarla birlikte uzayan yol, yerleşim kalıntılarının başladığı yerden itibaren çatallanıp devam eder. Lahitler, kayalık ve eğimli arazide kısmen yapay teraslamalar, kısmen ana kayaların düzeltilerek oluşturulduğu platformlar üzerine yerleştirilmişlerdir. Yerleşimde bulunan toplam 38 lahdin 16 tanesi mezarlık yolu boyunca sıralanmaktadır. 18 lahit, 3 khamosorion olmak üzere, toplam 21 mezarda, Pisidia Bölgesi için karakteristik olan kalkanlı-tabula ansatalı bezeme formunun tercih edildiği görülmektedir. Yaygın kalkanlı bezeme yanında, kült unsurları, büst, girland gibi bezemelerin de Neapolis mezarlarında kullanıldığı görülmektedir.

Bu çalışmayla ilk kez detaylıca ele alınan Neapolis Nekropolü, farklı mezar tiplerini barındırması yanında, çevre yerleşimlerde saptanamayan, ölü kültüne ilişkin bazı özgün verileri bulundurması nedeniyle de önem taşımaktadır.

Konumu ve doğal çevresi ile stratejik açıdan önemli olan yerleşimin, yoğun işlik buluntusu nedeniyle bağcılık, zeytincilik yanında hayvancılığa dayalı bir üretimle beslendiği anlaşılmaktadır. Termessos'un uç kalesi olarak, çoğunluğunun asker olduğu varsayılan yerleşim halkının mezarlarında kalkan bezemeli lahitlerin varlığı da hem bu anlamda hem de Pisidia geleneğinin baskın olduğu bölgede olma nedeniyle doğal görünmektedir. Yerleşim

zenginlerinin ve yöneticilerinin ise yukarıda sözü edilen tekil anıtsal mezarlara gömülmüş olmaları gerekmektedir.

LE RESUME

La zone de la prospection de terrain, qui fait partie du projet “la prospection de Beydagları”, se déroule du nord de Termessos, au sud Kemer et puis au sud-ouest Saraycık, Kithanaura.

Dans la zone de travail, on a decouvert, plusieurs cités de petites et grandes dimensions et des ruines, en grand nombre tous ceux la sont nouvelles. Dans la nécropole de Neapolis, qui est prospectée en détail en 2004, on a constaté une tombe de chambre, une aedicule/arcosolium, 26 sacrophages, 12 sacrophages de rocher, une indépendante ostotheque, 4 ostothèque de rocher. Les inscriptions ont nous servi pour constater que ces sacrophages sont datées de l’épisode Romain et puis qu’ils s’étaient utilisés pendant l’épisode Byzantine.

Aujourd’ hui, la route qui procure le transport de pieton, ayant des sacrophages à deux cotés se déroule à la direction nord-sud. A l’entrée de la ville, on se trouve 5 sacrophages de rocher et 4 sacrophages. On aperçoit les sacrophages à partir de l’entrée de la cite et ces sacrophages pouvaient contenir une deuxième ligne parallèle à la première aux certains points. Les sacrophages sont serrés et alongés en groupes, à droite et à gauche de la route. A l’arrivée de la cite, on termine la route. A l’exterieur de la route du cimetière, on peut rencontrer les sacrophages aux differents points de la ville, puis à cotés des sacrophages de rocher, les tombes monumentals comme l’une aedicule, l’autre tombre de chambre. Les sacrophages sont placés parfois sur des terrasses artificilles, parfois sur les rochers qui sont reformés comme des platforms. Il se trouve au total, 38 sachroges, dont 16 sont alongés sur le long de la route du cimetière. Sur les sacrophages au total, dont 18 sont sacrophages et 3 sont sacrophages, on aperçoit un schèma, tres celèbre dans la region de Pisidie, où se trouve sur deux cotés, un bouclier et un brochet et au milieu un tabula ansata.

La nécropole de Neapolis, qui se trouve dans le Territorium de Termessos, étant une ville de petites dimensions, prend l’importance par ces diverses types et architectures de tombe et par ces donnés orginals, introuvables dans les voisins cites. Par sa situation et l’environnement de nature, la cite contient une grand quantité de pressoir et à partir de cet richesse, la cite s’occupe avec l’agriculture et les travaux d’animaux. Comme son situation strategique nous indique, les citoyens ayant des caractères guerriers, ont des tombes sur lesquelles on se trouve l’iconographie de bouclier. Les demeurants riches et les gouverneurs doivent avoir des tombes monumentals dont on parlé au-dessus.

1- GİRİŞ

Neapolis, Antalya'nın Doyran Belde'sinin arkasında sarp kayalık biçimde yükselen Keltepe üzerinde kurulmuştur. Yerleşime, Antalya-Saklıkent yolunda, 30. km'de sağa sapılan 4 km'lik orman yoluyla ulaşılır. Tepenin kuzey yamacından yaklaşık yarım saat tırmanılarak kent merkezine varılmaktadır.

1.1. Neapolis'in Araştırma Tarihi

Neapolis'in araştırma tarihi, henüz keşfedilişine bağlı olarak oldukça yeni ve dolayısıyla da kısadır. Erken literatürde bilinmeyen ve antik kaynaklarda ve komşu kent yazıtlarında da adı anılmayan Neapolis'te ilk epigrafik çalışmalar, Bölgede periyodik epigrafik araştırmalar yürütmekte olan, B. İplikçioğlu–V. Çelgin–G. Çelgin[1] tarafından 1991 yılında başlatılmıştır. Termessos yazıtları kataloguyla başlayan bu çalışma sonradan çevre yerleşimlerdeki yazıtları da içine alarak sürmüştür. Bu aşamada, 1997'de Neapolis yazıtları da bu ekibin ilgi alanına girmiş ve değerlendirilmiştir. Bu araştırmalarda kentin adı ilk kez "*Neapolis*" olarak okunmuştur. Yerleşimde ele geçen yazıtlarda Termessos'un sınır kenti –uç kalesi- (*peribolion*) olduğu anlaşılmıştır. Epigrafi ekibinin ve arkeoloji ekibinin çalışmalarında bulunan ve İplikçioğlu-Çelgin koleksiyonunda bir araya getirilen yazıtların 15'i mezarlarda, 4'ü tapınak alanlarında ve 1'i de konut alanlarındadır. Bugüne kadar hem epigrafi ekibi hem de arkeoloji ekibi tarafından toplam 23 yazıt bulunmuş, bu yazıtlardan okunabilir olan 20 tanesi değerlendirilmiştir[2]. Bunların çoğunluğu mezar yazıtlarıdır.

Kentteki ilk arkeolojik gözlemler 1994 yılında Nevzat Çevik başkanlığında "Kent Antalya'nın Arkeolojik Envanter Projesi" kapsamında ön-araştırma niteliğinde yapılmış, 1997 yılında[3] ise "Trebenna ve Çevresi Yüzey Araştırmaları" kapsamında sürdürülmüştür. Yerleşim ve yapılar üzerinde asıl detaylı ve kapsamlı arkeolojik çalışmalar 2001 yılı ve

[1] Bölgedeki epigrafik araştırmalar hakkında genel olarak bkz. İplikçioğlu ve diğ. 1999, 199-207; İplikçioğlu ve diğ. 1997, 371-381; İplikçioğlu ve diğ. 1998, 381-385; İplikçioğlu ve diğ. 1999, 199-207; İplikçioğlu ve diğ. 2001 (Yayınlanmamış manuskript).

[2] Yazıt kataloğu için bkz İplikçioğlu ve diğ. 2001 (Yayınlanmamış manuskript).

[3] Çevik ve diğ. 1999, 401 vdd.

sonrasında "*Bey Dağları Yüzey Araştırmaları*"nda Akdeniz Üniversitesi Arkeoloji Bölümü ekibi tarafından gerçekleştirilmiştir. Kentte 3 yıl boyunca sürdürülen detaylı yüzey araştırmalarında tüm kentin yerleşim haritası çıkarılmış, tüm mimari kalıntıların yapı bazında plan ve kesitleri çizilmiş ve tüm diğer yüzey bulgularıyla birlikte kataloglanmıştır. Kalıntılar içinde 50'nin üzerinde çok iyi korunmuş konut, işlikler, sarnıçlar, tapınaklar, onur anıtları, eksedralar, nekropoller yanında Bizans Dönem'i bazilikası ve yapıları da bulunmaktadır. Neapolis'deki alan çalışmaları 2005 yılında tamamlanmıştır. Bu çalışmalar uluslararası sempozyumlarda sunulmuş ve sempozyum bantlarında ön raporlar halinde yayınlanmıştır[4]. Bu arada kentteki bir grup mezar ve ölü kültüne ilişkin kalıntılar[5] ve bazı işlikler[6] de ayrı makaleler halinde yayınlanmıştır. Tüm kalıntılar, Bey Dağları monografi serisinin 3. bantı olarak yayına hazırlanmaktadır. Çoğu zaman 25 kişiyi geçen geniş katılımlı uluslararası bir ekiple gerçekleştirilen çalışmalar Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Akdeniz Üniversitesi adına yürütülmektedir. Çalışmalar bu kurumlar ve AKMED tarafından desteklenmektedir. Aynı bölgede epigrafik araştırmalar yürüten B.İplikçioğlu ve V. Çelgin'le de sürekli bilgi ve veri alışverişinde bulunulmuş, arkeoloji ekibi tarafından bulunan pek çok yeni yazıt kendilerine değerlendirilmek üzere verilmiştir.

Kentin nekropolü ise 2004 yılında, sezon boyunca Çevik'le birlikte detaylıca incelenmiş ve tüm nekropolün haritasının çıkarılması yanında tek tek tüm mezarların da rölöveleri çıkarılarak fotoğraflanmıştır[7]. Bu çalışma helikopterden çekilen hava fotoğraflarıyla da desteklenmiştir.

[4] Çevik ve diğ. 2005a, 101-114; Çevik ve diğ. 2006, 141-154.
[5] Çevik 2005a, 121-133.
[6] Bulut 2005, 191-210.
[7] Çevik 2005a, 121 vdd.; Çevik ve diğ. 2006, 141 vdd.

2- NEAPOLİS'İN KONUMU VE YERLEŞİM TOPOGRAFYASI

2.1. Konum

Kent, Antalya'nın batısında yer alan Doyran'ın kuzeyinde yükselen ilk tepe olan, Keltepe'de konumlanır. Neapolis'in yaklaşık 10 km çapındaki yakın çevresinde bulunan komşu yerleşimler, kuzeyinde Termessos, batısında İnönü ve Kelbessos, güneyinde Trebenna ve doğusunda Attaleia'dır. Komşularından anlaşıldığı gibi güneyinde Likya, Kuzeyinde Pisidya ve doğusunda da Pamfilya'nın son yerleşimleri ile komşu olarak stratejik açıdan çok önemli bir konuma sahiptir: Tam bir sınır –kavşak- yerleşimidir.

Attaleia dışında bu kentler Bey Dağları Yüzey Araştırmaları kapsamında araştırılmaktadır. Çoğu arkeolojik olarak yeni keşiftir ve bu kentlerin bazılarındaki çalışmalar tamamlanmış, bazılarında ise devam etmektedir[8]. Bu kentlerin en önemli ve özgünlerinden biri arkeolojik kalıntıları ilk kez tarafımızdan çalışılan Neapolis'tir.

Neapolis'in kuzey arkasında Suluandız Dağı, batı eteğinde Zoplan Çayı, güney dibinden itibaren Doyran düzlüğü, güney karşısında Sivridağ ve tüm doğu ve güneyi boyunca da Akdeniz bulunmaktadır. Termessos egemenlik alanı derin bir vadiyle, Likya'dan ayrılmaktadır. Egemenlik alanının bu bölgedeki sınırlarında Termessos adına Neapolis ve Kelbessos, Likya adına ise Trebenna karşılıklı bakışmaktadır.

Bugüne kadar arkeoloji literatüründe bilinmeyen Neapolis, Termessos uç kaleleri içinde ki en büyük yerleşimlerden biridir. Bu uç kale, tüm Antalya Körfezine egemen, oldukça sarp olan Keltepe'nin batı ve kuzeybatı yamacına kurulmuştur. Termessos'un Akdeniz egemenliğini sağladığı önemli bir konumda olduğu gibi Termessos'un, Kelbessos, Typallia ve Kithanaura ile kurduğu egemenlik zincirinin de önemli bir halkasını oluşturmaktadır.

[8] Çevik ve diğ. 2005a, 121-133; Çevik ve diğ. 2006, 141-154.

2.2. Yerleşim Topografyası

Kentin, tıpkı bağlı olduğu Termessos gibi Hellenistik Dönem'den beri var olduğu düşünülebilir. Roma Dönem'inde de, özellikle İ.S. 2. ve 3. yüzyıllarda yaşadığı yoğun yapılaşmayla da en parlak dönemini yaşamıştır. Bu durumun Bizans Dönem'inde de devam ettiği yine yapılardan anlaşılmaktadır. Bugün yüzeyde görünen kalıntıların çoğunluğu Roma ve Bizans dönemlerindendir. Dağlık ve çok sarp bir arazide olması nedeniyle, şehircilik doğal olarak arazi şartlarına uygun olarak biçimlenmiştir. Değişkenliğe rağmen çoğunlukla izlenen en az 40–45° eğim nedeniyle kent tamamen sarp yamaçta biçimlendirilmiş olan teraslardan oluşmuştur. Bazı alanlardaki (Bazilika çevresi gibi) az sayıdaki düzlük de her dönemde kent merkezi olarak organize edilmiştir. Yerleşimdeki yapılaşma, Keldağ'ın daha az eğimli olan batı yamacına doğru yoğunlaşır. Yerleşim tepesinin doğu, güney ve batı tarafı çok sarp ve çıkılamaz kayalık uçurumlardır. Çoğu yerde dik kayalıkların yüksekliği 100–150 metreyi aşar. Tepeye çıkılabilecek tek yön, yolun da açıldığı kuzey tarafın batı yüzüdür. Bir peripolion olarak yapıldığı halde sur duvarları bulunmamasının nedeni çok sarp kayalıklarıyla zaten korunaklı olmasından kaynaklanmaktadır.

Bugün çoğunlukla çökmüş bulunan kuzeybatı kayalıklarındaki, çok dik yaya merdivenlerinden başka, kuzey-güney yönünde uzanan sarp tepenin kuzeyi boyunca, kayalıkların yüzeyine yük hayvanları ve yayalar için kayalıklardan kesilmiş yol kentin ana ulaşımını sağlar. Bu yolun doğu yanı (yamaç tarafı) boyunca mezarlar dizilidir. Yapılaşma Neapolis yerleşim tepesine çıkılmadan görünmeye başlar. Bugün kullanılan orman yolunun etrafında çiftlik kalıntıları bulunmaktadır, bu kalıntılar kentin yamacında da görülür. Bunun dışında kente çıkılmadan önce, sol tarafta, ince duvar işçiliğiyle ve iri bloklarıyla Hellenistik Dönem'e tarihlenmesi gereken dikdörtgen planlı bir yapı bulunmaktadır. İşlevi henüz belirsiz olan bu yapının çevresinde mezarlar başlamaktadır. Yol başlangıcı öncesindeki yamaçta dağınık durumda mezarlar vardır. Bu yapının etrafındaki mezarlık alanı düzenli bir nekropol biçiminde gelişmemiştir. Kayalık yüzündeki kent yolunun başlamasıyla birlikte düzenli sıralar ve kümeler halinde mezarlık başlamaktadır. Sivil yapıların başladığı alanda asal nekropol

sona erer. Şehir dokusu içerisinde, birbiriyle ilgisiz konumlanmış az sayıda tekil mezarlar görülür.

3- NEAPOLİS NEKROPOL'ÜNÜN KONUMU, YERLEŞİMİ VE DÜZENLEMESİ

"Bey Dağları Yüzey Araştırmaları'nda keşfedilen yeni ve özgün nekropoller, Roma Dönemi mezarlıkları ve ölü gömme gelenekleri konusunda pek çok yeni bilgi ve örnek kazandırmıştır. Bunlar, Pamfilya, Pisidya ve Likya kültür bölgelerinin buluşma noktasında Roma Dönemi nekropolleri ve ölü gömme gelenekleri konusunda aydınlatıcı olabileceği gibi aynı zamanda genelde Roma Dönemi nekropolleri konusuna da katkı yapacak niteliktedirler"[9]. Bunların içinde nekropoller ve içerdiği mezarlar açısından Neapolis nekropolleri de önemli bir yer tutar.

Neapolis'te yer alan mezarlar şehir yolunun yamaç bölümünde başlar ve asıl kaya tepe yüzündeki yol boyunca kente kadar ilerler. Kayalık tepe yüzündeki yol boyunda bulunmayan aşağı kottaki lahitler belli bir düzen ve ortak bir organizasyon içinde görünmezler. Belki de, bugün bu kesimde, yoğun erozyonla inen moloz dolgu engelinde yolun görünmemesi nedeniyle dağınık olarak algılanmaktadırlar. Aslında Yol Boyu Mezarlığı'nın başlangıcıdırlar. Neapolis'e gelen ya da giden herkes bu mezarların neredeyse tümünü görebilmekteydi. Şehir yolunun başlangıcından itibaren yolun düzenli ilerleyişine koşut olarak bir sıra düzeni içerisinde yerleştirilmişlerdir (Res. 3.4). Yol yapımı sırasında mezarların yerleşimi için yolun daha geniş tutulduğu anlaşılmaktadır. Mezar olmayan yerlerde yolun daha dar olması bunu göstermektedir. Ya da her mezar yapıldığında o kesimde yol bu amaca yönelik olarak genişletilmiş olmalıdır. Ölülerle yaşayanların kenti birbirinden ayrılmıştır: Neapolis mezarlarının çoğunluğu yerleşim dışı olmakla birlikte, yerleşim içinde de birkaç örneğe rastlanılmaktadır (Res.1).

Kuzey-güney doğrultusunda sarp kayalığın yüzü boyunca uzanan dar şehir yolu, Roma Dönem'inden pek çok nekropolden alışıldığı üzere[10] mezarlar için de mekân olarak seçilmiştir. Roma mezarlık yasalarına göre, mezarlık kentsel yerleşim dışındaki alanlara yapılırdı[11]. Bu kurala Neapolis'te de uyulmuştur. Fakat bu kuralı bozan istisnalarda vardır. Roma'da da bu uygulamanın bazı özel kişiler veya imparatorlar için bozulduğu durumlar

[9] Çevik 2005b, 2.
[10] Genel olarak bkz. Von Hesberg-Zanker, 1987.
[11] Toynbee 1982, 73.

dışında Geç İmparatorluk Dönem'ine kadar korunduğu gözlenmiştir[12]. Ancak bu kuralların varlığına karşın mezarlık büyümesini ya da kapsamlı, rasyonel bir planlamayı kamu yönetiminin kontrol ettiğine ilişkin bir kayda rastlanmamıştır[13]. Bu tip mezarlık düzenlemelerine, yakın çevredeki pek çok yerleşimde rastlanır. Bazı mezarlar için neden yerleşimi içinin seçilmiş olduğu ilerde ayrıntılı olarak incelenecektir. Nekropolün Roma Dönemi'nden olması, mezarlık organizasyonlarından sosyal yapıya ilişkin bilgiler çıkarmaya çalışan Çevik'e göre bir şanstır, "sınıflı bir sosyal yapısı olan Roma İmparatorluğu'nun mezarlıklarında da hiyerarşik bir yapılanma uygulanmış olmalıdır. Örnekler incelendiğinde sosyal ilişkileri dahi yansıtacak denli açıklayıcı mezarlık organizasyonları olduğu görülmektedir. Trebenna nekropolleri bunun bölgedeki en iyi örneklerinden biridir"[14]. Nekropoldeki sosyal hiyerarşi, mezarlıkların kendi yapısında ve mezarlıktaki konumlarıyla ortaya çıkar[15].

Neapolis mezarlarının çoğunluğu kayaların düzeltilerek içlerinin oyulması şeklinde meydana getirilen kaya lahitleri ile serbest duran lahitler oluşturmaktadır. Bunun dışında bir aedikula/arkosolium mezar (Res.6), bir oda mezar (Res.5), bir bağımsız ostothek (Res.43), dört tane de kaya ostotheği bulunmaktadır (Res. 45).

Şehre ulaşımı sağlayan tek yol boyunca mezarların yerleştirilmiş olmasıyla, kente girilip çıkılırken ölülerin de her defasında ziyaret edilmesi de sağlanmıştır[16]. Termessos nekropolünde yol boyuna yerleştirilen lahitlerin hemen hepsi genel bir kural halinde daima iki kısa ve bir uzun yüz olmak üzere üç yüzünün işlendiğini görülürken; Neapolis'te her zaman bu kurala uyulmadığı gözlemlenmiştir. Fakat tüm nekropollerde lahitlerin ön uzun yüzlerinin ziyaretçiler tarafından görülebilmesi için mezarlık caddelerine ve patikalara bakacak şekilde yerleştirildiği dikkati çekmektedir. "Perge'de İ.S. 1. yy'da mezarların çoğu yola cepheliyken, 2. yy'da alan daralması nedeniyle lahitlerin dar yüzleri yola bakmaya başlamıştır. Lahdinin yola bakması için lahit sahibinin daha çok bedel ödemesi gerekmektedir"[17]. Neapolis'te yer sorunu; genel alan darlığından değil, mezar yerlerinin tamamının ana kayadan kesilerek zorlukla oluşturulmasından kaynaklanmaktadır. Zaten dar kaya yolu boyunca lahitlerin yola paralel olmayan bir biçimde konumlandırılması da beklenmezdi. Roma nekropolleri, zorunlu bir durum olmadıkça tüm mezarların yola cepheli olarak yerleştirildiklerini göstermektedir. Kayalık alanda yerleşim zorluğu nedeniyle mezarlık yolu boyunca bazı alanlarda arka arkaya

[12] Toynbee 1982, 48.
[13] Toynbee 1982, 74.
[14] Çevik 2005b.
[15] Von Hesberg 1992, 231.
[16] Özdilek 2006.
[17] Çevik-İplikçioğlu 2003, 147 vdd.

bulunan mezarlar kayalıkların bir üst kotunda konumlandırılarak görünmeleri sağlanmıştır. Bu işlemle, tüm kayalığın kesilerek düzeltilmesinden kurtulunduğu için aslında yer yaratmada ekonomi de sağlanmıştır. Çevik'e göre bu durumun ortaya çıkış nedenlerinden biri de sosyal hiyerarşidir[18]. Roma nekropollerinde, eğer ayrı bir mezarlık yoksa tıpkı Neapolis gibi, genellikle yan yana dizilerek nekropol yolu boyunca yerleştirilirler ve genellikle ön yüzleri yola bakar. Her mezar ziyaret edilen ve genellikle birden fazla ceset için kullanıldığından sürekli gidilip gelinen yapılardır. Bu nedenle sokaklar ve tali yollar etrafında bulunmaları da gerekir[19]. Kente gelen yolun iki yanı, Roma nekropollerinde geleneksel olduğu üzere[20], kent merkezine girme sınırına kadar mezarlarla doludur. Neapolis'te nekropol sivil yapıların başladığı yerde son bulur. Bundan sonra, ancak tekil mezarlara rastlanır. Mezarlıklara bazen rastgele mezarlar eklenmiş olsa da nekropolün belli bir planda yapıldığı düzenlemelerden anlaşılmaktadır. Kentin içinde, tapınak mahallesine giden üst kottaki yol boyunca birkaç kaya lahdi, 2 lahit, 1 oda mezar ve bir de aedikula/arkosolium mezara rastlanılmaktadır. Yerleşim tepesinin kuzeybatı eteğindeki ilk grup mezarlar, 4 lahit ile 5 kaya lahdidir. Mezarların çoğu tahrip edilmiştir. Yolun kentle buluştuğu son alanda ana yola paralel uzanan ikinci bir lahit sırası bulunmaktadır. Burada alanın genişlemesi ve yolun çatallanmasının bir sonucu olarak böyle bir düzenlemeye gidildiği anlaşılmaktadır. Bu kesimde, kısa yaya yolu olarak kullanılan basamaklı çıkışın da kentle buluştuğu nokta olmasıyla trafiğin çözüldüğü ve çoğaldığı bir alan oluşmuştur. Bu kesimde iki lahit grubu, caddenin sağında ve solunda paralel olarak, yol boyunca oldukça sık bir konumda kent merkezine dek dizilmişlerdir.

Nekropolde genellikle kayalığın kesilmesiyle oluşturulan yol boyu düzlükleri ya da uçurum tarafında oluşturulan teraslarla elde edilen platformlar üzerine lahitler yerleştirilmiştir. Ana kayadan kesilen bu platformlar üzerinde, doğal kaya yapısı yeterli olmayan bazı alanlarda blok taşlardan örülü mezar podyumları yükselmektedir (Res. 3).

Yerleşim dışı mezarlığı dışında yerleşim içerisinde de mezarlara rastlanır. Bunlar ya tek ya da birkaç mezardan oluşan az sayıda küçük gruplardır. Yer seçim nedenlerini tam bilemediğimiz kentin çok farklı noktalarında konumlanmışlardır. Tekil durmaları açıklanamayan, yalın birkaç tane kaya lahdi dışında, diğer mezarların tip ya da bezemeden kaynaklanan özel yanlarının bulunmaktadır. Bunlardan biri bazilikanın doğu yanındaki kayalıklardadır (Res. 8). Yerleşim kalıntıları merkezindeki tek lahit de budur. Bu lahit için seçilmiş olan bu yerin Roma dönemi şehrini düşündüğümüzde kent merkezine bakan özel bir

[18] Çevik 2005b.
[19] Çevik 2005b.
[20] Genel olarak bkz. Von Hesberg- Zanker 1987.

konumda olduğu söylenebilir. Bugünkü yapısıyla bazilikanın arkasında görünmez duran konumu yanıltıcıdır. Diğer bir lahit ise şehrin güneydoğu kayalıkları üzerinde, yapıların dışında yer alır. Kaya lahitlerinin ikisi şehir merkezinde bulunan yüksek kayalık üzerinde yan yana dururken (Res. 11), bunlar dışında 4 khamosorion da şehir merkezinin kuzeyindeki kayalıklara açılmıştır. Aedikula mezar, bazilikanın güneydoğusunda, yol üzerindedir (Res. 6). Konutların arasındaki sokak kıyısına yerleştirilen tek anıt mezardır[21]. Kentteki tek oda mezar, yerleşim tepesinin güneydoğusunda, sarp kayalığın ucundaki son yapıdır (Res. 5). Herhangi bir başka yapının bulunmadığı bu alan çok biçimsiz, sarp kayalıklardan oluşur. Mezarın girişi güneye, Pamfilya Körfezi'ne bakar.

3.1. Neapolis Mezarlarında Kullanılan Malzeme ve Teknik

Neapolis kentinin kurulmuş olduğu arazinin kayaç yapısı ihtiyaca uygun malzeme sunan kireç taşından oluşmaktadır. Nekropollerdeki lahitlerin hepsi bu topografyada bulunan yerli kayaçlardan yapılmıştır. Lahitler dışında kentte bulunan tüm yapılar da yerli kayalardan elde edilen malzemelerden yapılmıştır. Nekropol alanında kayalıklar önemli bir yer tutmaktadır. Yerli malzemenin nakliye masrafının olmaması nedeniyle maliyet çok düşüktür.

Bağımsız lahitlerin yapılma tekniği ise, taş ocaklarından, ya da Neapolis'te sıkça rastlandığı gibi lahdin duracağı alanın arkasındaki kayalıktan dikdörtgen prizma şeklinde kesilip isteğe bağlı olarak içlerinin değişik boyutlarda oyulup, şekillendirilmesiyle meydana getirilirler. Kaya lahitleri ise, düzleştirilmiş kaya zeminine dikdörtgen bir çukur açılarak oluşturulurken bazı örneklerin bir ya da birkaç yüzü zemin ile aynı seviyede, diğer yüzlerinin de kayadan bağımsızlaştırıldığı görülmektedir.

[21] Kentin en nitelikli 2 mezarı olan oda mezar ve aedikula mezarın diğer mezarlardan ayrı olarak yerleşim içerisinde bulunmasının sahiplerinin ayrıcalıklı sosyal statülerinden kaynaklandığı belirtilir: Çevik 2005b.

4- NEAPOLİS MEZAR TİPLERİ

Yerleşimde bulunan mezarlar, mimari yapılarına göre:

I. Lahitler,

II. Kaya Lahitleri (Khamosorionlar),

III. Ostothekler,

IV. Kaya Ostothekleri,

V. Aedikula / Arkosolium Mezar,

VI. Oda Mezar.

ana başlıklarında kümelenmiştir. Oda Mezar ve Aedikula Mezar tipinden birer örnek bulunmuştur. Bunlarda da her hangi bir bezeme bulunmamaktadır. Lahit ve khamosorionlar kendi içlerinde bezemeliler ve bezemesizler olarak alt kümelerde değerlendirilebilir. Bezemeli olanlar da, kalkanlı ve tabula anzatalılar, büst/portreliler, konulu anlatıma sahip olanlar ve kült objeleri betimleri barındıranlar olarak detayda küçük kümelere ayrılır. Ostothekler, lahitlerde olduğu gibi bağımsız ostothekler ve kaya ostothekleri olarak iki ana kümeye ayrılır. Bağımsız ostothek sadece 1 adet bulunmuştur. 4 adet de, tümü aynı tip ve ölçülerde olmak üzere yalın kaya ostotheki vardır.

4.1. Lahitler

Lahitler ölü gömme geleneklerine paralel olarak gelişmiş bir mezar tipidir. Bunlar küçük mezar evler olarak ta anılıp[22], 1,50-2,00m arasında değişen bütün ceset koruyucu tekneler

[22] Panofsky 1964, 26.

lahit olarak adlandırılmaktadır. Eski Yunanca'da '*sarcophagus'*-et yiyici' dir. Antik kaynaklarda lahdin bu anlamına ilişkin ilk bilgiler Iuvenalis (X. 172), Plinius (N. H. XXXVI. 131) ve Theophrast'da (de igne 46) kısmen çelişkili olarak verilmiş olmasına karşın, özellikle Theophrast, cesetlerin çürümesini kolaylaştırmak için lahitlerin içine dolgu maddesi olarak konulan Assos'taki bir kireçtaşı türüne değinmektedir[23]. Lahit kelimesi Homeros'ta "*σορος*" ya da 'λάρναξ' olarak geçmektedir[24].λάρναξ kelimesi sonradan Thukydides tarafından da kullanılmıştır[25]. Lahitlerin ana / ceset koyma kısmı için kullanılan Türkçe bir isimlendirme ise '*tekne*'dir. Antik dönemde lahitleri yapan kişiler '*σορπηγοί'* ya da '*σοροποιοί'* olarak adlandırılır[26].

Ölüyü eve benzer bir mezara gömme âdeti Anadolu'da İ.Ö. 3. binin ikinci yarısından itibaren başlamaktadır[27]. Bu 'ev' formatı lahitlerde artık farklı bir anlayışla karşımıza çıkar. Artık kapısı kabartma olarak verilen bir 'model ev'den bahsedilebilir bir görüntü söz konusudur. Rodenwalt'ın belirttiği gibi "lahitler yurdu" olan Likya'nın bir hemen yanıbaşındaki bu bölgede lahitlerin yoğun varlığı normal görünmektedir.

Benndorf ve Niemann, lahitlerin dört ögeden oluştuğunu söylemektedir. 1) Basamaklı yapı, 2) Hyposorion, 3) Düz, masif kaide, 4) Lahit (tekne ile kapak)[28]. Bununla birlikte lahitlerde 1. ve 3. öğenin kimi zaman bulunmadıkları, kimi zaman da birleşmiş basit bir kaide olarak bulundukları göze çarpmaktadır[29]. Esas olarak altyapı, tekne ve kapak olarak üç ana öğeden oluşur. Bunlardan alt yapı en çok değişkenlik gösteren öğedir.

Lahitler başlı başına birer aile mezarı olmaları dolayısıyla, hem de anıt mezarlar içinde ölüleri muhafaza etmeye yaradıkları için en çok sayıda rastlanan mezar grubu olarak nekropollerde yer almaktadırlar.

Lahitler ölüleri gömme âdetinin ortaya çıkardığı ihtiyaçların gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Bu kurala uygun olarak genelde ölüler ceset olarak doğrudan lahdin içine konmuştur. Fakat bu kural dışına çıkılıp birkaç lahite yakılmış ölülerin de konulduğu bilinmektedir. Dolayısıyla genellikle inhumasyon bazı durumlarda da kremasyon gömmelere hizmet eder.

---

[23] İdil 1998, 8.
[24] Erhat 1998 (Homeros, İlyada XXIII, 91 ile XXIV, 795).
[25] İdil 1998, 8.
[26] RE I A 2 (1920) 2530 vd. "Sarkophage".
[27] İdil 1998,1: Taş duvarlardan oluşan ve basık ve kapısız, dikdörtgen planlı bir ev görünümünde olan Alacahöyük'teki Hatti prenslerinin mezarları.
[28] İdil 1998, 8 (Benndorf-Niemann 1884, 101).
[29] İdil 1998, 8.

Roma İmparatorluk Dönemi'nden, özellikle İ.S. 2. ve 3. y.y.'lardan kalan lahit sayısı oldukça fazladır. Yaklaşık sayı G. Koch'a göre 15. 000 dolaylarındadır[30]. Fakat bu sayının içinde Neapolis gibi yeni keşfedilmiş, özellikle yeterince araştırılmamış taşra yerleşimleri bulunmamaktadır. Bugüne kadar pek çok kültürde, ölüler için masraflı işler yapılmış, büyük paralar harcanmıştır. Klasik ve Hellenistik Dönem'lerde mezarlara ayrılan alanlar genişlemiş organizasyonları da gelişmiştir. Bu alanlara steller, mezar anıtları, kaya mezarları ve yeraltı mezarları vardır. O dönemde kabartmalarla süslenmiş lahitler yaygın değildi[31]. Anadolu'daki en erken lahitler Arkaik ve Klasik Dönem'dendir[32]. Hellenistik Dönem'den olan örnekler oldukça yalındırlar. Bu örneklerden bir tanesi Bubon kentinden ele geçmiştir[33]. Üzerinde alabastronların taşıdığı, hortum gibi betimlenmiş bir girland bulunmaktadır.

Zengin Romalılar Erken İmparatorluk Dönem'inde, İ.Ö. 1. y.y.'ın sonlarında ve İ.S. 1. ve 2. y.y.'ın başlarında kendileri, aileleri ve kısmen azat ettikleri köleleri için lahit mezar anıtları yaptırırlardı[34]. Bunların dış duvarlarında ve iç duvarlarında mezar kabartmaları bulunurdu. Gösterişli definler için urneler ya da ölüye bir mezar sunağı yapılırdı. Lahitler ise, çok az sayıda bulunur ve kural dışıydı ve henüz yaygınlaşmamıştı[35]. Roma eyaletlerinde birbirinden farklı gelenekler vardı. Koch'a göre, "Atina'da mezar kabartmaları, Anadolu'da ise mezar stelleri, ostothekler bazen ise lahitler bulunmaktaydı"[36]. Koch'un tanımlaması yoğunluk belirtmeye yönelik olmalıdır. İ.S. 2.y.y.'da kabartmalı lahit üretimi yaygınlaşmaktadır.

Genel olarak tüm Pisidya bölgesi lahitlerine bakıldığında çoğunun yerel olduğu fakat bunun dışında Atina ve Dokymeion'dan ithal edilmiş örnekler olduğu görülmektedir. Bu ithal mallar özgün bir şekilde değiştirilmiştir. Farklı konular içeren örnekler Termessos'ta bulunan Attika örneğine göre yapılmış olması gereken üzerinde karşılıklı aslanlar bulunan örnektir[37]. Yine Termessos'tan Dokymeion örneklerine öykünülmüş sütunlu ve kaidesi frizli lahitler yapılmıştır. Benzeri Aphrodisias'ta olan kesik sütunlu ve girlandlı lahittir[38]. Burdur'da bulunan kline-kapak, ve Selge örnekleri, Marmara Adası yarım üretim lahitlerinden kopya

---

[30] Koch 2001, Lev. XV.
[31] Koch 2001, 1.
[32] Arkaik ve Klasik Dönem lahitleri için genel olarak bkz. Hitzl 1991; Klazomenai lahitleri için genel olarak bkz. Cook 1981; Hürmüzlü 2004. Klasik Dönem Likya lahitleri için genel olarak bkz. Borchhardt-Neumann-Schulz 1969/1970, 13, 15, 201, 320; Akurgal 1961, 130.
[33] Bubon lahdi ve tartışmalı olan tarihi için bkz. Koch 1993, 51 vd., Res. 81; Işık 1993, 11, Lev. 2,2.3.
[34] Koch 2001, 1.
[35] Koch 2001, 1.
[36] Koch 2001, 2.
[37] Koch 2001, 260.
[38] Koch 2001, 260; Işık 1981-82, 130 vdd.

edilmiştir[39]. Aşağıdaki bölümlerde lahitlerin nereden geldiğini açıklarken değineceğimiz Hellenistik Dönem'de üretilmiş yerel ostothekler vardır. Bu ostothekler üzerindeki bezeme Roma dönemi lahitlerinde sürdürülmüş ve sandık lahit kalıbına göre yapılmaya başlanmıştır[40]. Pisidya bölgesine özgü olan ve bu bölgedeki birçok kentte yaygın olarak tercih edilen kalıp, çukurlaştırılmış yüzeyde bir levha, kalkanlar, kılıçlar ve mızraklar betimlenmiştir. Bu lahitlerin kapakları çatı biçimindedir ve köşelerinde akroterler bulunmaktadır.

4.1.1. Bağımsız Lahitler

Yerleşimde 26 adet bağımsız lahit bulunmuştur. Çoğunlukla sağlam ele geçmişlerdir. Birbirlerine göre mimari tip olarak aynı form gösterirler. Ancak farklı bezemeleriyle küçük alt kümeler oluştururlar.

Bu tip lahitler taş ocağından gereksinime göre kesilen kaya kütlesinin dikdörtgenler prizması şeklinde işlenmesi ve içinin oyulmasıyla oluşturulurlar. Ardından kullanılacak alana taşınırlar. Çok uzak yerlere lahit taşınabildiğini bilmemize karşın, Neapolis'te, çoğu yerde olduğu gibi nekropole en yakın yerli kaynaktan/ocaktan lahitler çıkarılmaktadır. Hatta çoğu örnekte lahdin durduğu yerin hemen yakınından, mezarlık caddesinden çıkarılmış olduğunu kayalıktaki izlerden görmekteyiz.

Lahitler, yerine, zamanına ve sahibine göre farklı tiplerde üretilmişlerdir. Bu değişiklik mimari formlarına ve ölçülerine yansıra da asıl değişen durumun kabartmalardan yansıdığı görülür. Değişik inanç, sosyal yapı ve özellikle ekonomik nedenlerden dolayı, lahitlerin kimi zaman bezemesiz, kimi zaman yoğun bezemelere kadar farklı niteliklere sahip oldukları gözlemlenmektedir.

4.1.1.1. Bezemesiz Lahitler

[39] Koch 2001, 260; Machatschek - Schwarz 1981, Lev. 76–77, Res. 77.
[40] Ostothekler için genel olarak bkz. Korkut 1999.

Taş ocaklarından kesilen lahit bloklarının içleri oyulup bezeme taslakları kabaca oyulduktan sonra nekropollere/yerlerine gönderilmektedirler. Neapolis'te zaten genellikle çıkarıldıkları yerde ya da çok yakınında bulunmaktadırlar. Dolayısıyla yerinde tüm işçilikleri yapılmaktadır ve yarım kalma nedenleri de ekonomik görünmektedir.

Neapolis'te toplam 4 adet bezemesiz lahit bulunmaktadır (Res. 13.14.22.33). Fakat büyük bir bölümü kırılmış olduğundan kesin bir şey söylemenin zor olduğu bir lahit daha bu gruba eklenebilir. Bu tip lahitlerin ne uzun yüzlerinde, ne yan yüzlerinde ne de kapaklarında bezeme bulunmamaktadır. Lahitlerin bezemesiz olması birkaç olasılığı akla getirir. Bunlardan ilki bu lahitlerin yarım bırakılmış olabileceğidir. Çelgin, "Lahitler sahipleri tarafından, öldükten sonra herhangi bir güçlükle karşılaşılmaması için, sade olarak hazırlatılıp, nekropoldeki yerlerine yerleştirilmiştir. Ölümden sonra ise, bezeme - yazıt bölümünün tamamlanılması düşünülmüştür"[41] der. Fakat lahitler, defin sonrasındaki tam bilinemeyen nedenlerden ötürü (gelenek, para, zaman, sahipsizlik, ilgisizlik?) bezemesiz bırakılmıştır. Diğer bir olasılık; bezemesiz lahitlerin hiçbir zaman kullanılmadığı, defin görmediğidir[42]. En doğrusu, ekonomik yetersizliği olan kişilerin tamamen yalın ve niteliksiz lahitler satın aldıklarıydı. Yeteri kadar para ve belki bazen de zaman olmamasından dolayı bezemesiz kaldıkları öne sürülebilir. Bu tür yalın lahitler üzerlerinde yazıt ve bezeme olmayışından ötürü tarihleme açısından da problemlidirler. Nekropolde bulunan İ.S. 2. ve 3. yy'a tarihlenen diğer örneklerle birlikte bulunmasından dolayı aynı tarihten olmalıdırlar.

Bu tür bezemesiz lahitler hemen hemen tüm nekropollerde görülebilmektedir. Kibyra kenti nekropolünde çok sayıda örnek bulunmaktadır. Dağlık Kilikya Bölgesi'nden Gürlevik nekropolünde, "basit taş sanduka" olarak adlandırılan lahitlere rastlanmıştır[43]. Başka bir bezemesiz grup da Olba'da bulunmaktadır[44]. Olba'da Roma Dönemi öncesine ait lahit bulunmamışsa da, bu lahitlerin üzerinde hiçbir bezeme ve yazıt olmamasından dolayı tarihlemek güçtür.

4.1.1.2 Bezemeli Lahitler

[41] Çelgin 1990, 203.
[42] Çelgin 1990, 203.
[43] Durukan 2001, 11.
[44] Durukan 2001, 67.

Standart, kalkanlı ve tabula ansatalı bezeme programına sahip olanlar ve diğerleri olarak iki alt başlıkta incelenebilir. İkinci grupta birbirinden tamamen farklı üç lahit bulunmaktadır ve bunlar da konum olarak nekropol organizasyonu dışında tek durmaktadırlar.

Kalkanlı ve tabula ansatalı standart tip: Neapolis'te bulunan bezemeli lahitlerin büyük çoğunluğunu, Pisidya Bölgesi'ne özgü olan kalkanlı ve tabula ansatalı standart tip oluşturmaktadır. Neapolis'teki kalkan ve tabula ansatalı lahitlerin sayısı 18'dir (Res. 7.12.15.16.17.19.20.21.23.24.25.26.30.31.34.37.38.42). Bu yuvarlak kalkanlar, kendi içinde farklılık göstermektedirler. Lahitlerin bezemelerine bakıldığında genel olarak süslemelerin birbirinin aynısı olduğu görülmektedir. Fakat ayrıntılı olarak incelendiğinde, birbirine benzeyen bezemelerin küçük ayrıntılarda birbirinden farklı olduğu gözükmektedir. Neapolis'teki kalkan bezemelerinin detaylarına bakıldığında, aslında hepsinin birbirinden farklı olduğu görülmektedir (Res.46). Genelde lahitlerin ön ve yan yüzlerde yuvarlak kalkan, uzun yüz ortasında tabula ansata bulunmaktadır. Tabula ansata çoğu zaman spiral şeklinde volütlerle tutturulmuştur. Bazen lahdin tek, bazen ise iki dar yüzünde tek bir kalkan betimlemesi bulunmaktadır. Uzun arka yüz ise, bezemesizdir. Bu grubun en karakteristik özelliği ön ve yan yüzlerde, birbiri içine geçmiş birkaç tane dikdörtgen, silme ile çerçevelendirilmiş ve yüzeyi çukurlaştırılmış bir pano içinde bezemelerin bulunmasıdır (Res.7). Bazı lahitlerin ise sadece ön yüzü işlenmiştir. Bu lahitler iki farklı grup oluştururlar. Biri çerçevelerinden dolayı sandık lahit grubu diğeri kalkan betimleri nedeniyle kalkanlı lahit grubuna girmeleridir. Sadece tek bir örnekte kalkan lahdin ortasında durmaktadır. İki yanında çelenk bulunmaktadır. Lahdin çevresinde hiçbir çerçeve bulunmamaktadır.

Ayrıntılı olarak kalkanlı lahitleri incelersek, pano içine alınmış örneklerde çerçevelerin farklı olduğu gözükmektedir. İçbükey, dışbükey ve diogonal profiller mevcuttur. Fakat lahitlerin büyük bir çoğunluğunda içbükey, daha sonra diogonal, en az da dışbükey profiller gözükmektedir. Tabula ansata bölümü ise, kabartma şeklinde farklı büyüklükte yapılmıştır. Büyük bir çoğunluğu dikdörtgen, bir bölümü kareye yakın dikdörtgen, bir bölümü ise karedir. Tabula ansataların dış çerçevesi farklı profillerle yapılmıştır. Bu çerçeve hepsinde lahdin yüzeyinden biraz kabartılarak yapılmıştır. Bu taşkın dış çerçeveden sonra diogonal bir profil bulunmaktadır. Bu profilin ardından hemen yazıt başlamaktadır. Bazılarında ise dıştaki düz pervazın hemen arkasından onun devamını teşkil eden içbükey profilli bir kısım gelmekte olup, bu kısmın hafif çıkıntılı iç kenarları, yazıt alanını çizmektedir. Bazı çerçevelerde ise, gene düz pervaz ve içbükey profilli kısım birbirini takip etmekle beraber, içbükey profilli

kısım, düz pervaza bağlı olmayıp, biraz içerden başlamakta ve bu şekilde, her iki kısım birbirinden ayrılarak iç içe geçmiş iki çerçeve görünümü vermektedir. Tabula ansataların yanında yer alan ansalar (kulplar) da farklı tiptedir. Tabula çerçevelerinin yan kenarlarının ortalarından, tek parça halinde ya da iki parça halinde iki yana çıkıntı yapmaktadırlar. Neapolis'te, iki ucu spiralli 'S' biçiminde kıvrımlardan oluşan formlar yoğunlukla kullanılmıştır. Bu formlar genelde ikişer tane üst üste, birinin volütü sağa diğerinin sola dönük olarak kullanılmıştır (Res. 23). Fakat birkaç örnekte 'S' biçimindeki spiraller yatay olarak kullanılmıştır (Res. 16.19.29). Bunun dışında tek bir örnekte kırlangıç kuyruğu şeklinde ansa kullanılmıştır (Res.37). Diğer tekil örnek ise, 'S' şeklinde dik duran spiraller bitirilmeden, dış konturlarıyla yükselti halinde bırakılmıştır (Res.15.42).

Yazıt genelde tabula ansata için ayrılan alanının dışına taşmaktadır. Bazen tabulanın dış çerçevesine, bazen de tabulanın üst ve altında kalan boşluklar da yazıt için kullanılmıştır(Res.30). Harf karakterlerine ve yazılış tarzlarına göre aynı lahit üzerinde ikinci kullanıma dair izler de görmek mümkündür.

Teknelerin yanında yer alan kalkanlar, ön yüzdeki kalkanlara oranla daha özensiz işlenmişlerdir (Res. 34). Bu kalkanlar, mezarlık yolundan geçenlerin görüntü alanına girmesi nedeniyle yan yüzlerin boş bırakılmama kaygısını karşılamak üzere geçiştirilmiş gibidir. Genelde yan yüzde bulunan kalkanlar yalın olmalarıyla savaş kalkanlarını hatırlatmaktadır. Genellikle ön cephede, bazen ise yan yüzde betimlenen kalkanların ortasından sonra bazen tek bazen ise birkaç tane konsantrik daireler bulunmaktadır. Göbeğin etrafında fazladan daireler yapılarak ışık gölge yaratılmış, yüzeyin hareketlenmesi sağlanmıştır (Res. 16.19.20.25). Üç lahitte kalkanların ortasında rozet bulunmaktadır (Res. 19.20.25). Neapolis nekropolündeki lahitlerin tamamına yakınında kalkan betimlemelerin arkasında diogonal mızrak betimlenmiş (Res. 23), üç örnekte ise kılıç tasvir edilmiştir (Res. 7.29.32). Bir örnekte sadece kalkan bulunmaktadır.

Kapakların, üçgen alınlığında bazen yalın kalkan bulunurken üç tane örnekte Medusa başına rastlanmaktadır (Res. 7.19.47). Kapakların içleri ya düz ya da hafif çukurumsu yapılmaktadır. Kapakların kenarında teknenin profiline uygun, birbirlerini karşılayacak biçimde 10 cm civarında profilli bırakılmıştır.

N. Asgari ve N. Fıratlı Küçük Asya Roma İmparatorluk Çağı'ndaki Kalkhedon Nekropolü yayınında çerçeve ya da pano içeren sandık lahit grubunu incelemişlerdir[45]. Bithynia Bölgesi; Nikaia (İznik), Lykaonia Bölgesi, Sangorios Vadisi, Ikonia (Konya), Pamfilya'dan bir örnek

[45] Asgari- Fıratlı 1978, 1-92.

mevcuttur[46]. Bu bölgelerin arasına Isauria ve Pisidya'yı da katmak gerekmektedir. Fıratlı ve Asgari, sandık lahit tipine en çok Termessos nekropolünde rastlanıldığına dikkati çekmekte, söz konusu tipin burada tabula ansata ile birleştirildiğini söylemektedir. Sandık lahit tipinin kökeni bu iki araştırmacıya göre Termessos olamaz[47]. Termessos lahitleri belirli bir modaya uymuştur, onlar sandık lahdi başka bölgelerden almış olmalıdırlar[48]. G. Koch'un görüşü ise Asgari ve Fıratlı ile aynıdır. O da sandık lahitlerin dışarıdan alındığını söylemektedir. Asgari ve Fıratlı, Likya'daki ağaç işçiliği geleneğinin, taş işçiliğinin çeşitli alanlarına yansıdığını, böylece Küçük Asya'daki sandık lahit geleneği boşluğunun doldurulduğunu belirtmektedir[49]. Termessos nekropollerinde çerçeveli lahitlerin sayısının, Pisidya'ya oranla fazla olması, Likya bölgesinden gelen etkiyle bu tip lahitlere rağbet gösterildiğini düşündürmektedir. Siyasi olarak Likya'ya dahil olan Trebenna'da yüzü çerçeveli sandık lahitlerden bulunması Pisidya'da Likya'ya yaklaştıkça sanatta değişim olduğunu düşündürmektedir. Trebenna'da iki nitelikli örnek vardır. Bunlardan ikisi de Trebenna'nın anıt mezarlarında bulunmaktadır[50]. Yani sadece silmelerle çerçevelenmiş yalın görünüşlü sandık lahitlerin varlık nedeni her zaman ekonomik değildir: Bir seçimdir. Kalkanlı lahitler, çerçevelerinden dolayı Likya, kalkan bezemelerinden dolayı Hellenistik Çağ Makedonya etkileri taşıyan, mahalli bir lahit tipi olduğu öne sürülmektedir[51]. Ancak, Pisidya'nın karakteristik özelliği olan kalkanlar ve bölgenin eski geleneği olan lahitlerin birleşiminde Makedon etkisi aramak gereksizdir.

Yuvarlak kalkan tasvirli lahitlere, tüm Pisidya'da olduğu gibi, Termessos'un egemenlik alanı içinde kalan ve idari bakımdan ona bağlı olan hemen hemen bütün yerleşmelerin nekropollerinde tek tük ya da gruplar halinde rastlanmaktadır. Bu nekropollerin içinde en çok kalkanlı lahit barındıran yerleşim, Neapolis'tir. Çelgin, Termessos Nekropolleri'ne ilişkin doktora çalışmasında, o tarihte Neapolis henüz bilinmediği için, Termessos'tan sonra en çok kalkanlı lahde rastlanılan yerleşim olarak Kelbessos (Ağırtaş) kentini göstermektedir. Pisidya bölgesi dışında kalkan ve tabula ansatalı lahitlerle, yakın bölgelerin nekropollerinde de karşılaşılmaktadır. Likya Bölge'sinde bulunan Trebenna kenti gibi. Pisidya Bölge'si dışındaki kentlerin nekropollerinde kalkan ve tabula ansatalı tipten birkaç örnek bulunurken, sayıca nekropoldeki lahitlerin çoğunluğunu oluşturmamaktadırlar. Çelgin, "Termessos nekropolündeki lahitlerin her bakımdan diğerlerinden üstün olduğunu" belirtmektedir[52]. Bu

[46] Asgari- Fıratlı 1978, 40 vd.
[47] Asgari- Fıratlı, 1978, 41.
[48] Asgari- Fıratlı, 1978, 40 vd.
[49] Asgari- Fıratlı, 1978, 41.
[50] Çevik ve diğ. 2005 b, 72, 317, Res. 152.
[51] Çelgin 1990, 236.
[52] Çelgin, 1990, 239.

saptama sayısal olarak doğrudur. Fakat Beydağları'nda bulunan özellikle çiftlik yerleşmelerinde rastlanılan, nekropol diyemeyeceğimiz, sadece bir iki lahitten oluşan mezarların işçiliği diğer yerleşimlerdeki nekropollerde bulunmayacak kadar iyidir. Özellikle hepsinin üzerinde portrelere rastlanılmaktadır. Bunun nedeni, tarımla uğraşan çiftlik sahibinin özel nitelikli lahit sipariş verebilecek ekonomik durumda olmasıdır. Çevik'e göre "bu ekonominin yanında ayrıca küçük birimlerin feodal egemenlerinin büyük komplekslerini örtmenin de bir yolu gibi görünmektedir"[53]. Termessos kentinin hâkimiyet sahasında ve komşu kentlerde bulunan kalkan ve tabula ansatalı tip lahitlerin sayısı, Termessos nekropollerindeki sayıya ulaşamaz. Termessos lahitleri işçilik, üslup ve kalite bakımından karşılaştırıldığında, diğerleriyle arasında büyük bir fark olduğu dikkat çekmektedir[54]. Termessos kentinin merkezi büyük kent olması, ona bağlı olanların ise taşra yerleşimleri olmaları sanat ve kültürlerine de yansımaktadır. Termessos kenti bu motifin yoğunlaşma merkezi olarak görünmektedir. Doğrudan doğruya şehrin kendi atölyelerinde kalkanlı lahitler, ortaya çıkar çıkmaz, idare, din, adet ve gelenekler bakımından ana kente yakından bağlı bulunan territoryumda, yani egemenlik alanında kısa zamanda çabucak benimsenmiş, buradan da yakın çevreye yayılmış görünmektedir.

Kelbessos nekropolünde bulunan kalkan ve tabula ansatalı mezar tiplerinin sayısı Neapolis'ten sonra ikinci sıradadır. Ayrıca Kelbessos nekropolü lahit bezemeleri yönünden en zengin olanıdır. Pelta ve tabula ansatalı, mitolojik ve av sahneli, frizli, figürlü, oldukça nitelikli lahitler bulunmaktadır.

İn Önü yerleşimi nekropollerinde de hakim olan tip, kalkan-mızrak-kılıç ve tabula ansatalıdır. İn Önü yerleşimi büyük bir demos[55] niteliğiyle Kelbessos ve Neapolis'le karşılaştırılamaz.

Darıözü nekropolünde lahitler yalın bir tekne, basamaklı bir podyum ve Likya tipi kapaklardan oluşmaktadır[56]. Sadece üç örnekte tabula ansataya rastlanmaktadır. Fakat kalkan betimlemesi yer almamaktadır.

Kilikya-Gülnar nekropolünden ele geçen tabula ansatalı örneklerde tabula Nikeler tarafından taşınmaktadır. Bunlar İ.S. 2. yy'ın ikinci yarısı ile İ.S. 3. yy'ın sonuna tarihlenmektedir[57]. Neapolis nekropolünde ön yüz betimlemesiyle kalkan ve tabula ansatalı tipe giren fakat yan yüz betimlemesiyle diğer lahitlerden ayrılan bir örnek bulunmaktadır

[53] Çevik 2005b.
[54] Çelgin 1990, 240.
[55] Çevik ve diğ. 2005, 107.
[56] Çevik ve diğ., 2003, 211.
[57] Durukan 2001, 59.

(Res.7). Kentin güney doğu ucunda tapınak alanının doğusunda, ana nekropolden soyutlanmış bir şekilde tek başına duran lahit, kabaca yontulmuş bir blok dizisinin oluşturduğu podyum üzerinde durur. Podyumun bir kısmı günümüzde tahrip edilmesine karşın lahit teknesi in-situ durumunu korumaktadır. Diğer lahitlerden farklı olarak figürlü dar yüz yola yöneliktir. İki yüzü bezeli lahdin, çerçeveli yüzeylerin alt bölümü kabaca düzenlenmiştir. Uzun yüzlerden birinde iç bükey bir çerçeve içinde derinleştirilmiş alanda iki yanda birer kalkan ve kılıç betimlemesi, ortalarında ise, yazıtlı bir tabula ansata yer alır. Diogonal kılıçların kabzaları lahit köşesine yöneliktir. Oldukça geniş ve iç bükey çerçeveye sahip kalkanların merkezleri bombeli bir şekilde verilmiştir. Bu yüzün tam merkezinde bulunan tabula ansata geniş ve yüzeyden oldukça çıkıntılı bir çerçeve içerisinde yer alır. İçte çerçeve kıyısında, ince bir çerçeve içeren tabula ansatanın üst yarısını altı satırlık bir yazıt içermektedir. Tabula ansata her iki yönde oldukça plastik ancak özensiz verilmiş spiral kulplara sahiptir.

Başlangıçta asker mezarlarını simgelemek için kullanılan kalkanların sonradan, pek çok farklı yapıda da kullanılan daha genel bir simge haline geldiği anlaşılmaktadır. Kalkanlı lahitlerin en çok görüldüğü kent Termessos'tur. Neapolis de Termessos'un uç kalesi olmasından dolayı aynı yoğunluk görülmektedir. Tipolojik olarak kalkan betimlemeleri ikiye ayrılmaktadır. Biri pelta tipi kalkan, diğeri ise yuvarlak kalkandır. Neapolis'te sadece yuvarlak kalkanlı lahitler bulunmaktadır.

Diğerleri: Bezemeli kümenin içinde, kalkanlı ve tabula ansatalı alt kümenin yanında, diğerleri grubunu oluşturan üç lahit bulunmaktadır. Bunlardan biri (Res. 8), kent merkezinde Bazilikanın doğusundaki kayalıkta yer alır. Ana kaya kesilerek açılan bir mezar yeri açılmıştır. Lahit, özellikle sol bölümündeki kırıklar dışında iyi korunmuştur. Lahdin kapağı hemen teknenin önüne düşmüştür. Teknenin sadece ön yüzünde figürlü bezemeler bulunmaktadır. Bu bezemeler kısmen tahribata uğramıştır. Genel sahne düzenlemesi göz önüne getirildiğinde üç farklı anlatım grubu bulunmaktadır. Bu üç grup cephede sanki üç metop içinde düzenlenmiş duygusu uyandırmaktadır. Bu yüzeyin sol bölümünde üst yarıyı kaplayan üç figürlü bir düzenleme yer almaktadır. Bu figürlerin yaklaşık göğüs hizasından yukarıdaki bölümü tahribat nedeniyle ortadan kalkmıştır. İzlenebildiği kadarıyla figürler dikey kenarlarda ince birer silme içeren dörtgen bir alan içine yerleştirilmiştir. Bu silmelerden soldakinin altında izlenebilen dörtgen bir işçilik ve altta silmenin bulunmayışı sahneyi aslında her iki yanda altlıklar üzerinde duran sütun ya da plaster benzeri taşıyıcılarla sınırlandırılmış olabileceğini, dolayısıyla figürlerin bir aedikula içerisinde resmedilmiştir. Cephe ortasındaki

ana pano bir ayı avı sahnesidir. Konulu anlatıma sahip kabartmasıyla Neapolis'te tek örnektir. Yalın bezemeli lahitlerden oluşan nekropolde ayrıcalıklı yeriyle ve üstündeki kabartmasıyla dikkat çekmektedir.

Bu alt kümenin ikinci örneği (Res. 9) tek başına ana nekropol alanından uzakta kentin güneyinde yer almaktadır. Teknenin ön yüzünde üst kesimde büyük bir kırık vardır. Kırık, sol çelengin ve kalkanın üst kesimini de kapsar. Tekne altında da kırıklar bulunur. Kapaktan sadece alınlık kesiminden bir parça kalmıştır. Lahdin önüne düşen kapak alınlık parçasında üçgen profil içinde küçük bir kalkan bulunur. Lahit teknesi diğer örneklere oranla daha uzun ve alçaktır. Yan ve arka yüzleri boş bırakılmıştır. Sadece önyüzünde kabartma bulunmaktadır. Bezemeler kenarlardan oldukça içerde başlamaktadır. Bunun nedeni, üç kabartmanın lahdin ön yüzüne dengeli yerleştirme kaygısı olmalıdır. Her iki köşede yapraklardan oluşmuş çelenk betimlenmiştir. Çelenk, üst bölümünde bir kurdele ile tutturulmuştur. Kurdelenin uçları çelengin içinden kıvrılarak geçmektedir. İki çelengin arasında kalkan bulunmaktadır. Kalkan oldukça yalın betimlenmiştir. Kalkanın dış çerçevesinin yaklaşık 4 cm içerisinden kalkanın dışarıya taşkın göbek kısmı kabartma halinde verilmiş. Orta kısmın dış hatları keskin olarak verilmiştir.

Bu tipteki lahitler sadece Pisidya bölgesinde görülmemektedir. Likya, Kibyratis ve Kilikya ve İsauria bölgelerinde de rastlanılmaktadır. İsauria Bölge'sinde yer alan Adrassus nekropolünün çoğunluğunu çelenkli lahitler oluşturmaktadır. Bu lahitlerin üzerindeki bezemelerin düzenlenme şekli Pisidya Bölge'sindeki kalkan ve tabula ansatalı şablona çok yakındır. Köşelerde çelenkler, ortada ise kare bazen yuvarlak tabula ansata bulunmaktadır[58].

Bu lahitler dönemlerindeki kült ve adak şekilleri hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir. Kilikya bölgesinde bulunan Gülnar nekropolünde çelenkli lahitlere rastlanmaktadır. Çelenk motiflerinin kullanımı Roma dönemindedir. Aynı zamanda Dağlık Kilikya'da Lamotis mezarları üzerinde çelenk motifi ölü büstleriyle birlikte verilmektedir. Çelengin "ölünün yüksek mevkisinin sembolü" olduğu belirtilmişse de [59] sadece bununla açıklamak yetersizdir. Bugün olduğu gibi, çiçeklerden oluşan çelenk aslında sadece ölüye armağandır: Her statüden ölüye.

Bu alt kümenin üçüncü örneği (Res. 18) nekropol yolu sonunda, kente girişe yakın yerde tek başına bulunmaktadır. Kayalığa yaslanmış durumdadır. Lahdin dar yan yüzleri kayalık tarafından kapatıldığı için herhangi bir bezeme bulunmamaktadır. Bezeme ön yüzde yer

[58] Alföldi Rosenbaum 1980, Lev. XVIII, Res. 1, Lev. XIX, Res. 2-3, Lev. XXII, Res. 1, Lev. XXXII, Res. 1.2.3.4, Lev. XXXIII, Res. 1.2.3.4, Lev. XXXIV, Res. 1, Lev. XXXVI, Res. 1.2, Lev. XXXVII, Res. 1.2.3, Lev. XXXVIII, Res. 1.2.3.4.

[59] Er 1998, 83.

almaktadır. Herhangi bir podyum üzerinde değil, doğrudan toprak üzerine oturmaktadır. Lahit, alt kesimin tahrip olması dışında sağlam kalmıştır. Kapağı bulunamamıştır. Lahit teknesinin içi toprakla doludur. Ön yüzde üç bezeme yer almaktadır. Bu bezemelerin üçü de kült objeleridir. Bezemeler bir pano meydana getirmeksizin, doğrudan doğruya yüzey üzerine işlenmiştir. Lahit üzerinde yazıt için ayrılmış bir tabula ansata bölümü yer almamaktadır. Fakat lahdin üst bölümünde, lahdi ön uzun yüzünü boyunca uzanan, 3 satırdan oluşan bir yazıt bulunmaktadır. Yazıt, kabartmalara denk geldiği için, kimi bölümlerinde kabartmalar tarafından kesintiye uğramaktadır.

Lahdin en sağında tek kulplu bir oinochoe (sürahi) yer almaktadır. Oinochoe sola dönük bir şekilde, profilden işlenmiştir. Zaten bu tipteki lahitlerin hepsinde oinochoe profilden tasvir edilmektedir. Kulbu, kabın sağında bulunup, gövdenin şişkinleşmeye başlayan karın bölgesine birleşmektedir. Oldukça yüksek bir ağız kısmı vardır. Ağız kısmından gövdeye geçerken keskin bir profille ayrılmaktadır. Gövde torba formunda olup aşağıya doğru genişleyip, birden bire daralıp ince bir boyunla kaideye bağlanmaktadır. Kaide kare formunda yüksekçe bir platform şeklindedir.

Ortada küçük bir adak sunağı bulunmaktadır. Kalıntılar arasında bulunan gerçek sunakçığın benzeri olduğu gözükmektedir. Üst ve alt bölümlerinde yüksekçe iki silmeden oluşmaktadır. Lahit üzerinde betimlenen sunağın üzerinde hiçbir bezeme bulunmamaktadır.

En solda bir phiale yer almaktadır. Phiale betimlemeleri bu tür lahitlerde daima üstten, içi görülecek şekilde asılmış veya oturtulmuş şekilde gösterilmiştir. Daire biçiminde ve kenarları zeminden hafif çıkıntı yapacak şekilde işlenmiştir. Phialenin iç kısmı çukurca olup, ortasında küçük bir çıkıntı yapan göbek kısmı bulunmaktadır. Bezemeler lahit yüzeyine eşit uzaklıkta yerleştirilmişlerdir. Köşelerden belli bir uzaklıkta başlayıp, bu mesafeyi aralarında korumaktadırlar.

Termessos nekropolünde kült objeleri içeren lahitlerden toplam 28 adet vardır. Bu lahitlerin çoğu Neapolis'teki gibi panosuz olup, betimlemeler doğrudan işlenmiştir. Bu lahitler İ.S. II. yüzyılın başları ile III. yüzyılın ortaları arasına tarihlenmektedir[60]. Trebenna, Elmin ve İrimli nekropollerinde bulunan benzeri bezemelere sahip lahitler de yine 3. yy'a tarihlenmiştir. Ve Trebenna lahitlerindeki bu sahneler ölü kültüne yönelik unsurlar olarak açıklanmıştır[61].

[60] Çelgin 1990, 278.
[61] Çevik ve diğ. 2005b, 73.

4.1.2. Kaya Lahitleri/Khamosorionlar

Neapolis'te toplam 12 adet kaya lahdi bulunmuştur. Yapı malzemesi ve ona bağlı biçimlenen formuyla ikinci kümeyi oluşturur. Yalın / bezemesiz olanlar ve bezemeliler olarak iki alt kümede toplanır. Büyük çoğunlukla bezemesizdirler. Bezemeli üç tane örnek de standart kalkanlı-tabula ansatalı tiptendir (Res. 27.29.32). Dar yüz betimlemeleriyle birbirlerinden ayrılmaktadırlar. 29 no.lu kaya lahdinde kalkan (Res. 32), 26 no.lu'da büst (Res. 29) ve 24 no.lu'da Medusa (Res. 27) betimlemeleri dar yüzlerinde yer almaktadır. Bu durumda bağımsız lahitlerle benzer biçimde kümeler oluştuğu gözlemlenir. Sadece yapı malzemesi ve ondan kaynaklanan şartları farklılık gösterir.

Neapolis, kurulduğu sağlam kayalıklardan oluşan sarp topografya, bağımsız lahitler için yerinde ve hazır taş kaynağı olduğu gibi kaya mezarları için de oldukça uygundur. Bu kayalığın lahitler için seçilmesindeki en önemli etkenlerden biri diğer mezarlarında bulunduğu kent yolun buradan geçmesi yanında, kalıcı ve sağlam lahit yapımına uygun kalker kayaç yapısıdır. Teknenin her yanı bağımsız lahitlerdeki gibi işlenmediğinden ve herhangi bir yere nakliye sorununun da olmamasından dolayı alt sınıf için tercih edilen bir mezar tipi olmuştur.

Kaya lahitleri ve alt grupları Anadolu'nun Roma eyaletlerinde çok yaygın olarak kullanılmıştır. Oldukça sade olan genellikle kabartma ve yazıt da bulunmayan bu mezar tipinin tarihlemesi de bu nedenle oldukça güçtür. Bu mezar tipi Roma Dönemi öncesinde başlayarak, Roma ve Bizans Dönemleri boyunca çok yaygın bir biçimde kullanılmıştır. Bu uzun kullanım süreci tarihlemeyi daha da zorlaştırmaktadır.

G. Koch, kaya lahitlerini 'khamosorion' olarak adlandırıp, bu tipe giren mezarların yerli kayanın içinde lahde benzer ve üzerine kapak oturturulmuş bir derinlikten oluştuğunu söylemektedir[62]. Örnek gösterdiği resimde ve bu açıklamadan duvar yüksekliğinin belirleyici olmadığını ve ana kayaya oyulmuş lahit teknelerinin khamosorion olarak adlandırıldığı anlaşılmaktadır. Neapolis'te bulunan bu mezarlar ana kayaya bağımlı/zorunlu yerleştirilme şekillerinden dolayı bazen duvarlarının ana kaya düzeltilerek vurgulandığı, diğer yüzlerinin ise kaya ile aynı kotta olduğu gözükmektedir. Neapolis örneklerinin hiç birisinin tüm duvarları –doğal olarak- aynı yükseklikte tıraşlanmamıştır ya da kayadan kurtarılmamıştır. Burada incelenen, kayaya oyulu tüm mezarlar kaya lahdi (khamosorion) olarak

[62] Koch 2001, 36, Res. 12. 37.

adlandırılmıştır. Çevik'e göre, "lahitlerin kayadan tam ya da kısmen bağımsızlaştırılmış olmaları tarihlemeyle ya da tipolojik farklılıkla değil teknik, kaya yapısına bağlı ve özellikle de ekonomiyle ilgili bir durumdur. Yoksul kesimin mezarları olan kaya lahitlerinde ekonomik durumun daha belirleyici olduğu zaten beklenmesi gereken bir etkendir. İşçilik açısından ise gittikçe kayadan bağımsızlaşıp ondan tamamen koptuğu süreçte bir ara aşama olduğu da görülmektedir. Önemli farklardan biri kaya lahitlerinin başka bir yere taşınmalarının asla öngörülmemiş olmasıdır"[63].Neapolis'teki kaya lahitlerinin konumları, tıpkı Trebenna'da olduğu gibi, kaya kütlelerinin doğal dağılımlarına uygun olarak oyulduklarından[64], nekropol düzenine genellikle uymazlar. Neapolis'te belli bir düzene sahip bağımsız lahitlerin arkasında bulunan kayalıklar, khamosorionlar için kullanılmışlardır. Kayalıkların mezar yapmaya uygun bölümlerine bir kaç tanesi yan yana yapılırken (Res.11), aynı zamanda kayalığın şekline göre bazen yatay bazen ise dikey olarak oyulmuşlardır. Hatta kimi yerlerde hem dikey hem de yatay olarak yerleştirilmişlerdir (Res. 28). Dolayısıyla kaya lahitlerinin düzenlemelerinde tamamen ana kayalığın doğal koşulları birinci etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağımsız lahitler yerleştirme özgürlüğünden dolayı bir düzen içerirken, kaya lahitleri için bu durum söz konusu değildir.

Yukarıda bahsedildiği gibi Roma Dönemi'nde yaygınca kullanılan bu mezar tipinin Küçük Asya'da hemen hemen tüm Roma kent nekropollerinde görmek mümkündür. Çok yalın olan bu mezar tipinin ilk kim tarafından kullanıldığı ya da nereden etkilenildiği gibi soruları sormak yersizdir. Düşünülmesi gereken şey, çok basit olan bu mezar tipinin çok erken dönemlerden beri süre gelen ölü gömme gelenekleri içinde, ölüyü belli bir yere gömme düşüncesini barındırdığıdır. Örneğin Urartu'da İ. Ö. 8. y. y.'da bile Kayalıdere kaya mezarı içerisinde ana kayaya oyulu mezar teknesi bulunmaktadır. Bu mezar tipi için belli bir tipolojik alt kümelemeden söz edilemez, çoğunlukla bezemesiz ve yalın işçiliktedir: kayalık düzeltilip bir çukur oluşturulmuş, ceset içine konulduktan sonrada üzeri bir kapakla kapatılmıştır.

Kaya lahitlerinin bazılarının kapakları bulunmuştur. Bulunan kapakların çoğunluğu bağımsız lahitlerin kapaklarıyla aynıdır. Üçgen forma sahip olup, köşelerde akroterler bulunmaktadır fakat bağımsız lahitlerin kapaklarına göre işçilikleri daha özensizdir. Farklı bir kapak örneği ise, yerleşim içindeki üçlü kümenin bulunduğu kayalığın altında ele geçmiştir. Ele geçen kapak mezar açıklığını örtecek boyutlarda, üzeri bombeli ve alçaktır. Herhangi bir bezemenin olabileceği bir düzlem bulunmadığı gibi köşe ya da tepe akroterleri de bulunmamaktadır. Oldukça yalın olan bu kapak, üçlü kümenin tek yalın ve basit olan 25 no.lu

[63] Çevik ve diğ. 2005b, 73.
[64] Çevik ve diğ. 2005b, 73.

mezarına ait olmalıdır. Tıpkı teknesi gibi olabildiğince yalındır ve minimal işçilikle üretilmişlerdir. Üzerine sadece tekneye oturacak profilleri işlenmiştir.

4.1.2.1. Bezemesizler: Yerleşimdeki kaya lahitlerinin çoğunluğu, doğasına bağlı olarak bezemesizdir. Kayalığın üzeri düzeltilerek, lahit boyutu kadar bir alan dikdörtgen biçimde oyularak, çok basit bir şekilde bu mezar yaratılmış olmaktadır. Kapağı ise üçgen alınlıklı bir formda lahdi kapatacak şekilde tasarlanmaktadır. Kapağın oturması için yapılan profiller dışında teknenin mutlaka bazen iki, bazen üç yüzü kayanın içindedir. Bu tür mezarların genellikle yukarıda bulunan kayalıklara işlenmesinden dolayı görünmesi için en az bir yüzünün bazen az, bazen ise çok yükseltildiği gözükmektedir. Bu kaya lahitlerinin üzerine bezeme yapılamayış sebebi birkaç tanedir. Bir tanesi bezeme yapılacak yeterli alan olmayışı, ikincisi ise, maddi imkânsızlıklar olarak açıklanmalıdır. Bağımsız lahitlerin hemen hepsinde görülen, ölünün başının konduğu yastık, bu mezar tipinde yapılmadığı örneklerde görülmektedir.

Neapolis'te toplam 12 adet kaya lahdi bulunmaktadır. Bu mezarların 5'i şehir yolu üzerindeki kayalıklarda, 7'si de şehirde yer almaktadır. Ayrıca bir tanesi ise aedikula/arkosolium içinde yer almaktadır. Fakat bu kaya lahdi "Aedikula/Arkosolium Mezar'la" birlikte anlatılmıştır. Kentin girişinde yer alan 5 adet mezardan, bugün bazılarının kaya kütlesinden kopmuş ve devrilmiş durumda olduğu gözükmektedir (Res. 36). Devrilmiş durumda bulunan bu mezarlar kente çıkılan tepe üzerindedir. Kentin içinde yer alan kaya lahitleri ise kaya blokları üzerinde değil de doğrudan kayalığın üzerinde yer almalarından dolayı büyük bir tahribat ya da devrilme söz konusu değildir. Kente çıkılan tepe üzerinde başlayan mezarlara bugün bakıldığında yerleştirilişlerinde bir düzenleme yokmuş gibi gözükmektedir. Bunun bir sebebi kente çıkılan antik yolun bugün ormanla kaplı ve tahrip olması nedeniyle düzenin izlenememesidir. Fakat tepe çıkıldıktan sonra antik yol izlenebilmektedir. Burada yer alan mezarlar ise hemen hafif kıvrılmalar yaparak, genelde düz devam eden yolun kenarına yerleştirilmişlerdir. Bu durumdan yola çıkılarak, Roma mezar düzenleme geleneğindeki gibi bu mezarların yolun kenarına yerleştirilmiş olmaları düşünülmelidir. Buna ek olarak tepedeki yol sarp yamacın getirdiği gereklilik olarak dimdik değil de kavislidir. Bugün nekropolün aşağısındaki khamosorionların dağınık olarak algılanması, kayalıklara bağlı olarak rastgele serpiştirildiği yanında, bugün görünmeyen yolun kavisli yapısından da kaynaklanmalıdır.

Neapolis nekropolünde, ana kaya zeminine oyulmuş lahitlerin en yakın örneklerini her yerde bulunduğu gibi, yakın yerleşimlerden Termessos, Trebenna, Kelbessos, Kithanaura, İnönü, Hurma, Lybroton Kome, Beydağlarında bulunan çiftlik yerleşimleri, Gedeller çiftliği, Yalnız mezar, Dipsiz, Kartın Pınarı, Palamut Düzü, Onobara'da da bulunmaktadır. Bunun dışında Tlos yakınındaki Darıözü'ünün civar çiftliklerinde 2 tane khamosoriona rastlanılmıştır[65]. Melas Vadisi'nde bulunan Deliklivirane yerleşiminde Hellenistik ve Roma Dönemi nekropolünde düz kayalıktan oluşan tepenin eteği boyunca ana kayaya açılmış lahitler (khamosorionlar) bulunmaktadır[66]. Bunlardan en farklısı Lyrboton Kome'dedir: Ana kayaya açılan teknenin üstü ayrıca bir sıra blok taşla yükseltilmiş ve üzerine kapak yerleştirilmiştir. Likya Bölgesinde Antiphellos ve diğer birçok yerleşimlerde de khamosorionlara rastlanmaktadır[67]. Kapakları Likya'ya özgü olan semerdamlıdır[68]. Bu tip bölge içinde tekne kısmı parçalanmadan kalan tek gruptur. Bu bölge dışında diğer benzerleri ise, Elaiussa Sebaste[69], Alinda[70], Herakleia[71], Labraunda[72], Harpasa, Orthosia ve Bağarcık nekropollerinde görülmektedir. Bağarcık Nekropolünde de bu tip mezarlar çok yaygındır. Fakat diğerlerinden farklı olarak iki basamaklı piramit şeklinde kapakları vardır. Latmos Herakleia'da yaklaşık 2400 adet ana kaya zeminine oyulmuş tekne mezar bulunmaktadır[73]. Alinda'da kuzeydoğu, kuzey ve güney nekropollerinde yoğun olarak görülür. Bazı khamosorionların kapakların üstlerinde dikdörtgen veya elips biçiminde yuvalar bulunmaktadır, bu yuvalara ölen kişinin isminin yazılı olduğu taş veya ahşap mezar stellerinin yerleştirilmiş olması gerekir. Söz konusu mezar steli yuvalarının benzerleri Termessos, İslamlar, Herakleia ve Neapolis gibi pek çok yerleşimden bilinmektedir.

Trebenna'daki Elmin Nekropolü üç anıt mezar dışında büyük yoğunlukla alt ve orta sınıfa yönelik düzenlenmiştir[74]. En yoğun mezar kümesini oluşturan khamosorionlar ve lahitlerdir. Her bir kaya kütlesinin üstünde ailenin nüfusuna göre khamosorionlar, yanlarında ise çoğunlukla yuvarlak kaya ostothekleri açılmıştır[75]. Buna karşılık lahitler çoğunlukla mezarlık yolu boyunca, iki sıra halinde dizilirler bu yönüyle de Neapolis ve diğer Roma yerleşim

[65] Çevik ve diğ. 2003, 211.
[66] Çevik 2000a, 104.
[67] Atilla 1980, 26 vd.
[68] Likya lahitleri için genel olarak bkz. İşkan Işık 1994, 42-51.
[69] Bkz. Machatschek 1967, 117 vd.
[70] Özkaya - San 2000, 269-270; Özkaya - San 2001, 184-188, 192, Çiz. 7-8, 194, Çiz. 9-10, 195, Çiz. 11-12,196, Çiz.13; Özkaya - San 2002, 249, Fig. 3.
[71] Peschlow 1996, 40 vdd., Lev. 44, 45a, 45b, 46, 47.
[72] Peschlow 1996, 46.
[73] Peschlow 2005, 123.
[74] Çevik ve diğ. 2005b, Res. 161-162 -163 -164, 319.
[75] Yuvarlak kaya ostothekleri için bkz. Çevik 1997a, 127-150.

mezarlıkları planlamasıyla benzemektedir. Yine Trebenna'daki Dereözü Nekropol'ünde çoğunluğu khamosorion ve lahitler oluşturmaktadır[76]. Bu mezarlık en sağlam durumdakidir. Tüm mezarlar bir mezarlık yolunun iki yanında belirlenmiş bir düzende yerleştirilmişlerdir. Bu mezarlık Trebenna'daki ölü gömme gelenekleri, özellikle de mezarlık düzenlemesi konusunda önemli ipuçları vermektedir.

Pamfilya bölgesinden Karaçallı nekropolünde khamosorion mezarlar taş alınan yükseltilerin üzerinde bulunmaktadır[77]. Lahitlerin yerleştirilişine herhangi bir yön gözetilmeden, en uygun şekilde işlenerek, değerlendirildiği gözükmektedir[78]. Bazen yükseltilerin etrafından blok taş almak için kullanıldığı ve bu işlem sırasında bazı mezarların kesilip bozulduğu görülmektedir[79]. Toplam 48 adet khamosorion bulunmaktadır[80]. Bazı teknelerin kısa kenarı yakınında Tıpkı Neapolis'te olduğu gibi stel yuvaları bulunmaktadır[81]. Düden çiftlik nekropolünde yeraltı oda mezarların üstünde açılan khamosorionlar, oda mezarları tahrip etmelerinden çok net bir şekilde anlaşıldığı gibi sonradan açılmışlardır[82].

Dağlık Kilikya bölgesinden Diocaesareia nekropolünde khamosorionlar bulunmaktadır[83]. Bir örneğin kapağı üzerinde iki adet Dioskur başlığı işlenmiştir. Olba'da bulunan khamosorion tipi mezarların Hellenistik Dönem'de kullanıldıkları düşünülmekte ise de[84], Hellenistik döneme tarihlenen başka bir mezar bulunmaması ve khamosorionların kesin tarihlenemez olmasından, önerilen tarihleme tartışmalıdır.

Bazı mezarların teknelerinin bir kısmı kayadan belli bir yüksekliğe kadar bağımsızlaştırılmıştır. Kaya lahitlerinin, uzun ve kısa yüzleri kaya kütlesinden düzgün bir şekilde kesildikten sonra, teknelerinin içi oyularak meydana getirilmekteydi. Serbest duran lahitlere yükseltilmiş duvarları ve üzerlerinin betimlemeli oluşuyla benzemektedirler. Fakat bu mezarların dört yüzünün de bağımsızlaştırıldığı bir örneğe henüz rastlanmamıştır. En fazla iki yüzünün bağımsızlaştırıldığı izlenmektedir. Bu tip lahitler kayalık arazide sıkça kullanılmıştır. Büyük taş bloklardan yapılan lahit teknelerini bir yerden bir yere taşımanın o günkü koşullarda ne kadar güç olduğu düşünülürse, taş işçiliğine uygun blokların bulunduğu yerlerde uygulanmasının sebebi de anlaşılmaktadır. Bazı örnekler kademeli olarak yapılmıştır.

---

[76] Çevik ve diğ. 2005b, 55.
[77] Çokay 2003, 13.
[78] Çokay 2003, 14.
[79] Çokay 2003, 14.
[80] Çokay 2003, 17.
[81] Çokay 2003, 17.
[82] Çevik 1997b, 92.
[83] Durukan 2001, 67.
[84] Durukan 2001, 93.

Yağmur sularının akması için kayaya oluk şeklinde kanallar açılmıştır. Neapolis'te bu tür mezarların hepsi şehir merkezindeki kayalıklar üzerinde yer almaktadır.

4.1.2.2. Bezemeliler: Yerleşimde bezemeye sahip olan üç adet kaya lahdi bulunmaktadır. Kaya lahitlerinin duvarlarından iki tanesinin yeterli yükseklikte kayadan bağımsızlaştırılması sonucunda bu mezarların üzerine bezemeler yapılmıştır ya da bezeme yapabilmek için ön yüzlerindeki kayalık düzeltilmiştir. Bölgede ve her tip mezarda çok yaygın kullanılmış olan kalkan ve tabula ansata ile süslü olmaları, bu mezarların da bağımsız olan ve bu bezemeye sahip lahitlerle benzeşme kaygısına yönelik olarak emek harcandığını göstermektedir. Diğer tüm bezemesiz olan kaya lahitleri için nekropollerin en ucuz mezarı olduğu saptamasının yanında, bu bezemeli grubun alt sınıfın daha iyi durumda olan kesimine ait olacak kadar ekonomik değere sahip olduğu söylenebilir. Tam bağımsız lahitler en fazla maliyete sahip mezarlardır, ondan sonra gelenler ise bu grup olmalıdır. Tam bağımsızlardan çok daha ucuz olmasının nedeni, tabanlarının ve diğer duvarlarının kayadan ayrılmamış olması ve yapılı bir podyuma da sahip olmamalardır. Kayalıkların en ön ve görünür yerlerine oyulmuşlardır ki insanlar tarafından görülebilsinler. Bezeme olarak bağımsız lahitlerde bulunan kalkan- mızrak ve tabula ansata tipinin aynısını barındırırlar.

Bu mezarlardan 29 no.lu lahdin uzun yüzünde kalkan ve tabula ansata bulunup, yan yüzünde de kalkan betimlemesi yer almaktadır (Res. 32). Bu mezarı üzerindeki kabartmanın işçiliği, birçok bağımsız lahit üzerinde bulunan yüzeysel kabartmalardan oldukça nitelikli, yüksek kabartma stilindedir. Kalkanların arkasında nekropolün genelinde seyrek olarak görülen kılıç betimlemesi vardır. Şehir merkezinde yer alan bir kayalık üzerinde üçlü kaya lahdi grubu bulunmaktadır. Bu gruptaki iki mezar uzun yüz betimlemesiyle bu gruba girmektedirler. Her iki kaya mezarının da iki yüzünün kayadan bağımsızlaştırıldığı gözükmektedir, aynı zamanda yoldan geçilirken görünen dar yüz esas cepheleri olması nedeniyle betimlemelidir. Bu mezarlardan 24 no.lu örneğin dar yüzünde Medusa başı betimlemesi yer alırken (Res. 27), 29 no.lu örnekte bir kadın büstü bulunmaktadır (Res. 29). Medusa'nın saçları ortadan ikiye ayrılıp, dalgalı verilmiştir. İri gözleri ve göz bebekleri işlenmiştir. Burnun yanında verilen iki çizgi ve aşağıya doğru olan dudak çizgisiyle yüze korkutucu bir ifade verilmiştir, bu da Medusa'nın mitolojik kişiliğine, mezar üzerinde betimlemesinin bulunuşuna uygun düşmektedir. 26 no.lu olan bu kaya lahdinin üzerinde bulunan kadın büstü oldukça basit işlenmiştir. Saçları ortadan ikiye ayrılıp omzuna kadar kabarık ve düz bir şekilde uzanmaktadır. İri gözleri ve göz bebekleri işlenmiştir. Yüzü ve

yanakları oldukça dolgundur. Ağzı açık tasvir edilmiştir. Bu kadının Medusa gibi mitolojik bir yaratık olmadığını vurgulamak için belki göğüs kısmının altına kadar büst olarak tasvir edilmiştir. Fakat bu bölümde hiçbir detay verilmeden sadece omuzları oluşturan kavisli bir alan ve altı düz kesilerek dümdüz ve basit bir şekilde işlenmiştir.

4.2. Ostothekler

Yerleşimde 1 bağımsız ve 4 adet de kaya ostotheği saptanmıştır. Bağımsız ostotheğin kapağı, yerde devrilmiş olarak dururken, kaya ostotheklerinden, hiç birisinin kapağı bulunamamıştır. Ostotheklerin tamamı iyi korunmuş durumdadır. Bağımsız ve kayaya bağlı olarak iki alt kümede incelenebilir:

4.2.1. Bağımsız Ostothek

Neapolis nekropollerinde bu tipten sadece bir örnek bulunmuştur (Res. 43). Kente gelen yamaç yolunda diğer lahitler arasında yola devrilmiş olarak bulunmuştur. Teknenin iç köşeleri yuvarlatılmış, iç-yüzey işçiliği kaba bırakılmıştır.

Tekne, profilli kaidesi üzerindeki küçük kırıklar dışında sağlamdır. Kapağı teknenin önünde yer almaktadır. Üçgen çatı formunda, köşelerinde akroterler bulunmaktadır.

Uzun yüzlerden birinin üzerine devrilmiş olarak durmaktadır ve bu konumda yan yüzlerden üçü izlenebilmektedir. Ostotheğin alt yüzeyi kabaca düzeltilmiştir. Profilli bir kaidesi vardır. İki bölümden oluşan profil, dik bir yüzey sonrası sığ bir yüz, bunun üzerinde de iç bükey bir profil göstermektedir. Bu profilden ostothek cephe düzlemine geçiş keskin bir kenarla sağlanmıştır. Arka yüzü düzgünleştirilmiş, ancak bezek içermemektedir. Ön yüzünü dar cephelerden biri oluşturmaktadır. Bu yüzde bir İon kapısı betimlenmiştir. Görünen yan yüzlerde ikişer rozet bulunmaktadır. Bu rozetlerden sağdaki yuvarlak bir merkez etrafında iki yaprak dizisine sahiptir. Rozetin yarısını kaplayan yaprak dizisi kalp şeklinde dört yapraktan oluşmaktadır. Dıştaki yaprak formu da içteki gibi kalp formundadır[85]. Ostotheğin ön yüzündeki İon kapısı tasviri cephenin merkezinde yer alır[86]. Eşik içermeyen kapı doğrudan ostotheğin alt kısmını çevreleyen profilin üzerinde oturmaktadır. Geleneksel ve anıtsal

[85] Bkz. Rumsheid, Rozet GH, E 10, 1994.
[86] Kapı motifi için bkz. Korkut 1999, no. 192, 194.

kapıların tersine, yukarıya doğru daralmayan kapının söve ve lentolarında iki fascia bulunur. Lento üzerinde oldukça basık formda bir hypertyron (kapı saçağı), iki köşede oldukça büyük akroterler, bunların altında ise, dikdörtgen formlu konsol bezeği içerir. Ostotheğin bu yüzeyi hypertyron üzerinde derinleştirilmiş olup, hypertyronun üzerinde buna dik olarak yuvarlak hatılların betimlendiği göze çarpmaktadır. İki kanattan oluşan kapının kanatları, geleneksel bir formda şekillendirilmiş olup, toplam dört panel içerirler. Kapı kanatlarının birleştiği yerde ince bir silme yer alır. Yukarıdaki iki ve sol altta bulunan paneller üzerinde phiale ve sağ alttaki panelde oldukça tahrip olduğundan tam olarak ne olduğu anlaşılamayan, fakat göründüğü kadarıyla "s" formuna yakın bir bezeme vardır. Ostotheğin üst yüzeyinde dört kenar boyunca uzanan kapak profili vardır.

Pamfilya ve Pisidya ostotheklerinde ve lahitlerinde sıkça karşılaşılan kapı motifinin, ölümden sonraki yaşamla ilgili olarak Hades Kapısı olduğu ileri sürülse de, ölen kişinin ölümden sonraki yaşamda kendini ebedi konutunda hissetmesine yönelik olduğu da söz konusudur. M. Waelkens'a göre[87] "Likya Bölgesi'ne özgü bulunan iki mezar tipinin biri, mimari form verilmiş lahitler, diğeri ise tapınak biçimiyle mezar evlerdir. Erken Hellenistik Dönem'den itibaren ev biçimli mezar geleneğinin artık Likya Bölgesi dışındaki lahitler ve ostothekler tarafından temsil edilmeye başladığını belirtmektedir. İ.Ö. IV. y.y. sonlarından beri Pisidia'da Termessos'ta ortaya çıktığı sanılan, üçgen çatı biçimli kapaklar ve teknelerinin kısa yüzlerinden birindeki sahte kapıları minik evlere benzeyen ostothekler göstermektedir". Anlaşılan, Neapolis'te bu tarz gömüler rağbet görmemiştir, çünkü bağımsız ostothek olarak tek bir örnek vardır.

Ostothekler üzerindeki sahte kapı betimlemeleri, dörtgen mezarlardaki yalnızca çatı formlu kapağın mimari şekillendirilmesi değil, ayrıca ev formlu bir mezarın anıtsal girişini yansıtan yalancı bir kapı motifinin verilmesi de bu düşünceyi yansıtır[88]. Genel olarak ostothek teknesinin bir yüzünde kapı betimlemesi bulunur. Pisidia'da da bu uygulama sevilerek kullanılmıştır. Genellikle Pamfilya ve Pisidya ostotheklerinde kapılar kapalıdır. Bazı örneklerde tek kanadın hafifçe açık olduğu gözlemlenir. İnce uzun kapılar iki tür işçilik gösterirler. İlki yukarıya doğru daralanlar, ikincisi ise, eşit olanlardır. Neapolis' teki ostothek eşit olandandır. Panellerde farklı betimlemeler bulunur. En yaygın olarak kullanılan betimlemeler arasında kapı tokmağı, Neapolis örneğinde üç panelde de işlenmiştir, kapı kilidi, phiale yer almaktadır. Neapolis örneğinde tek panelde, genelde karşımıza çıkmayan "s" formlu bir bezeme bulunmaktadır.

---

[87] Waelkens 1986, 27.
[88] Korkut 1999, 28.

Karşılaştırma örnekleri olarak Alanya Müzesi'ndeki ostotheklere bakacak olursak hepsinde kapı motifinin işlenmiş olduğu görünmektedir. Kapı motifi yukarda bahsedildiği gibi gerek Anadolu gerekse Anadolu dışında çok sık kullanılan bir mezar anıtı motifidir. Genelde iki kanatlı betimlenmekte olup, her iki kanadı da ikişer bölmeyle ayrılmaktadır. Kapı bölmeleri kimi zaman boş bırakılıp bazen ise kapı tokmağı, anahtar deliği, kilit motifleriyle süslenmiştir. Bazı kapılarda ahşap kapılara çakılan çivi başları taklit edilmiştir. Hellenistik Dönem'den başlayarak ostothekler üzerinde görülen kapı motifi Anadolu dışında da çok değişik biçimde betimlenmiştir. İtalya'da çok sık olarak Chiusi, Voltera ve Perugia'da görülen ostothek üzerinde kapı motifleri, yarı açık olarak gösterilmekte ve ölen sağ kalanın vedalaşmasının bir anlatımı olan el sıkışma sahnesini betimlemektedir[89]. Alanya Müzesi ostothekleri üslup olarak bölgenin heykel sanatıyla paralellik göstermekte ve genelde İ. S. 2. yy ikinci yarısı ile 3. yy. başlarına tarihlenmektedir[90]. Neapolis' teki ostothekle de benzeşen unsurların olması aynı zamanda Neapolis nekropolündeki diğer lahitlerin de aynı tarihlerden olmalarından dolayı, Neapolis'teki bağımsız kapı betimlemeli bu örnek de İ. S. 2. yy ikinci yarısı ile 3. yy. başlarından olmalıdır.

4.2.2. Kaya Ostothekleri

Yerleşimdeki 4 kaya ostotheğinin tamamı şehir/nekropol yolu üzerinde lahitlerin hemen arkasındaki kayalıkta yaklaşık aynı kotta oyulmuşlardır (Res. 44.45). Sadece ön yüzleriyle görünürler. Kaya ostothekleri, kaya yüzeyine keski ve murçlarla kayalık düzeltildikten sonra uygun bir zemin hazırlanıp, dikdörtgenler prizması şeklinde içlerinin oyulmasıyla oluşturulmuşlardır. Sadece ön yüzlerinde bir dış yüz düzeltmesiyle oluşturulmuşlardır. Üstleri kapak oturacak biçimde düzeltilmiş ve profillendirilmiştir.

Bu ostothekler, nekropolün bulunduğu yol üzerinde, en çok mezarın bulunduğu alanın arkasında yer alan kayalık yüzünde, uzun yüzleri yoldan görülecek şekilde, dörtlü bir grup şeklinde, yan yana dizilmiş vaziyette durmaktadırlar. Tekneleri –içten- aşağıdan yukarıya doğru hafifçe daralmaktadır. Ön yüzleri düzeltilerek işlenmiş, yan yüzleri kısmen kayadan ayrılmıştır. Üzerlerinde herhangi bir kabartma ya da yazıt bulunmamaktadır. Ostotheklerin dikdörtgen iç kısmı oldukça sığdır. Kapakları bulunamamıştır. Fakat üzerine oturan

[89] HaarlØv 1977, 14.
[90] Karamut-Türkmen 1995, 15.

kapakların dikdörtgen olduğu, teknelerin ağız formlarından anlaşılmaktadır[91]. Kapakların kayıp düşmemesi için profiller yapılmıştır. Teknenin ön yüzünde 2 cm aşağısından uzun ve yan yüzleri kapsayan yüzeysel bir profille çevrelenmektedir. Bu profil yan yüzlerde devam etmez. Bu profillin sadece ön yüzde bulunması, zaten kaya cephesine işlenen anıtlarda alışıldığı ve zorunlu olduğu üzere ostothek teknelerinde cephesel görüntünün tek seçenek olmasından kaynaklanmaktadır. Kaya ostotheklerinin kapaklarına ya da herhangi bir parçasına bile rastlanamaması, tipolojik olarak formlarını tümlememizi engeller. Ostotheklerin üzerinde yazıt ya da herhangi bir bezeme öğesinin bulunmamasından dolayı tarihlemek güçtür. Ancak aynı alanda, olasılıkla birlikte organize edildikleri varsayımından hareketle önlerindeki lahitlerle aynı dönemden oldukları belirtilebilir.

Neapolis dışında bu ostotheklerin benzerleri hemen hemen tüm nekropollerde bulunmaktadır.

Elaiussa Sebaste ve Korykos nekropollerinde inhumation yoğun olarak uygulanırken, kremasyon çok az uygulanmıştır. Elaiussa Sebaste'deki bir mezarda bulunan kolumbariumların içindeki nişlerdeki kemik ve kül çukurları bulunmaktadır[92].

Termessos'ta 50 tane kayaya bağlı ostothek tespit edilmiştir[93]. Limyra'da heroonun yakınında kaya ostotheği bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar bunun Perslerin ateş sunaklarını hatırlattığını söylemektedir[94]. Korykos'ta sandık formunda kaya ostotheği bulunmuştur[95]. Bu çukurun formundan dolayı stel yuvası olamayacağı düşünülmektedir.

4.3. Aedikula Mezar/ Arkosolium

Yerleşimde örülerek yapılmış tek anıtsal mezardır (Res.6). Aedikula, iki sütun ya da plasterler ile çevrili ve üstünde entablatür ve alınlık olan bir nişi ifade eder, bir kapı girişi, pencere açıklığı ya da içine bir heykelin konacağı kutsal bir yer için yapılabilirdi[96]. Aynı zamanda bir tapınağın sellasında kült heykeli için sütun, entablür ve alınlığın çevrelediği niş ya da sacellumdur. Kent Roma yazıtlarında sıkça karşımıza çıkan aedikula kavramı, bu yazıtlarda "mezar odası" ya da "içinde ölünün portresinin ya da urnesinin yer aldığı mezar

[91] Benzer örneklerin farklı kapaklarla örtülmüş versiyonları için bkz. Çevik-İplikçioğlu 2003, 147 vdd.
[92] Machatschek 1967, 16 vd.
[93] Çelgin 1990, 484.
[94] Borchhardt 1993, 37 Res. 11.
[95] Durukan 1999, 89, Res. 20.
[96] Er 2004, 6; ayrıca genel olarak bkz. "Aedicula", RE I (1995) 445 vd.

odası, mezar nişi" olarak anılır[97]. Bu terim dinsel içeriğe de sahiptir. Küçük tanrı evi olup, kapalı ön cephenin tanrıya yönelik bayramlarda açıldığı ifade edilmektedir[98]. Arkosolium ise, içine lahit koyacak kadar (bu kaya lahdi de olabilir) küçük kemerli bir niştir[99]. Latince olan "Aedikula" ve "Arcosolium" kavramlarına antik dönemde yüklenen benzer ve birden fazla anlam, günümüzde terminolojide bir karışıklığa sebep olmuştur. Antik dönemdeki ile bugün bizim anladığımız anlamın örtüşüp, örtüşmediği tartışmalıdır. Sözlükte bulunan aedikulanın açıklaması, Neapolis'te bulunan bu tip mezarı karşılamamaktadır. Bugün genel olarak benimsenmiş adlandırılmalarda arkosolium ve beşik tonozlu aedikula mezarların formda aynı, teknikte birbirlerinden farklı olduğu gözükmektedir. Arkosoliumlar kaya yüzeyine açılmış olabildikleri gibi, mezarın içinde de yer alabilmektedirler. Genelde yerden belli bir yükseklikte bulunmaktadırlar; sütun, plaster ya da ante barındırmazlar. Arkosoliumlar mutlaka bir yüzeye bağımlı iken, aedikula mezarlar bağımsızdırlar. E. Petersen, aedikula tipi mezar yapılarının, derin inşa edilmeleriyle karanlık bir hale getirildiğini ve içlerine yerleştirilen lahitle birlikte, ölü için bir ev olacağı düşünüldüğünü ileri sürmekte ve arkosoliumların uzun süre kullanılma sonucunda gelişerek, aedikula formunu aldığını söylemektedir[100]. Çelgin ise, "aedikulalar, kayalara oyulmak suretiyle meydana getirilmiş olan arkosoliumların kesme taşlarla, üç boyutlu olarak inşa edilmiş türünden başka bir şey değildir. Dolayısıyla, bu aedikulaları, arkosolium olarak adlandırmak mümkündür" demektedir[101]. Aynı zamanda aedikula mimari bir gereklilik olduğundan birçok farklı yapıda görülmektedir[102]. Bu mezarın adlandırılmasında her iki terimin birlikte kullanılması uygun görülmüştür.

Aedikula mezarlar iki kümede incelenmektedir. Biri sütunsuz, diğeri ise sütunlu olanlardır. Sütunsuz olan aedikula grubu "u" şeklinde inşa edilen duvarları ile içlerinde bulunan lahdi üç taraftan çevirip, ön tarafları tamamen açıktır. Termessos nekropolünde E1 ve E10'da başta olmak üzere sıkça bu mezar tipi ile karşılaşılmaktadır[103]. Bazıları düzgün kesme taşlardan, ince işçiliklidir. Bazıları ise kaba işçilikli iri blok taşlardan oluşturulmuş, ön cephelerinde bir kaç basamak içeren bir podyum üzerinde yükselmektedirler. Bazılarının podyumunda stilize edilmiş aslan ayakları bulunmaktadır. Aedikulalar tek bakışımlı yapıldıkları için mimari elemanlar sadece ön cephede bulunmaktadır.

---

[97] RE I (1995) 445 vd.
[98] RE I (1995) 445 vd.
[99] Er 2004, 36.
[100] Çelgin 1990, 156 dp. 358.
[101] Çelgin 1990, 156.
[102] Hesberg 1992, 129, 143, Res. 75, 85.
[103] Çelgin 1990, 153.

Neapolis'te tek bir örnekte tonozu oluşturan en altta bulunan taşıyıcı blokların üzerinde profil bulunmaktadır. Yapılan bu profille basit bir sütun görüntüsü yaratılmaya çalışılmıştır. Sağ taraf üzerinde bulunan bloğun üzerinde yer alan profil sağlam dururken, diğeri aşınmıştır. Düzeltilen ana kaya üzerine oturan mezarın duvarları ve üzerini kapatan beşik tonozu hemen kıyısındaki kayalıktan kesilen düzgün bloklardan oluşturulmuştur (Res. 6). Yapı içinde tekne yüksekliğinin yarısı mezar zemininden yükseltilmiş bir kaya lahdi ve üçgen alınlıklı kapağı bulunmaktadır. Kaya lahdinin üzerinde kapağı çapraz durmaktadır. Lahit üzerinde ve anıtta hiçbir plastik bezeme unsuruna rastlanmamaktadır. Mezarın önündeki yolda üzerinde iki satır yazıtlı mimari bir blok yer almaktadır. Bu bloğun yan tarafı kırılmıştır. Aedikula mezar kayalık içinde uygun alan açılarak yerleştirilmiştir. Mezarın önünde bulunan yazıtlı blok olasılıkla bu mezara aittir.

Bu gruptaki mezarların bölgedeki farklı örneklerine göre üst örtüleri çeşitlidir: Düz bir lentodan oluşan üst örtü; alınlık şeklinde üst örtü ve beşik tonoz üst örtü.

Bunlardan ilki, büyük dikdörtgen prizması şeklinde bir lentodan oluşan üst örtüdür. Bu aedikulaların altyapısında iki tarafta profilli kaide, başlıklı anteler yer almaktadır. Termessos'ta bu üst örtüye sahip mezarlar Güney Nekropolünde E8 ve E10 rastlanmaktadır[104].

Başka bir üst örtü ise, alınlık şeklinde olandır. Alt yapının en üst basamağı üzerinde, iki yanda değişik profillere sahip kaide de başlıklar bulunan, cepheleri çeşitli profillerle süslenmiş anteler ve plasterler bulunmaktadır. Bunların üzerinde ise, başlık bir üçgen alınlık bulunmaktadır. Bu alınlıkların köşelerinde bazen akroterler bulunmaktadır. Üçgen alınlıkta genelde bezeme olarak Medusa ya da kalkan tasvirleri yer almaktadır. Termessos'ta bu gruptan mezarlara E9 ve E10'da rastlanılmaktadır.

Kartın Pınarı'nda bulunan aedikulada bu gruba girmektedir. Önde iki plaster şeklinde sütun bulunmaktadır. Üçgen alınlık şeklindeki üst örtüsünün üzerinde bir kalkan kabartması bulunmaktadır. Aedikulanın konumu yerleşimin egemen olduğu tepenin en üst noktasında yer almaktadır. Bu yerleşimin en anıtsal tek mezarıdır. Konumu nedeniyle de nekropolden soyutlanıp kent merkezinin en üst noktasına yerleştirilmesiyle mezar sahibinin yaşarken ki statüsü vurgulanmıştır[105].

Aedikula mezarların başka bir üst örtü sistemi ise beşik tonozdur. İki veya üç basamaktan oluşan alt yapı üzerinde paye ya da plasterler bulunmaktadır. Gövdeleri aşağıdan yukarıya doğru hafifçe incelen, sade profilli kaide ve başlıklara sahiptir. Neapolis örneğine en yakın

[104] Çelgin 1990, 154.
[105] Çevik 2005b.

örnekler Lybroton Kome'de bulunan beşik tonoza sahip üç örnektir[106]. Bazısının önünde postament, bazısının önünde ise plaster bulunmaktadır. Hepsi iri bloklarla oluşturulmuş beşik tonozdan oluşmaktadır. Lahit teknesi khamosorion şeklindedir. Kapakları üçgen çatı formundadır. 1 no.lu aedikula mezarın yakınında bulunan olasılıkla bu mezarın içinde duran girlandlı lahit parçası F. Işık tarafından İ.S. 130-140'a tarihlenmektedir[107]. Mezarın yakınlarında bulunan heykeller ise, İ.S. 2. y.y.'a tarihlenmektedir. Termessos nekropolünde bu tür mezarların en güzel örnekleri bulunmaktadır. Bunlardan kimisi kayaya oyulmuş kimisi ise bloklardan oluşturulmuştur[108]. Termessos nekropolünde diğer aedikula tiplerine göre beşik tonozlu bu tipten daha az bulunmaktadır. Kuzey doğu nekropolünde (E1) ve E10 Nekropolünün kuzeydoğu ucundaki, nekropol alanının doğu sınırını oluşturan alanda bulunmaktadır[109].

Bu üst örtüye sahip diğer bir örnek ise, Likya-Kastabara'daki Fırnaz'da bulunan, basamaklı podyuma oturan, kemerle örtülü tipik bir aedikuladır[110].

Frigya Bölge'sinde beşik tonozlu aedikulalar içinde lahit olmaksızın bulunmaktadırlar[111]. Birçok Aedikula mezarın görüldüğü Kommagene Bölgesi'nde ise, aedikula girişli oda mezarları içinde arkosolium mezarlar vardır[112].

E. Alföldi Rosebaum, Dağlık Kilikya'daki Adrassus kentinde bulunan arkosolium tipi mezarların Geç Hellenistik Dönem'den, Erken Bizans Dönemi'ne kadar uzandığını belirtmektedir[113]. Doğrudan kaya yüzeylerine oyulan arkosoliumlar ile kayaları oyarak meydana getirilmiş olan içlerinde arkosoliumlar barındıran oda mezarlarının tarihlendirilmesi bir sorundur.

Arkosolium mezarlara alt sınır olarak Geç Hellenistik Dönem, üst sınır Erken Bizans Dönemi'nde görülmektedir. En yaygın olarak görüldüğü dönem ise Roma İmparatorluk Dönemi'dir.

Kilikya bölgesinde, aedikula mezar tipolojisine örnek olarak kline sahneli mezar kabartmaları vardır[114]. Melas Vadisi'nde ana kayaya açılmış 1 adet aedikula mezar, içinde de lahdi bulunmaktadır[115].

---

[106] Çevik 1997b, 89.
[107] Çevik 1997b, 89.
[108] Lanckoronski 1892, 70 vd. Res. 22, 86.
[109] Çelgin 1990, 156.
[110] Çevik ve diğ. 2003, 212. Res. 46 vdd.
[111] Gabriel 1965, Lev. 12 a-c.
[112] Ergeç 2003, Lev. 15 K26, Lev. 17 K30 vd., Lev. 31 K 57.
[113] Alföldi Rosenbaum, 1980, 27.
[114] Durugönül 1989, Lev.7, 9,13.
[115] Çevik 1999-2000, 104.

4.4. Oda Mezar

Kentin güneyinde, sarp kayalığın ucundaki son yapıdır (Res.5). Girişi batıya bakar. Bulunduğu alanda ve yakınlarında hiçbir kentsel yapı bulunmamaktadır. Planı, ön alansızlığı, tek katlı ve penceresiz olması yanında konutlardan soyutlanmış bir alanda bulunması nedeniyle bir mezar yapısı olmalıdır[116]. Yamaçta bulunmasından dolayı uzun duvarlarından bir tanesi ana kayadan, diğerleri ise kısmen ana kaya kullanılarak moloz taş- harç karışımından oluşturulmuştur. Üst örtüsünün yıkılmasına karşın duvarlardaki izlerden tonozlu olduğu anlaşılmaktadır.

Tam benzeri bir mezar yapısı yakın çevrede olmamakla birlikte. Bu tip mezarlara diğer bölgelerde de rastlanmaktadır. Neapolis'deki en yalınları gibi gözükmektedir. İki katlı olanları Kilikya'dan bilinmektedir. Anemurium ve Elauissa Sebaste nekropollerinde çok sayıda bu tip mezar vardır[117]. Anemurium nekropolünün iki evreli olduğu anlaşılmıştır. İlk evre İ.S. 1. y.y.'ı, ikinci evre ise İ.S. 2. ve 3. y.y.'ları kapsamaktadır. İlk evreye ait mezarların bağımsız, basamaklı platform üzerinde tek başına duran arkosollü, tonozlu ve basit planlı mezarlardır[118]. Anemurium ve Elaiussa'da bulunan örnekler İ.S. 1–3 y.y. inşa edilmiştir[119]. Maraş Tepesindeki tonozlu mezarlar ise İ.S. 200–300 yıllarına tarihlenmektedir[120]. Bu tarihler aynı zamanda Neapolis Nekropolüyle de çağdaştır.

Mezarın Roma Dönem'ine işaret eden en önemli özelliği, yan kenarlarda, iç kabuğu oluşturan duvarların belli bir yüksekliğe ulaştıktan sonra tonozla örtülmesidir. Zaten Neapolis'deki mezarların çoğunluğu Roma Dönemi'ne tarihlenmektedir.

---

[116] Çevik 2005b.
[117] Machatschek 1967, Lev. 43 vd.
[118] Rosenbaum 1971, 30 vdd.
[119] Zoroğlu 2000, 125 Res. 4 a-c.
[120] Durukan 2001, 51.

5- NEAPOLİS MEZAR KABARTMALARININ İKONOGRAFİSİ

Kabartmalar, süsleme değerinin ötesinde, döneminin sosyal yapısı, inançları ve ölü kültüne yönelik bilgiler vermesi açısından önemlidir. Bu tür soruların cevaplanması için lahitlerdeki betimlemelerin ve şehirciliğe bağlı nekropol organizasyonuna göre irdelenmesi ve benzeri örnekler ışığında değerlendirilmesi gerekmektedir.

5.1. Pusat: Kalkan-mızrak-kılıç

Neapolis nekropollerinde bulunan pusatlar kalkan, mızrak, kılıç ve oktan oluşur (Res. 46). Bağımsız ve kaya lahitleri üzerinde toplam 22 lahit üzerinde bu bezemelere rastlanılmaktadır. Pisidya Bölgesi'nde çok yoğun olarak görülen ve bu bölgeye özgü olduğu düşünülen kalkan-mızrak betimlemelerinin nereden kaynaklandığı ve neden lahitler için asal bezeme unsuru oluşturdukları merak konusudur. Nekropolde bu kadar yoğun olarak betimlenmiş olması, sadece lahitleri süslemek için rasgele seçilmemiş olduğunu, bir anlam taşıdığını göstermektedir[121]. Bilindiği üzere antik dönemde gerek saldırı, gerekse savunma amacına yönelik çeşitli silahlara ilişkin tasvirler, kalkan, mızrak, kılıç betimlemeleri değişik eserler üzerinde, farklı anlamlar ve amaçlar ile değişik şekillerde çok yaygın bir şekilde sıkça kullanılmıştır. Örneğin bir stel üzerinde betimlenen kalkan, ait olduğu kişinin savaşçı olduğunu anlatmaktadır. Fakat Pisidya Bölgesine özgü olan lahitler üzerindeki kalkan betimleri, mezar sahibinin sadece savaşçılığını vurgulamamaktadır. Çünkü tabulalar üzerindeki yazıtlarda bu lahitlerin birer aile mezarı olduğu anlaşılmaktadır. Yani asıl sahibi savaşçı bile olsa ailenin tümü değildir. Nekropollerdeki büyük bir çoğunluğunu oluşturan kalkan betimlemeli lahitlere gömülen tüm kişilerin, kadınlar, çocuklar dâhil olmak üzere tümünün savaşçı olması mümkün değildir. Gerçekte savaşçı mezarlarında bulunan pusatlar bu durumda sahiplerinin savaşçı olduklarını vurgulamamaktadır. Bu durumda kalkan neyi betimlemektedir? Termessos ve onun territoryumundaki Neapolis, İn Önü ve Kelbessos' ta[122] yoğun olarak askeri amaca yönelik binaların sövelerinde, kulelerde, garnizon olduğu

[121] Çelgin 1990, 218.
[122] Çevik ve diğ. 1999, 410 vd.

düşünülen yapıların lento ve sövelerinde sıkça kalkan betimlemelerine rastlanılmaktadır[123]. Kalkanın bu tip yapılarda da kullanılmasından yola çıkılarak, hem bulunduğu binanın askeri bir yapı olduğunu vurgulamak hem de düşmana karşı koruyucu bir anlamla işlevlendirildiğini düşünebiliriz. Neapolis ve Kelbessos Termessos'un peribolionlarıdır. Dolayısıyla askeri önemleri vardır. Kalkanın bu kentlerde kullanılışı burada yaşayan insanların savaşçı olmaları yanında düşmana karşı hazırlık, güçlülük, iktidar, hâkimiyet, kötülüklerden koruyucu, fenalıkları defedici özellikte yapılmış olmalıdır. Bunlardan başka tanrı, tanrıça ya da kahramanı temsil etmek üzere sembolik anlamda da kullanılır[124]. Lahitler üzerindeki anlamına dönecek olursak, savaş ve mücadele sahnelerinde kalkanın kullanılması savunma silahı olmasından gelmektedir. Fakat lahitler üzerindeki kalkan, alışılagelmiş durumundan farklı olarak, teknelerin uzun yüzünde ve kısa yüzünde tek başına ana motif olarak kullanılıp, bezemenin temel unsurunu oluşturmaktadır. Söz konusu lahitlere bakıldığında, ilk bakışta bunların savaşçı mezarı oldukları ve kalkan betimlemelerinin mezar sahiplerinin hayattayken kullandıkları silahlarını sembolize ettiği düşünülebilir. Fakat bu mezarlar üzerinde yer alan silah tasvirleri, kalkanların arkasında bulunan mızrak ve kılıçlar, yazıtlar incelendiği zaman, her örnekte mezar sahiplerinin işini tasvir etmediği, mezar sahiplerinin çoğunun askerlikle ilgisinin bulunmadığı, halkın değişik tabakalarına, zümrelere, farklı mesleklere sahip kişiler oldukları gözükmektedir. Kadınlar, çocuklar, köleler ile bazı rahip lahitlerinin kalkan motifiyle süslü olması ve bazı lahitler üzerinde kalkanların üzerinde rozetlerin varlığı savaş kalkanı olmama olasılığını, motifin başka bir simge olarak da kullanıldığını düşündürmektedir. Neapolis çevresindeki çiftliklerde bulunan lahitlerdeki kalkanların içinde lahdin sahibi olduğunu düşündüğümüz kadın ve erkek büstlerine sıklıkla rastlanmaktadır[125]. Bu lahitlerdeki iyi işçilik göze çarpmaktadır. Termessos territoryumunda yer alan tüm yerleşimlerin nekropollerinde kalkana rastlanması sembolize edilen, yerli bir savaş tanrısının veya kahramanın kültünün mevcut olabileceğini de akla getirir. Bölgenin olduğu gibi kentin de yerel baş tanrısı Zeus Solymeus'tur. Bu tanrı Luwi kökenli eski bir Hava Tanrısı olup, savaş ve kalkanla bir ilişkisi yoktur. Termessos'da bulunan sadece Ares'in savaş tanrısı olması kalkan ile ilişkisi düşünülebilir, fakat Ares'in önem bakımından kentin öteki tanrılarından farklı bir konumda bulunduğunu söylemek mevcut verilerle mümkün değildir[126]. Şehrin kalkan betimli sikkeleri üzerinde, ayakta veya oturur vaziyette duran kişinin kim olduğu kesin olarak belirlenememiştir.

[123] Çevik-Pedarros 2004b, 290; Çevik-Pedarros 2005c, 443.
[124] Çelgin 1990, 218.
[125] Çiftlik yerleşimleri için bkz. Çevik ve diğ. 2004a, 270-278.
[126] Çelgin 1990, 220.

Kalkan motifinin lahitler üzerindeki koruyucu/caydırıcı özelliği, muhtemel tecavüzleri psikolojik etki yoluyla engelliyici, caydırıcı fonksiyonun da olmasından dolayı, bu kadar yoğun olarak sevilerek kullanıldığını düşünülebilir.

Termessos nekropolünde bezeme bakımından çok çeşitlilik göstermesinin sebebi, lahit sahiplerinin sosyo-ekonomik ve belki de mesleki durumlarının farklılığıdır. Yuvarlak kalkan ve pelta motifleri gibi kent ve bölgeye özgü, gelenekle ilgili orijinal motiflerin, genellikle rahiplere ilişkin lahitler üzerinde, mesleklerinin sembolleri olarak rastlanan sürahi, libasyon kâsesi, sunak ve çelenk motiflerin değişik örnekleri ile kullanılması da bu çeşitliliği arttırmaktadır[127].

Kalkanlı lahitlerin nereden geldiğine ilişkin olarak G. Koch, çerçeve, tabula ansata ve kalkan tasvirli bu lahit tipinin Pisidya Bölgesi için karakteristik olduğunu, aynı veya benzeri formu gösteren hiç bir paralelinin bulunmadığını belirtmektedir. O'na göre söz konusu bu tip Pisidya'da yaratılmış olmalıdır. Pisidya bölgesi içinde rastlanan, Erken, belki de Geç Hellenistik Dönem'e ait olabileceklerini ileri sürdükleri ostothekleri, lahitlerin öncüsü olarak göstermektedir[128]. Bu ostotheklerin tipolojisinden bahsetmemektedir. Sagalassos'ta bulunmuş bir ostothekten bahsederken Hellenistik Dönem'e tarihlenebileceğini söylemiştir. Kabartmalarla süslü ostotheklere gömme geleneğinin Pisidia için bu kadar erken bir tarihten olması önemlidir. Bu örneğe başkalarının da katılabileceği fakat bu örneklerin kesin olmadığından bahsetmektedir. Pisidia'nın çeşitli kısımlarında ele geçmiş olmakla ve bugün değişik yerlerde bulunmakla beraber, hepsi birlikte homojen bir grup meydana getirmektedir[129]. Bu ostothekler yüksek, prizmatik bir tekne ile üzerinde semerdam biçiminde bir kapaktan oluşmaktadırlar. Aşağıdan yukarıya doğru biraz daralan ve hepsinin kaide kısımlarında küçük çıkıntılar şeklinde ayaklar bulunan teknelerin dört tarafı kabartmalarla süslüdür, bazılarının köşelerinde plasterler bulunmaktadır. Kısa yüzlerden birinde, esas cephe süsü olarak, daima bir kapı tasviri yer almakta, bazılarında lentonun üstünde Medusa başı kabartması bulunmaktadır. Diğer yüzlerde diogonal durumda bir kılıç ve bazen mızrak betimlemeleri yer almaktadır. Bunlar bazılarında birbirine paraleldir, bazı örneklerde ise çaprazlama yerleştirilmişlerdir. Kalkan, zırh, Medusa başı, şimşek demeti üzerine basan kartal, ayakta duran giyimli erkek ve kadın figürleri, çelenk, çiçek, palmiye dalı, kadın ve erkek büstleri bulunabilmektedir. Kapı ve kalkan tasvirleri, ayrıntılardaki küçük farklarla teknelerin hepsinde ortak özellik olarak, iki yüzde yer almakta, diğer tasvirler ise, teknelerde

[127] Çelgin 1990, 201.
[128] Koch 1982, 544 vd.
[129] Koch 1982, 544-547.

ayrı ayrı veya yan yana bulunmak suretiyle, geri kalan iki yüzü süslemektedir[130]. Waelkens, ostotheklerin Termessos'tan komşu bölgeler olan Pamfilya ve Pisidya'ya yayılmış olması gerektiğine inanır[131]. Burdur ile Likya ve Pamfilya sınırları arasında kalan bu ostothekler plasterleri ve çatı kiremitleriyle tam bir ev görümündedirler. Antalya Müzesi'nde bulunan Burdur kaynaklı ostotheğin Termessos'taki benzerleri aracılığıyla kesin bir şekilde Hellenistik Dönem'e tarihlendiğini söylenmektedir[132]. Pisidya Bölgesi'nde ele geçen ostotheklerin hepsinde ortak olarak yer alan yuvarlak kalkan tasvirleri, bunların arkasında diogonal olarak yer alan mızrak, kılıç, ucu püsküllü bir kuşak bulunmaktadır. Bunun en yakın örneği Alketas'ın kaya mezarında görülmektedir[133]. Mezarın arka duvarında, süvari kabartmasının altında yer alan ve üstte Trakya miğferi, altta dizlik, ortada arkasına diogonal vaziyette yerleştirilmiş, kabzası kartal başı şeklinde bir kılıcın bulunduğu yuvarlak kalkan gibi savunma ve saldırı silahlarından oluşan donanımda G. Kleiner tarafından Makedonya-Illyria etkileri saptanmıştır[134]. N. Asgari, Pisidia ostothek grubunun, yuvarlak kalkan, kılıç, mızrak ve şimşek demeti üzerine basan kartal gibi Makedonya motifleri ihtiva etmelerine dayanarak, bunların askeri şahısların mezarları oldukları ileri sürmektedir[135]. Termessos'taki Alketas Mezarı, bünyesinde karışık halde içerdiği Likya ve Makedonya kaynaklı düalist unsurlar dolayısıyla eklektik bir karakter taşımakta olup, bütün bu unsurları bir arada aynı tekne üzerinde toplayan Pisidya ostothek grubuna öncülük yapmıştır[136]. Yani Alketas Mezarı, Termessos'taki ostotheklere öncülük etmiş, onlar da Pisidia ostotheklerine öncülük ederek gelişim tamamlanmıştır[137]. Sonuç olarak Termessos nekropollerinde hâkim durumda bulunan, lahit tipinin motif bakımından öncüsü yine aynı kentten çıkmaktadır[138].

Neapolis nekropolünün çoğunluğunu oluşturan kalkan motifli lahitler, doğallıkla Termessos'tan etkilenmiştir. Nekropoldeki lahitlerin genellikle İ.S. 2. yüzyıldan önceye tarihlenememesi ve aralarında fazla bir zaman farkının bulunmaması, ilk defa imal edilmeye başlanmaları ile sayılarının hızla artıp yüksek miktarlara ulaşması arasında çok büyük bir sürenin geçmemiş olduğunu göstermektedir. Nekropolün çoğunu oluşturan kalkanlı lahitlerin üretiminde çok eski bir gelenekten söz etmek zordur. Kalkanlı lahitler, İ.S. 2. yüzyılın ilk

[130] Çelgin 1990, 222.
[131] Waelkens 1986, 27.
[132] Fleischer 1978, 39-50.
[133] Pekridou 1986, 52 vdd.
[134] Çelgin 1990, 226.
[135]Çelgin 1990, 227 dp. 475.
[136] Çelgin 1990, 230.
[137] Çelgin 1990, 230.
[138] Çelgin 1990, 232.

yarısının sonlarına doğru ortaya çıkmaya başladıktan bir süre sonra revaç bulmuş, çok geçmeden moda halini alan seri üretim sonucu, İ.S. 2. yüzyılın ortalarından, 3. yüzyılın sonlarına kadar geçen yüz elli senelik sürece nekropollerdeki en yaygın ve karakteristik tip olarak yerini almıştır[139]. Bu moda kentin dışına taşmıştır. Neapolis'te, Termessos'tan sonra en çok görüldüğü kentlerden biridir. Ayrıca Kelbessos, Typallia ve Kitanaura gibi Termessos'la ilişkili yerleşimlerin nekropollerinde çok sayıda bu tip lahit görülür. Kalkan tasvirli lahitlere bu kadar sık rastlanılmasının temelinde, bu lahitleri süsleyen motife karşı gösterilen yakın ilginin yarattığı büyük talepten kaynaklanan bir gelenek yatmaktadır. Kökünün Hellenistik Dönem'e kadar uzandığı görülen motif, Koch'a göre "Pisidya dağ halkının savaşçı karakterine çok uygun düşmüş, bundan dolayı çok sevilip benimsenmiştir"[140]. Aynı zamanda bu bezeme motifinin basit bir işçiliği vardır. Motifin kolay işlenebilir olması, yerel ustaların bu bezeme unsurunu zorlanmadan, seri üretimde fazla zaman harcamadan yapmalarına neden olmuştur. Zamanla içlerine işlenen portre, büst, rozet gibi unsurlar kalkanın aynı zamanda çok uygun bir çerçeve işlevi bulmasına da yol açmış gibidir. Bu zenginleşmenin, kalkanın, pusata yönelik anlamından yitirme sürecine de katkıda bulunmuş olduğu anlaşılmaktadır.

Bölgeye baktığımızda mezarlar dışında kalkan motifinin kullanımında büyük bir çeşitlilik görmekteyiz. Termessos'a bağlı tamamen askeri karakterde Kelbessos gibi bir kentte askeri yönetim yapıları ve başka yapı tiplerinde kalkan motifinin kullanıldığını görmekteyiz[141]. Elmalı-İslamlar'da ana kayalıkların yüzüne kabartılan büyük ölçüdeki kalkanların ise hiç bir yapıyla bağlantıları yoktur. Köylülerin "aytaşı" dedikleri bu kalkanlar sadece dinsel inançlarla ilgili görünmektedir. "Dolayısıyla kalkan motifi sadece ölü askerlerin mezarlarını simgelemeyi çoktan aşmıştır"[142].

Lahitlerin kapaklarında bulunan üçgen alınlık üzerinde bazen Medusa tasvirleri gözükmektedir. İkonografik olarak mezarlarda bu figüre rastlanmasının nedeni Medusa'nın ölü kültü ile yakından ilgili olmasıdır. Bu anlam, Medusa'nın tek başına lahitler üzerinde de kabartma şeklinde kullanılmasını doğurmuştur[143]. Bu kullanımın temel amaçlarından biri mezar soyguncularına karşı caydırıcı olmaktır.

---

[139] Çelgin 1990, 234.
[140] Koch 1982, 547.
[141] Çevik-Pedarros 2004b, 290; Çevik-Pedarros 2005c, 443.
[142] Çevik 1996, 65.
[143] Lietzmann 1940, 56, Lev. 26.

5.2. Çelenk

Neapolis'te çelenkli olan tek bir lahit vardır (Res.9). Lahdin ön yüzünde köşelerde iki tane çelenk bulunmaktadır. Çelenk, defne yapraklarıyla oluşturulmuştur. Çelengi oluşturan yapraklar bir taenie ile belli aralıklarla sıkıca sarılıp, çelengin üzerinde bir fiyonk yapılmıştır. Fiyongun uçları ise, çelengin içinden yay formunda sarkıtılmıştır. Tipoloji bölümünde bahsedildiği gibi taenie mezar sanatında sevilerek kullanılan bir bezeme motifidir. İki çelengin ortasında bulunan kalkanın oldukça yalın bir görüntüsü vardır. Çelenklerde ölü kültü ile ilgili nesnelerdir. Aşağıda ayrı bir başlıkta incelenen kült objeli lahit grubuna da girebilmektedir. Burada incelenmesinin sebebi kalkanla birlikte kullanılmış olmasıdır. Çelenkli ikonografilerin "rahiplere ait mezarlarda kullanıldığı" düşünülmektedir[144]. Ancak, böylesine yaygın kullanımdaki bir öğenin sadece rahip mezarlarını simgelediğini düşünmek mümkün görünmemektedir. Çelenk, mezar sanatında altar, oinochoe, phiale, girland yanında sıkça betimlenen bir mezar hediyesidir[145]. Çelenkler, dini törenlerde sunaklara ya da kült heykellerine asılmak üzere Tanrılara sunulan bereket sembolü nesnelerdir. Tanrılar, krallar yanında, sporcular tarafından da başta giydirilmek suretiyle kullanılmıştır. Çelenk genelde bir zafer işaretidir de: Lahitler ve mezarlar üzerinde özellikle sportif başarı kazananların başarılarını simgelemek için de kullanılır[146]. Aynı zamanda ölüme karşı kazanılan zaferin, ya da ruhun ölümsüzlüğünün sembolüdür ki bu örnekte bir sporcunun lahdinden ziyade ikinci ikonografide, ruhun ölümsüzlüğünü temsil etmektedir.

Çelengin yanında tasvir edilen kalkan motifinin de bir önceki bölümde anlatıldığı gibi apotropeik işlevi vardır. Bu lahitte seçilen bezeme oldukça sadedir aynı zamanda bu anlatıma sahip tek lahittir. Mezar üzerinde herhangi bir yazıta rastlanamaması nedeniyle kimlere ve nasıl bir meslek grubuna sahip kişilerin bu mezarda yattığı hakkında bir bilgimiz yoktur. Ancak üzerindeki betimlemelerin taşıdığı anlam ve bu örneğin nekropolde tekil olmasıyla

[144] Çelgin 1990, 201.
[145] Herdejürgen 1982, 7 vdd.; Phuhl–Möbius 1977-79 (II), 366 vdd.; Gabelmann 1977, 210.
[146] Işık 1982, 254, Res. 25.

mezarın sahibi ya da sahiplerinin diğer mezar sahiplerinden kendini ayırma çabası görülmektedir. Çelengin bir rahip mezarına işaret edebileceğini destekleyen örnekler Termessos nekropolünden ele geçmiş olsa da (lahit sahiplerinin mezarları üzerindeki yazıtlarda rahip ve rahibe ünvanları okunmaktadır), ölü kültüne ait unsurların bulunduğu tüm lahitlerde bu öğelere rastlanması bu yargıyı yanlışlamaktadır.

5.3. Girland

Sadece bir lahitte rastlanmıştır (Res. 8). Özde çelenk gibi, bitki ve çiçeklerden oluşur. Aslında yarım çelenk görüntüsündedir. Bu haliyle sanat tarihinde çok yaygın ve sevilerek kullanılmış olan bir motiftir. Ayı avı sahneli lahdin önyüzündeki betimlerin ortasında, üst profile asılıdır. Girland, yaprak, meyve ve çiçek türünden bitkisel öğelerin bir arada genellikle bir bağla (taenie) sarılması ile oluşan ve zamanla lahit, ostothek ya da sunakların süslemelerinde kullanılan vazgeçilmez bezeklerden biri olmuştur[147]. En erken örnekler sakral (dinsel) alanlarda görülürken, sonraları ise sepukral alanda da görülmeye başlanmıştır[148]. Taenieler tıpkı girlandlar gibi erken dönem sepukral amaçlı mezar süslemeleridir[149]. Girlandın her iki yanında sahneyi alttan sınırlayan çizgiye kadar uzanan tenealar, yüzeysel bir şekilde işlenmiştir. Çerçeveli alanın yaklaşık orta bölümüne kadar girland, yaprak ve meyvelerden oluşmaktadır. Girland, bugün de çok rastlandığı gibi ölü kültüne yönelik bir objedir. Girland tasvirli lahitler oldukça yaygın bir motiftir. Mitolojik anlatımlı lahitler üzerinde de birlikte bulunduğu gibi, sadece girland motifinden oluşan örnekler de görülmektedir. Anlamından öte, bu lahit üzerindeki bezeme programındaki yerinden anlaşıldığı gibi, belki de onun boşluk doldurma kaygısı sonucu da kullanılmış olduğunu göstermektedir. Zaten lahitler üzerindeki girland anlatımları bu bezemelerin dekoratif olarak da kullanıldığı göstermektedir.

---

[147] Anadolu'daki girlandlı lahitler F. Işık tarafından bir korpus kapsamında yayınlanmaktadır. Bu konuda örnek olarak bak. Işık 1982, 130-146.

[148] Sepukral alanda kullanılan girlandlar için bkz. Blech 1982, 82 vdd.; Froning 1985, 218 vdd.; Herdejürgen 1996, 25.

[149] Taenieler için literatürde strophos, strophion ve taenia kelimeleri kullanılmıştır: Krug 1968, 137 vd. Lev. 1. 2.

5.4. Phiale

Phiale Eski Yunanca, Patera ise Latincesidir. Sıvı kaplar için kullanılan tabaktır. Aynı zamanda kutsal törenlerde tanrılara yapılan sıvı sunular (libasyon) için de kullanılmıştır. Phiale, ayaksız, derinliği az, kulpu olmayan, göbekli ya da göbeksiz olabilen bir kaptır. Klasik dönemlerden itibaren tapınaklar ve mezarlarda sıkça karşılaşılmaktadır. Bu kap, Eski Yunanlarda, Etrüsklerde ve Romalılarda kurban etme ritüellerinde kullanılmış. Phiale şarap ya da kurbanın kanını altara dökmek için kullanılmıştır.

Neapolis'te bir lahitte (Res. 18) ve bağımsız ostothek (Res. 43) üzerinde görünmektedir. Lahdin ön yüzünde, ölü kültüne ilişkin, sunak ve oinochoe gibi diğer unsurlarla birlikte bulunmaktadır. Ve dolayısıyla anlamı tümlenmektedir.

5.5. Sunak

Şehrin nekropollerinde sadece bir lahitte bulunur (Res. 18). Lahdin ön yüzünde ortada küçük boyutlu bir sunak yer alır. Solunda phiale ve sağında da oinokhoe betimleri vardır. Bu betimler daha çok rahiplere ait olan lahitler üzerinde kullanılmaktadır. Lahitler üzerinde tasvir edilen bu sunakların gerçekleri de Neapolis'te bulunmuştur. Mezar üzerinde tasvir edilen sunaklar gerçeklerinin biraz daha küçültülmüş kopyasıdır. Bu sunaklar tanrıya armağan adama fiilinin aracılarıdır. Lahit üzerinde betimlemesi bulunan sunak üzerinde herhangi bir yazıt ya da kabartmaya rastlanmamıştır. Bağımsız duran sunak üzerinde ise, şimşek demeti yer alır. Anlaşılan bu sunakta ölü için sunulan armağanlar da kentin baş tanısı Zeus Solymeus'adır.

5.6. Oinochoe

Neapolis'te, sadece altar ve phialenin bulunduğu lahitte açıkça görülürken (Res. 18), ayı avı sahneli lahit üzerinde bulunan aile betimlemesinde en sağda duran kadın figürünün elinde de bulunmaktadır. Kabartma tam kabın ağız kenarından kırılmıştır, fakat kaptan yere doğru sunu yapılan sıvı tasviri açıkça görülmektedir (Res. 8). Oinochoe kabartması yine ölü kültünde, ölüler için tanrılara sıvı sunu yapılırken kullanılan bir kaptır. İçine şarap ya da su gibi sıvılar konulmaktadır. Genellikle phiale ile birlikte betimlenirler.

Rahip ve rahibeler bu nesneleri, kutsal törenlerde kullanmışlar, öldükten sonra, mesleklerinin simgesi olarak mezarlarında betimletmişlerdir. Termessos nekropolünde, bu tür kabartmaların bulunduğu bulunan tüm lahitlerde rahip veya rahibe ismine rastlanmaması ise, halktan kişilerin de ölü kültü için de önemli bir anlam taşıyan bu ikonografiyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Neapolis'teki bu lahit üzerinde de yazıtta sahibinin rahip olduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak bir khamosorion (No 26) üzerindeki yazıtta mezar sahibinin rahibe Thoas olduğu geçmektedir. Bu khamosorion üzerinde ise herhangi bir kült unsuru bulunmamakta sadece rahibenin büstü bulunmaktadır. Dolayısıyla üzerinde kült unsurları bulunan her mezarın rahip ya da rahibelere ait olduğu öne sürülür gibi görünmemektedir.

5.7. Büst

Kentte iki mezar üzerinde bulunmaktadır. Bunlardan biri kentin güneyinde tek başına duran bir lahitte, diğeri de şehir yolu boyunca ki lahit sırasının arkasındaki kayalıkta bulunan bir khamosorionun yan yüzündedir (Res.29). Üzerinde karı-kocanın büstünün yan yana betimlendiği ilk lahit, kentin güney doğu ucunda tapınak alanının doğusunda tek başına konumlanır (Res. 7). Lahit, yerleşimin ana nekropolünden soyutlanmış bir şekilde kentin güney doğu ucunda tek başına durur. Diğer lahitlerden farklı olarak figürlü dar yüz lahdin bu büstlerle önemsenmiştir. Bu yüz lahdin önünde uzanan yoldan kolayca görülebilmektedir. Mezar sanatında büstlerin tasvir edilmesi çok sık olarak karşılaşılan bir durumdur. Tasvir edilen bu kişiler mezarın sahipleri olan karı- koca olmalıdır. Hayatta da birlikte olan kadın ve erkek öldüklerinde de birbirlerinden ayrılmamışlardır. Bu kabartmada yan yana

betimlenmişlerdir. Kadın adamın koluna girmiş gibi anlaşılmaktadır. Gerçek yaşamdan alınan bu sahne, aslında onların ebedi hayattaki birlikteliğini vurgulamaktadır.

Dar yüzde yer alan figürlü bezeme bir çerçeve içine alınmış olup, çerçeve yüksekliği uzun yüze oranla farklı tutulmuştur. Bunda çerçevenin kare formunda yapılmak istenmesi etken olmuştur. Yine iç bükey çerçevenin içindeki derinleştirilmiş zeminde solda bir kadın, sağda ise erkek olmak üzere iki figüre ait büstler yer almaktadır. Her iki figürde oldukça dolgun yüz yapısına ve ince bir boyun ve gövdeye sahiptir. Kadın başı örtülü olup, giysi omuzları örtmektedir. Çene altı ve göğüs kısmı tahrip edilmiştir. İri gözler ve küçük bir buruna sahiptir. Başındaki örtü, yüzden keskin bir hatla ayrılmıştır. Benzer yüz ve göz yapısına sahip erkek kısa saç ve sakala sahiptir. Saçları öne doğru taranmıştır. Dolgun yüzü saran kıvırcık bir sakala sahiptir. İnce boynun altında omuzları ve göğsü saran mantosu, birbirine koşut, omuzlardan sarkan dairesel kıvrımlar içermektedir. Lahdin diğer iki yüzü düzlenerek yalın bırakılmıştır. Lahdin kapağı iki parça halinde hemen güney kıyısında ters konumda bulunmaktadır. Üçgen çatılı ve akroterli kapağın olasılıkla cepheye bakan bir alınlığı, teknenin benzeri bir çerçeve içinde bir medusa başı betimlemesi içermektedir. Karı – koca betimlemesine oranla daha dolgun yüz yapısına sahip medusa da iri gözler, iri bir burun izlemektedir. Tepede iki yana ayrılan saçlar, dalgalı bir şekilde taranmıştır.

Portrelerin stilistik özelliklerine bakılacak olursa erkeğin saçlarını arkadan dümdüz bir şekilde öne taradığı gözükmektedir, saçları oldukça uzun ve kabarıktır. Bu saç tarama stili ilk kez Traian Dönemi'nde (İ.S. 98- İ.S. 117), Traian'ın kendi saçında görülür[150]. Neapolis örneğindeki erkeğin kabarık, kıvırcık sakal ve bıyığı bulunmaktadır. Traian Dönemindeki portreler sakalsızdır. Neapolis gibi bir taşra örneğini kent Roma'da yapılan örneklerle nitelik ve işçilik açısından karşılaştırmak doğru olmaz. Bu açıdan Pamfilya ve Kilikya ostotheklerinde bulunan portrelere yakınlık gösteren örnekler bulunmaktadır[151]. Trokondas oğlu Platon ve ailesine ait 3 no.lu lahit üzerindeki erkek büstünde izlenen, yüzeysel bir şekilde öne taranmış saç yapısı, iri gözler ile Pamphilya ve Kilikya ostothekleri üzerinde benzerleri bulunmaktadır. Bu örnekler Antoninler-Severuslar dönemlerine tarihlenmektedir. Bu tarih aynı zamanda Neapolis lahdi üzerinde bulunan yazıtla da örtüşmekte olup, yazıtta Aurelius önadının yokluğu ile İ.S. 212'den önce bir tarihten olması gerekmektedir. Büst yüz fizyonomisiyle de Antoninler Dönemini hatırlatmaktadır[152]. Örneğin Erkek figürünün, üzerine giydiği şalın yay çizen yüzeysel ve basit biçimi yine Tetrahrahlar dönemi dejenere olmuş

[150] Fittschen- Zanker 1985, Lev. 41 vdd.
[151] Korkut 1999, Cilt 2, no. 76. 99. 102. 123. 128.
[152] Yılmaz-Şahin 1993, 81.

kabartma sanatında görülmektedir. Kadın figürünü stilistik olarak incelemek güçtür. Çünkü, bu tip büstlerde en önemli ip uçlarını veren saçlar örtülüdür. Fakat göz yapısı erkek figürü gibi iridir. Her iki kabartmayı Roma kenti eserleriyle karşılaştırmak oldukça güçtür. Neapolis orta ölçekli bir taşra kenti olup, kabartmalar yerel ustalar tarafından yapılmıştır.

5.8. Aile betimlemesi

Dönemler boyunca mezar betimlemelerinde doğal olarak en çok tercih edilen öncelikli betimlemedir[153]. Mezar sahibi olan aile üyelerinin ayakta resimlendiği tek örnek bulunmaktadır. Neapolis'teki tek örnekte, başka kabartmalarla birlikte bir lahdin ön yüzünü dolduran panolardan en soldakinde bir aile resmi yer alır.

Aedikula içerisinde ele geçen bölümden anlaşıldığı kadarıyla izleyiciye yönelik üç figür işlenmiştir (Res. 8). Bu figürlerden sağdaki ile alanı sınırlayan profil arasında dalgalı bir şerit şeklinde verilmiş niteliği tam olarak saptanamayan bir işçilik daha göze çarpmaktadır. Solda kalça hizasından alt bölümü ele geçmiş ve diz altına kadar uzanan giysi, belki bir toga ya da khimation taşıyan erkek figürü göze çarpmaktadır. Figürün giysisi üzerinde, izlenebildiği kadarıyla sağ bacağını dizinden kıvırarak hafifçe ileriye atmış, sol ayağını ise geriye çekmiştir. Giysi iki bacak arasında içeriye kıvrılmıştır. Sol bacak üzerinde dikey kıvrımlar içeren giysi, diğer bölümlerde gergin resmedilmiştir. Diğer iki figürün giysilerine bakıldığında, kadın olmalıdırlar. Her ikisi de bel hizasından aşağı bölümü korunmuş olup, ikisinde de aynı duruş, giysi ve kıvrım yapısı göze çarpar. Figürlerde giysi altından ayaklar izlenebilmektedir. Giysi zemine kadar uzanır. Oldukça yüzeysel işçiliğe karşın, kalça ve karın hatları izlenebilmektedir. Giysinin tamamında dikey eteklere doğru hafifçe yana açılan kıvrım

[153] Likya bölgesi mezarlarında işlenen aile resimleri ve yorumları için bak. H. İşkan Işık, "Zum Totenkult in Lykien III: Familie in lykischen Grabreliefs am Beispiel des Salas-Monumentes", AA 2002. Ve en iyi örnek için bkz. Borchhardt 1975, 135 vdd., Lev. 74-81.

yapısı göze çarpmaktadır. Kıvrımların sıklığından ve duruşundan dolayı, kadınların ince bir giysi olan khiton taşıdıkları anlaşılmaktadır. Erkek figüründe olduğu gibi dizin kırıldığına ilişkin bir iz görünmemektedir.

Ön yüzün sol tarafında bir aedikula içerisindedir. Aedikuladan sadece iki sütunun alt kısımları korunmuştur. Yan yana üç kişi ayakta durmaktadır. Bu kişilerden en soldaki erkek, ortadaki ve sağdaki iki figür de kadınıdır. Kabartmanın ortasına yakın bölümünden itibaren alt bölümü korunmuş olduğundan dolayı yüzleri ve kolları izlenememektedir. Mezar sahibinin ailesinin betimlemesidir. En solda duran figür olasılıkla, aynı mezarın cephesinde ayı avlayan mezarın sahibi, yanındakiler ise karısı ve kızı olmalıdır. Silmelerden soldakinin altında izlenebilen dörtgen bir işçilik ve altta silmenin bulunmayışı sahneyi aslında her iki yanda altlıklar üzerinde duran sütun ya da plaster benzeri taşıyıcılarla sınırlandırılmış olabileceğini, dolayısıyla figürlerin aedikula içerisinde resmedilmiş olduklarına işaret eder. Bu anlatım yine mezar sanatında çokça karşılaşılan bir durumdur. Bu görüşü destekleyen diğer bir anlatım ise en solda bulunan kadın figürünün elinde bulunan oinochoeye benzer bir kaptan yere sunu sunmasıdır. Bu aile, mezarın sahipleridir. Onlar günlük kutsal bir ayin sırasında tasvir edilmişlerdir. Bu anlatımla belki de bu ailenin tanrıya yaptıkları sunuların sayesinde öbür dünyada yapacakları rahat yolcuğu ve Tanrıya karşı olan görevlerini yerine getirmiş olmanın rahatlığıyla son yolculuklarına uğurlandıklarını göstermektedir.

Neapolis'te ele geçen diğer büst betimlemesi 26 numaralı khamosorion üzerinde, yoldan gözüken dar yüz üzerindedir (Res. 29). Lahdin bu duruşu ana kayanın yapısıyla ilişkilidir. Oldukça yalın bir anlatımı vardır. Burada bir kadın büstü bulunmaktadır. Betimlenen kadın büstü mezarın sahibi olan rahibe Thoas'a aittir.

5.9. Av Sahnesi

Kent merkezinde, ayrıcalıklı bir yerde tek başına duran lahdin ön yüzü ortasında diğer anlatım panosundan farklı başka bir konu yine ayrı bir çerçeve/alan içerisinde betimlenmiştir. Derinleştirilmiş sahnenin altındaki bölüm kısmen kabaca düzgünleştirilmiştir. Solda arka ayakları üzerine dikilmiş, pençelerini öne doğru uzatmış, özellikle pençeleri ve başından ayı olduğu anlaşılan, hayvan tasvir edilmiştir (Res. 8). Karşısındaki insan figürü diz üzerine kadar uzanan kısa bir giysi taşımakta olup, elindeki mızrağı ile ayıya doğru bir hamle yapmaktadır. Bu konumda vücudu ve başı hafif öne eğik, sol ayağı arkaya doğru itilmiş verilmiştir.

Aşınmalardan dolayı yüz ve giysi detayları fazla izlenememektedir. Söz konusu sahne ayı avını sergilemekte olup, sağdaki figür mızrağını ayıya doğru yöneltmiş, ayı ise pençeleri ile karşı koymaya çalışmaktadır.

Çevre bölgelerde av sahneli lahitlere rastlanılmaktadır. Fakat hiçbiri üzerinde ayı avı sahnesi bulunmamaktadır. Roma lahitlerinin geneline bakıldığı zaman da av sahneli lahitlerin üzerinde ayı betimlemesine rastlanılmamaktadır. Roma'da en çok betimlenen av sahneleri arasında ilk sırada yaban domuzu, ikinci sıra da ise aslan avı vardır[154]. Anadolu'da sıkça lahitler üzerinde domuz, dağ keçisi, aslan, panter, geyik avları tasvir edilmiştir. Antik dönemde sadece çok az sayıdaki kabartma ve mühürler üzerinde ayı betimlemesi görülmektedir. Bunlar da erken dönemlere aittir[155]. Az sayıda ayı betimlemesinin sebebi bu hayvanlara her yerde rastlanılmamasıdır. Neapolis'te ayı resimlemenin kaynağı, içinde ayı da barındıran doğanın kendisi olmuştur.

Ayı avının bu kadar az betimlenmiş olması düşündürücüdür. Bu lahit üzerindeki örneğin hiçbir yerden etkilenmeden yapıldığı düşünülmelidir. Yukarıda bahsedilen ayı avı sahneli üç örneğin tarihleri, Neapolis'teki örnekten çok erkendir. Neapolis'in mezar konteksti ve binaların tarihi Roma dönemindendir. Dolayısıyla Neapolis'te bu lahdi yapan sanatçı da doğadan etkilenip, tamamıyla özgün olan bu av sahnesini, mezar sahibinin özel siparişi olarak lahit üzerine işlemiştir. Mezar sahibinin bu konuyu seçmesindeki sebep ise, çok güçlü olan ayı karşısında savaşçının cesaret ve gücüyle avını öldürerek kahramanlaşmasıdır. Avcı askeri giysiler içindedir. Bu ikonografiye sahip tek bir lahit olması ve konumuyla mezar yolu üzerinde duran mezarlardan farklı bir yerde olmasıyla mezar sahibinin yönetici ya da askeri bir görevli olduğunu akla getirmektedir.

Antalya-Hurma'da bulunan lahitlerde çoğunlukla lahitlerin kimi zaman dar yüzlerinde, kimi zaman ise önyüzlerinde kalkan bulunmaktadır. Fakat bu bölgede yer alan birçok yerleşimde görülmeyen çok sayıda figürlü anlatım ve av sahnelerini de barındırmaktadırlar[156].

---

[154] Koch 1993, 67 vd.

[155] Nereid Anıtı'nın frizlerinde bulunan ayı avı sahnesidir: ayıya doğru ilerleyen atlılar tasvir edilmiştir: Childs- Demargne, Lev. 115, res. 1, 2. Diğer örnekler Pers mühürleri üzerinde yer alan sahnelerdir. Ergili baskıları içinde ayı avını resimleyen iki ayrı mühür saptanmıştır: Kaptan- Bayburtluoğlu, 1988, 147. Her iki mühür üzerinde Persli avcılar atın üzerinde betimlenip, ayı figürleri, ilk mühür üzerinde doğrulmaya çalışırken, diğer mühür üzerinde ise iki ayağı üzerine kalkmış şekilde betimlenmiştir: Kaptan-Bayburtluoğlu 1988, lev. XXIII, çiz. 6,7. Avcılar mızrağı fırlatmak için kollarını iyice geriye çekmişlerdir. Diğer bir örnek Paphlogonia'dan Taşköprü, Süleyman Köyü'nde bulunan Donalar kaya mezarının alınlığı üzerinde yer almaktadır. Alınlıktaki av sahnesinde aslan ve ayı kafa kafaya mücadele ederken betimlenmişlerdir. Paphlogonia Kaya Mezarları üzerine Doktora Tezi hazırlayan Eray Dökü bu örneği bana hatırlatmıştır. Dökü bu hayvanı ayı olarak değerlendirmektedir. İ. Ö. 5. ve 4. yy'a tarihlenen bu mezar hakkındaki erken yayınlarda (Von Gall 57) figür "vahşi hayvan" olarak geçmektedir: Von Gall 1966, 14, Lev. 1., 37 vd.

[156] Çevik 2005, 42 vdd.

"Lahit kabartmaları, İ.S. 3. yy'da Hurma'da çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşan ailelerin yaşadığını gösterirken Üzümcek Dağı ve Çandır Vadisi'nin günümüzde rastlamadığımız, geyikleri ve dağ keçileriyle zengin yaban yaşamı olan doğaya sahip olduğunu açıkça anlatmaktadır"[157].

5.10. Sistrum?

Girlandın sağında, girland askısı hizasında tam olarak ne olduğu anlaşılamayan, formu itibarıyla sistruma benzer kültsel bir obje betimlemesi yer almaktadır (Res. 8). Sistrum genellikle at nalı biçiminde bükülmüş metal ya da ahşap yassı bir çubuk üstüne gene metal çubuklarla takılmış zilleri bulunan saplı bir dini çalgıdır[158]. Sapından tutulup sallandığında ya da metal bir çubukla üzerine vurulduğunda, gürültü ve çıngırtılı çıkarmaktadır. Bu örneğin formu at nalına benzememektedir. En üstte dışa açılır konkav bir bölümden sonra iki sıra halinde zillerin asıldığı demir geçmektedir. Demirlerin arasında oval formda ortalarında delik olan ziller tasvir edilmiştir. Kenarlarda sistruma bağlanmış ip ya da kumaşa benzer süsler gözükmektedir. Sistrumun sapı gövdesine göre yüzeysel aşağıya doğru daralır şekilde verilmiş, sapın ucunda küçük bir yuvarlakla sonlanmıştır. Sahne çizgisinin altında ise, sistrumun yerleştirildiği üçgen bir ayak tasvir edilmiştir. Sistrumun formu bu örnekte alışılmış örnekler oldukça farklı olmasından dolayı başta birkaç olasılıkta akla gelmiştir. İlki vexilum, ikincisi ise sporculara galibiyetlerinden ötürü verilen günümüzün kupaları olan form itibariyle yün yumağını hatırlatan ödüller[159]. Fakat hiçbirine tam olarak uymamaktadır. Vexilum olamaz çünkü üzerinde bir bayraktan çok fazla ayrıntı yer almaktadır. Ödül olamaz çünkü bir sopası bulunmaktadır. Lahdin diğer yüzleri bezemesiz olup, arkası ve sol yanı kayaya yaslanmaktadır.

Sistrumu, Mısır'da rahiplerin Tanrıça İsis için yapılan ayinlerde ve cenazelerde kullandıkları bilinmektedir[160]. Bazı kabartmalarda İsis elinde sistrumla betimlenmiştir. Kötü ruhları korkuttuğu ve uzaklaştırıldığına inanılan bu çalgıyı Kraliçe Kleopatra'nın Aktium Savaşı'nda kullandığı anlatılmaktadır ve Hadrian Dönemi Roma sikkelerinde, Mısır, ayaklarının altında balıkçıl bir kuş oturan ve elinde sistrum tutan kadın olarak

[157] Çevik 2005, 48.
[158] Dinçol 2003, 51 vdd.
[159] İşkan 2002b, 145-164.
[160] Dinçol 2003, 51 vdd.

kişileştirilmiştir[161]. İsis kültünün yayılması sonucunda İmparatorluk Dönemi'nde dini törenlerde kullanılmaya başlanmıştır. Mısır ve Roma dışında da kullanılmıştır. Hatta günümüzde bazı ilkel kabilelerde ve Ortodoks kiliselerinde kutsal bir obje olarak hala kullanılmaktadır. Anadolu'da Hatti Dönem'inde, ilk kez Alacahöyük ve Horoztepe kral mezarlarında ele geçmiştir[162]. Alacahöyük'tekinde bir çerçeve içinde ses çıkarmaya yarayan dört hareketli dikey çubuk, Horoztepe sistrumun da ise yine bir çerçeve içindendeki üç sabit yatay çubuğa ikişer ikişer dizilmiş, altı tane oynar disk bulunmaktadır[163]. Bu aletler dinsel seremonilerde rahibin önde sallayıp sesler çıkararak töreni yönettiği ve yönlendirdiği aletlerdi. Hitit Dönemi'ne ait arkeolojik belgeler üzerinde sistrum tasvirine rastlanmaz[164]. Bu çalgı aleti Mısır kökenli olup, en çok Eski Mısır'da önem verilen bir enstrümandı, gelişkin örnekleri Orta Krallıkta ve Yeni krallık 18. Sülale zamanında belgelenmiştir[165]. Dinsel törenlerde rahibeler tarafından taşınırdı. Ölü gömme ritüellerinde de geçmektedir. Kullanımı geç devirlere kadar devam etmiştir. Genelde kadınlara has bir çalgı aletidir, sistrumun, müziğin koruyucusu tanrıça Hator ile bağlantısı vardır[166]. Sistrumu, rahibelerin ve asil sınıfa mensup kadınların şerefle taşıdıkları anlaşılmaktadır[167]. Mısır sanatında bu çalgı aletinin orijinalleri bulunmuş, bunun yanında asil sınıfa mensup pek çok kadın tasviri bulunmaktadır. Bu aleti kullanan kişiler mutlaka asil ya da rahibe olmalıydı.

Bu mezar üzerindeki kullanımı şöyle açıklanmalıdır. Bu çalgı aletinin ölü kültünde kullanılan bir obje olması yanında kullanan kişilerin sadece asil sınıftan insanlar olmasıdır. Zaten bu mezarın gerek üzerindeki bezemelerin niteliği gerekse özgünlüğü ve konumuyla diğer mezarlardan soyutlanmış olması, şehrin o zamanki en merkezi yerinde yer almasıyla mezarın sahiplerinin statülerinin, kentte oturan diğer insanlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir.

5.11. Medusa

[161] Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1998, 1658.
[162] Dinçol 2003, 51.
[163] Dinçol 2003, 51.
[164] Dinçol 2003, 51.
[165] Dinçol 2003, 52.
[166] Dinçol 2003, 52.
[167] Dinçol 2003, 52.

Kentte üç mezar üzerinde bulunmaktadır. Medusa betimlemelerinden biri, 3 no. lu lahdin kapağının alınlık bölümünde (Res. 7), diğeri 16 no.lu lahdin kapağındaki üçgen alınlık üzerinde yer almaktadır (Res. 19), öteki ise 24 no.lu lahdin ana cephesi olan dar yüzde yer almaktadır (Res. 27).

İkonografik olarak mezarlarda bu figüre rastlanılmasının sebebi Medusa'nın ölü kültü ile yakından ilgili olması bu temanın tek başına lahitler üzerinde de kabartma şeklinde kullanılmasını doğurmuştur ve antik dönemlerde çok sevilerek işlenmiştir[168]. Bu kullanımın temel amaçlarından biri mezar soyguncularına karşı mitolojik hikâye göz önünde bulundurularak caydırıcı olmaktır.

[168] Bizans örneği için bkz., Lietzmann, 1940, 56. Lev. 26.

6- NEAPOLİS'DEKİ ÖLÜ KÜLTÜYLE İLGİLİ UNSURLAR

Ölü gömme geleneklerindeki derinlik ve çeşitlilik, tarihin derinliklerinden bugüne kadar tüm toplumlarda ayrıntılı bir ölüm felsefesi oluşmuş olmasından kaynaklanmaktadır. İnsanoğlunun bu geleneğe sahip çıkmasının altındaki gerçek, kaçınılmaz yazgısı olan ve engelleyemediği yegane şey olan ölüme karşı gösterdiği tepki ve korkudur. Ölüm ve sonrası yaşam düşüncesi, insan yaşamında çok önemli yeri olan bir kavramdır. Ölü kültü ve törenleri de, günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Greklere göre ölüm ve yaşlılık bir çifttir, yaşlanmak ve fiziksel gücün giderek azaldığını görmek, yok oluşa gidişin yakınlığını hissetmektir. Grek inancına göre insan, vücudu (soma) ve ruhtan (psyche) oluşur[169].

Ölünün başının altına, daha dik durmasını sağlamak üzere bir yastık (proskephalia) konuluyor[170]. Neapolis'teki ve diğer yerleşimlerdeki çoğu lahitte bu nedenle yastık vardır. Bazen tek tarafta, bazen her iki tarafta da yastık bulunmaktadır.

Ekphora betimlerinde ölünün yüzü açık olarak, yatak üzerinde mezara getirilişi ölülerin mezara lahitle gömülmesi geleneğine aykırıdır[171]. Ölü ya tabutsuz, ya da yakılarak gömülüyordu. Lahitle gömme, Yakındoğu'dan alınmış bir gelenek olabilir[172]. Aynı zamanda Atina'da mezarların şehrin içinde olması da kesinlikle yasaktı[173]. Aynı gelenek Roma' ya hatta bugüne kadar devam etmektedir. Gömme işleminin ardından sunu işlemi başlıyordu. Sepetlere konmuş meyve ve çöreklerle libasyon yapılmaktaydı[174]. Mezarlar üzerinde bırakılan sunu kapları beyaz lekytoslar üzerindeki betimlere bakarak; lekytos, hydria, oinokhoe, phiale, lekane, pyxis ve pithostur. Aynı zamanda lahitler üzerindeki betimlemelerden de anlaşılmaktadır. Bunun en güzel örneği Neapolis'teki phiale ve oinokhoe betimlemesinin bulunduğu lahittir. Antik dönemde mezar kültü incelenirken, bugün Anadolu'daki mezar kültü ile aralarında inanç ve pratik yönünden ilginç benzerlikler saptamak olasıdır. Bu benzerliklerin kökeninde ölümle yok olma korkusu yatmaktadır. Ruhun ölümsüzlüğüne inanış, tüm dinlerde ölüm korkusuna bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bunun en güzel örnekleri İ.S. 13. y.y.'da yapılmış olan Kayseri'de, Zamanti vadisinde bulunan Erken Türk

[169] Şahin 1996, 145, dp. 9.
[170] Şahin 1996, 148.
[171] Şahin 1996, 153.
[172] Şahin 1996, 153 dp. 72.
[173] Şahin 1996, 156, dp. 91: (Cicero, Ad. Familiares, 4, 12).
[174] Şahin, 1996, 156.

kültürünün mezar stelleri, balballar ve lahitler üzerinde bulunan betimlemelerdir. Mezarlar üzerindeki betimlemelerde çok şaşırtıcı bir şekilde antik dönem ve Neapolis örnekleriyle benzeşmektedir. Bir örnek üzerinde ibrik, hayat ağacı olması, antik dönemdeki phiale, oinochoenin, hayat ağacının yerini almıştır[175].

Ölü kutsaldır, onu en saygın biçimde uğurlamak gerekir. Ölen kişiye veda edildikten sonra mezarda bırakılan hediyeler, ölen kişinin onurlandırılması olur. Ölen kişi önemsiz bir kişi olsa bile, anısının yaşatılması için bir mezara defnedilir[176].

Roma'ya bağlı topraklar içinde tek bir yörede birden çok gömme âdetine rastlanabilmektedir. Roma'da Cumhuriyet ve İmparatorluk Dönemi'nin başlangıcında ölüleri yakma geleneği vardı. Urneler sıkça kullanılmaktadır. 2. y.y.'la birlikte ölülerin lahit içine gömülmelerine sıkça rastlanılmaktadır. Anadolu'da Dokymeion bölgesinde cesedi lahit içine gömme geleneği çok eskidir, Hellenistik Dönem'le birlikte yaygınlığının kalmadığı gözükmektedir[177]. Hellenistik Dönem'den Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar mezar kabartmaları, steller vardır[178]. Bazı bölgelerde ise mezar sunakları bulunmaktadır. İlk kez Helenistik Dönem'den itibaren ostothek kullanılmaya başlanmıştır. İ.S. 1. y.y.'da erken geleneğe dönülerek yeniden ostothek yapımına başlanmıştır. İ.S. 2. y.y.'la birlikte sıkça üretilmeye başlanmıştır. Lahitlere koşut olarak ostothek üretimi de devam etmiştir. Fakat 3. y.y.'la birlikte sayıları azalmaktadır.

Neapolis'te lahitlere inhumation gömü yapılırken, sayıca az olan ostotheklere de kremasyon yapılmaktadır. Her iki gömü tarzının aynı dönemde birlikte kullanılıyor olması Yunan geleneklerinde sıkça rastlanılan bir durumdur[179]. Lahit sayısının fazlalığından dolayı inhumation tarzının ağırlığı saptanmış olsa da kremasyon da uygulanmıştır. Ölen kişinin iki gelenekten neye göre seçim yaptığı hala bilinmemektedir. İnhumation gömünün bazı dönemlerde oldukça baskın olduğu bilinse bile, kremasyonun tamamen ortadan kalktığı bir dönem yoktur[180]. Hadrian sonrası imparatorlukta daha yoğun kullanılan âdetin inhumation olduğu ve kremasyonun azaldığı bilinmektedir[181]. İ.S. 3. y.y.'da, tüm eyaletlerde inhumasyon kremasyona göre baskın çıkmıştır[182].

---

[175] Güngör 1996, 185 vdd., Res. 8, 10.
[176] Nock 1932, 333.
[177] Koch 2001, 13.
[178] Genel olarak mezar stelleri için bkz.: Pfuhl – Möbius 1977 – 79.
[179] Kurtz- Boardman 1971, 143 vd.
[180] Toynbee 1971, 40.
[181] Toynbee 1971, 40; Nock, 1932, 324.
[182] Toynbee 1971, 39 vd.

Neapolis' te bulunan arkeolojik veriler ışığında, sunu çukuru, stel ve stel delikleri ayrıca bir lahit üzerinde bulunan girland delikleri bize mezarların belli aralıklarda ziyaret edildiğini ve törenler yapıldığını göstermektedir.

6.1. Steller-Stel çukurları

Neapolis nekropollerinde özellikle şehir merkezindeki kayalık üzerinde bulunan mezarlarla ilişkili olarak açılmış örnekler bulunmaktadır. 7 ve 8 no.lu mezarların bulunduğu kayalığın hemen önünden şehir içi yolu geçmektedir. Bu kayalık üzerinde yan yana üç adet farklı boylarda oluşturulmuş stel çukuru bulunmaktadır (Res. 47f). Bu kayalığın arkasındaki kayalıkta ise bir sunu çanağı yer almaktadır (Res. 47g) . Bu alan belli ki ölü kültü ile ilgili törenlerin yapıldığı bir kutsal alandır. Aynı kayalığın önünde ise kayaya hafifçe oyulmuş fakat ilk bakışta görülemeyen, stel formlu bir niş taslağı yer almaktadır (Res. b). Mezarların önünde yer alan stel çukurları kayalığın bitiminde, birbirinin ardına konumlanmaktadırlar. Stel çukurlarının boyutları ilki 20x25 cm., ikincisi 15x20 cm., üçüncüsü ise 10x30 cm. bu çukurların ikisi dikey, üçüncüsü yatay durmaktadır. Derinlikleri 5 ila 10 cm arasında değişmektedir. Erozyon nedeniyle deforme olmuşlardır. Üzerlerinde herhangi bir profile rastlanmamaktadır. Aynı zamanda tabanında dübel deliği bulunmamaktır[183]. Niş taslağının hemen altında kaya bloğu üzerinde iki adet 20 cm. genişliğinde stel yuvası bulunmaktadır (Res. 47f).

Nekropol yolu üzerinde bulunan lahdin arkasında da iki farklı stel yuvası bulunmaktadır. Bunlardan ilki 22 no.lu lahdin arkasında dikdörtgen bir deliktir (Res. 47h). Diğeri ise lahdin önünden bakıldığında görülen yüksekçe bir kaya bloğu üzerine, mezarın hemen arasına yerleştirilmiştir (Res. 22.47c). Kayadan oluşturulmuş bir blok üzerinde dikdörtgen forma bir yükselti yapılmış içine 24x13 cm. ölçülerinde bir stel deliği açılmıştır. 22 no. lu lahdin yanında yer alan 23 no. lu lahdin arkasında, iyi tıraşlanmış bir blok üzerine dikdörtgen bir podyum yapılmış, bu podyumun üzerine küçük yuvarlak formda stel oyuğu açılmıştır (Res. 26.47e) .

Nekropol yolu üzerinde Çevik'in bulduğu benzersiz bir stel örneği sayesinde, bu tür çukurların mezar stellerine ait oldukları ve nasıl yerleştirildikleri hakkında fikir sahibi

[183] Neapolis'teki bu nekropol ve ölü kültüne ilişkin unsurların detaylı değerlendirme ve yorumları için bkz. Çevik 2005a, 221-133.

olunmuştur[184]. Bulunan bu stel yukarıda bahsedilen stel çukurlarına ait olmasa da ölçüleriyle bu tür çukurlara kaidesinin stel çukurunun derinliği kadar ki bölümü yerleştirilmektedir (Res. 47a). Stel 0.60 m yüksekliğindedir. Yukarıya doğru daralan, en üsttü yuvarlatılmıştır. Stel incelendiğinde kaidesinin alt kısmının oldukça kaba işlendiği görülmektedir. Bunun nedeni oyuğun içinde kalması ve aynı zamanda kaymadan, oyuğa iyice oturması için kaba işçilikli bırakılmış olmasıdır. Bu stel örneğinin benzeri yukarıda bahsettiğim iki tane khamosorionun olduğu kayalık üzerinde oldukça büyük olarak kazınmıştır. Fakat burası taslak halinde olmasından dolayı büyük bir ihtimalle yarım bırakılmıştır. Termessos'ta kaya mezarları ve aedikula mezarların içlerinde ya da dış duvarlarında steller kayaya çizgisel, bazen alçak kabartma şeklinde, kimilerinde betimlemeler yapılarak işlenmişlerdir[185]. Alketas'ın Mezarı'nın güneydoğusundaki kaya mezarının yanında 4 tane stel yan yana kaya yüzeyine çizgisel olarak tasvir edilmiştir. Formları aşağıdan yukarıya doğru hafifçe daralmaktadır[186]. Neapolis'teki bulunan stel bu çizgi benzerlerinin ilk bağımsız örneğidir.

Trebenna'da Trokondas'ın kaya mezarının önündeki kaya rafında dikdörtgen ve ölçüleri Neapolis'tekilerle benzer stel yuvaları bulunmaktadır[187]. Kaya mezarı akropolün girişindeki kaya cephesi üzerinde yer almaktadır. Ölü kültüne yönelik düzenlemeler vardır. İki basamaklı oturma sekisi, onun üzerinde raf ve üzerinde mezar girişi yer almaktadır[188]. Rafın içerisinde 0.80 m ölçülerinde 6 tane dikdörtgen forma stel çukuru bulunmuştur. Derinlikleri 0.49 m.'dir. Bu mezar ve aynı alandaki diğer döşemlerle birlikte hem ölü kültü hem de ata kültüne yönelik bir uygulama olduğu düşünülür[189].

Termessos'ta aedikula içinde bir khamosorion. Niçin içindeki duvarda 13 adet stel kayaya işlenmiştir. 8 adet de stel yuvası açılmıştır[190].

Elmalı-İslamlar'da vadiye egemen kayalık üzerinde çok büyük boyutlarda kabartma bir stel yer almaktadır[191], bu kabartmanın üstünde ve yanlarında 6 tane zıvana deliğinin yer alması, taşınabilir stellerin bu zıvana deliklerine oturduğunu göstermektedir. İslamların Neapolis'le olan bir başka benzerliği stellerin yanında sunu çanağının da olmasıdır. Sanki ölü kültüne yönelik bu düzenlemeler birbirini tamamlamıştır. Ölü kültüne yönelik benzer diğer düzenleme ise Kıncılardadır[192].

---

[184] Çevik 2005a, 128.
[185] Çelgin, 1990, 113.
[186] Çelgin 1990, 115.
[187] Çevik ve diğ. 2005b, 67 vd., Lev. 22-32, 137-142.
[188] Çevik ve diğ. 2005b, Res. 140.
[189] Ayrıca bkz: Çevik 2000b, 42 vd., Res. 4.
[190] Lanckoronski 1892, 75, Res. 26.
[191] Çevik 1996, 65.
[192] Işık, 1995, 118 vd. Res. 18.

6.2. Sunu Çanağı

Neapolis' te bulunan ölü kültüne yönelik sunu çanağı (Res. 11.47g) yukarıda anlatılan khamosorionların ve stel yuvalarının bulunduğu alanın hemen arkasındaki kayalıkta yer almaktadır[193]. Çevik, "Mezarların, yanında yer alan stel çukurları ve arkasında bulunan bu sunu çanağıyla, bu alanın ölü kültü için düzenlenmiş, bir içeriğe sahip olduğunu ve bu konuda eldeki en iyi örneklerden biri olduğunu"[194] belirtmektedir. Konum itibariyle de diğer mezarlardan soyutlanmış, şehir merkezinde yer almaktadır. Burada yapılan ayinler sırasında şehirde oturan insanlar da bu ayine katılmış olmalıdırlar ya da dilendiği zaman buraya gidilip tanrıya ve ölülerine sunuda bulunulmaktadırlar. Sunu çanağı dik kayalığın kuzeyinde ana kayaya oyulmuştur. 2 basamaklı bir podyum üzerinde yuvarlak formlu, derinliği fazla olmayan bir sunaktır. Bu sunağın merdivenleri podyum görevindedir. Sunağı kayadan yükselir. Sunu çanakları formlarının benzerliği yüzünden yuvarlak kaya ostothekleriyle karıştırılmaktadır. Bazen her ikisi de yan yana yapılabilmektedir. Trebenna'da bulunan aile mezarlıklarında yuvarlak ostotheklerin yanında sunu çanakları açılmıştır[195]. Limyra Akropolünde bulanan bu çukurlar ateş atları olarak değerlendirilmiştir[196]. Diğer görüş ise bunların sunu çanağı olduklarıdır[197]. Çevik ise bu örneklerin Trebenna nekropolünde bulunan, aynı zamanda kapakları da ele geçmiş, yuvarlak kaya ostotheklerinin benzeri olduğunu söylemektedir[198]. Bu makalede sunu çanağı ve yuvarlak kaya ostotheklerinin birbirinden nasıl ayrılacağına değinilmiştir. "Bir sunu çanağının, tabanında düzlüğe ve ağzında kapak profiline ihtiyacı yoktur. Onlar çanak formları, derin olmayışları, içbükey tabanları ve düz ağzıyla

[193] Çevik 2005a, 221-133; Özdilek 2006.
[194] Çevik 2005a, 121-133.
[195] Çevik 1997a, 127 vdd.
[196] Wurster, 1974, 261 Lev. 6; Borchhardt, 1999, 37 Res. 11.
[197] Sunu çanakları için bkz: Işık 1996, 51 vdd.
[198] Çevik 1997a, 133.

işlevlerine uygun bir yapı gösterirler". Neapolis örneğinde kapak profilinin bulunmayışı, içinde kül ya da kemiklerin kapak olmayışından dolayı korunamayacağını, oldukça sığ bir çukur olması içine kemiklerin sığamayacağını kanıtlamaktadır. Dolayısıyla sunu çukuru olduğu kesinleşir.

Yukarıda stel bölümünde bahsedilen İslamlar örneğinde bir de sunu çanağı bulunmaktadır. Stellerin batı bölümünde Neapolis örneğinde olduğu gibi basamakların üzerine sunu çanağı açılmıştır.

Günümüzde de mezarlarda hala bulunan su sunusuna yönelik çukurlara ilk kez Hititler'le Osmankayası'nda görülen sunakla ve sonra da Urartu ve Frig'de benzeri sunu çanaklarıyla bilinir. Bu gelenek Likya'da da İslamlar gibi pek çok örnekte devam etmiştir[199]. Anlaşılan ölülere yapılan su sunusu hemen her kültürde önemli yerini korumuş bir inanıştır.

Sunu çukurlarının fonksiyonları tam olarak belirlenememiştir. M. Hamdi Sayar, İçel ili Çevlik mevkiinde Merdivenlikaya olarak da adlandırılan bir kaya kütlesi üzerinde çok sayıda yuvarlak ve köşeli oyuk olduğuna değinir ve bunların bazılarının yağmur kültüyle ilgili olduğuna değinir. Ancak oyukların boyutları verilmemiştir. Urartu' da en yoğun rastlanan kült unsurları sunu çanakları ve çukurlarıdır[200]. Urartu örneklerinde formu dikdörtgen olabildiği gibi formları belirsizde olabilmektedirler[201]. Mezarların içinde ve dışında olan bu çanakların su sunusuna yönelik açıldıkları mezar yazıtları ışığında anlaşılmaktadır[202]. Frigya'da da kaya çanaklarına rastlanmaktadır. Örneğin Aslantaş mezarının önündeki tapınma alanında rastlanılmaktadır[203].

Pamphilya bölgesinden Karaçallı nekropolünde sunu çukuru ya da kioniskos deliği olabilecek unsurlar bulunmaktadır[204]. Bu örnekler bazen tek bazen ise ikili gruplar şeklinde yaklaşık 20 cm. çaplı ve 20 cm. derinlikte oyulmuş çukurları kapsamaktadır[205]. Diğer çapta bulunan örneklerin çapları yaklaşık 80 cm.dir.

6.3. Girland ve Levha Oyukları

[199] Işık 1995, 110 vd.; Çevik 1997c, 128 vdd.
[200] Çevik 1997c, 428.
[201] Çevik 1997c, 428 vd.
[202] Çevik 1997c, 429.
[203] Haspels 1971, Res., 128.
[204] Çokay 2003, 28.
[205] Çokay 2003, 28, Lev. 41, Res. 2, Lev. 42, Res. 1-2; Lev. 43, Res. 1-2.

Neapolis'te üç lahdin üzerinde küçük köşeli oyuklara rastlanmıştır. Bu lahitlerden ikisinin ön yüzünde, üst köşede yan yana iki delik, paraleli olarak alt köşede de iki oyuk bulunmaktadır (Res. 24) . Diğer lahitte ise sadece uzun yüzde üst bölümde yan yana iki oyuk açılmıştır (Res. 26). Mezarların üzerine bir şeyler asmak için bu tür oyukların açıldığı bilinmektedir. Fakat bu oyuklara o dönemde ne asıldığı kesin bilinememektedir. Antik dönemde ölülerin yakınları tarafından mezarlara zaman zaman, ziyaret ve ayinler sırasında meyveler ve yapraklardan oluşan girlandlar asıldığı bilinmektedir. Girland asılan örnekler Termessos ve Trebenna nekropolünden bulunmaktadır[206]. Neapolis örneklerindeki oyuklar birbirine göre farklıdır. Bunlardan üstte bulunan oyuklara girland, çiftli olan örneklere ise levhaların asılmış olduğu akla gelmektedir. Fakat teknik olarak bakıldığı zaman hem üstte hem de altta olan deliklere de girland asılabilmektedir. Buraya asılan malzemenin günümüze ulaşması imkânsız olmasından ötürü kesin bir bilgi vermek şimdilik olası görülmemektedir. Steller- stel çukurları bölümünde geçen, 22 ve 23 no. lu lahitlerin bulunduğu yer alan düzenlemesi ve içerdiği unsurlar bakımından önemli farklılıklar içermektedir. Buradaki 23 no.'lu lahdin üzerine açılmış olan girland oyukları da, bu alan özelliğini vurgulamaktadır.

[206] Termessos örnekleri için, Çelgin 1990, 113, Res. 89-149.

7- NEAPOLİS'TEKİ MEZAR YAZITLARININ İÇERİĞİ

Neapolis nekropollerinde bulunan mezarların çoğunda yazıt bulunmaktadır. Bu yazıtların bir kısmı iyi okunabilecek durumdadır. B. İplikçioğlu ve V. Çelgin ekibinin bölgede yaptığı epigrafik araştırmalarda ilk olarak okunan bu yazıtlar genellikle bilinen mezar yazıtları şablonuna uymaktadır. Neapolis'te ve çevresinde tarafımızdan bulunan daha önce bilinmeyen yazıtların tamamı da epigrafi ekibine araştırılmak üzere teslim edilmiştir.

Neapolis nekropolünde ana mezar tipini oluşturan lahitler ölü gömme âdetlerinden ceset gömmenin baskın olduğuna (inhumation) işaret etmektedir.

Termessos mezar yazıtlarında lahitler, genellikle somatotekhe, nadir olarak da, τεχε olarak adlandırılmaktadır. Bunlardan başka, angeion, eroon, muemeion, soros, munema, oikos, sema, tumbos terimleri geçmektedir[207]. Somatotekhe kelimesinin lahdin tam karşılığı olarak, gömülen cesetler için kullanıldığı görülmektedir[208].

Lahitlerin hepsi antik dönemde soyulmuş olduğundan bugün tamamının içi boştur. Lahitlerin üzerindeki yazıtlar mezarlara nasıl defin yapıldığı, ölü hediyelerinin neler olduğu konusunda bir fikir vermemektedir. Yazıtlar mezar içinde yatanların isimlerini ve ilişkilerini verdiği gibi mezar hırsızlıklarına karşı alınacak olan mezar cezalarının miktarını da belirtmektedir. Ne yazık ki daha fazlası genelde olmadığı gibi burada da yoktur.

Neapolis lahitlerinde gömülen cesetlerin ve lahitlerin belirli bir yöne doğru yerleştirilmediği, lahitler içine yapılan yastıklardan anlaşılmaktadır. Yastıkların her zaman aynı yöne yapılmadığı gözükmektedir, dolayısıyla bir yön kaygısı Neapolis nekropolünde bulunmamaktadır.

Antik dönemde olduğu gibi lahitlerin ölümden sonra öteki dünyada yaşanacak bir ev olması anlayışıyla yapılan bir inanca dayanan bir mezar hukukunun varlığı ortaya çıkmaktadır. Devlet tarafından vatandaşlık hakkına sahip şahsa, ailesine, akrabalarına lahit yaptırma, yaptırdığı lahde yerleştirme ve arzusuna göre kullanma, istediği kişilere yer ayırma hakkı kanunen tanınmış ve bu hakkın takibi ve korunabilmesi için mezar sahiplerine bazı önlemler yetkisi verilmiştir.

Lahitler aile mezarları olarak düşünüldüğünden, aynı lahitte farklı zamanlarda gömü olmuştur. Yazıtlar ışığında genellikle karı-koca ve çocukların, bazen sadece karı-kocanın, ara sıra da aileden veya akrabaların ortaklaşa gömüldüğünü öğreniyoruz. Lahitler üzerindeki yazıtlarda mezarın asıl sahibi olan kişilerden başka, gömülmeye hakkı olan çocukların

[207] Çelgin 1990, 182.
[208] Çelgin 1990, 183.

isimleri de yer almaktadır. İkinci bir defin olduğunda ölünün ailesi ve yakınları lahdin kapağı, kenetlerini ve sıvalarını ortadan kaldırıp lahdi açtırıyorlardı. Definin ardından ayin yapılarak çelenkler, girlandlar asılması ve libasyon yapılması gibi dini vecibeler ve ölene karşı son görevler yerine getiriliyordu. Yeni ceset lahdin içine defin edildiği zaman, eğer bu kişinin ismi önceden yazıt kısmına yazılmamışsa, sonradan yazıt alanına eklenmekteydi. Bazen ise bu yazıt alanında yeteri kadar yer olmadığından dolayı tabula ansata altında, bazen ise üsteki alana eklemeler yapılmaktadır. Genelde lahdin sahibi, yaptıranın ismi, meslek ve ünvanı (Neapolis'teki lahitlerde ünvan yer almamaktadır), soyu (baba ve dede adları), menşei, lahde gömülmeye hakkı bulunan aile fertleri ve akrabaların listesi, lahdin kitabede adları geçen kişilere ait olduğu, bunların haricinde kimsenin açmasına ve başka bir cesedi gömmesine izin verilmeyeceği şeklinde ibareler ile mezara yapılabilecek herhangi bir tecavüzü önlemek için değişik tarzda psikolojik olarak caydırıcı tehditler, ölülerin bedduaları yer almaktadır. Başka bir tehdit tarzı ise, mezarlara herhangi bir tehdit ise, mezarlara herhangi bir tecavüz söz konusu olursa, hırsızlara karşı uygulanacak cezaların ilanı şeklindedir. Mezarları hırsızlık amacıyla kırıp açmak, ya da yabancı bir kimseyi gömebilmek için kanunsuz olarak ele geçirme, yani gasp durumunda, suçluların kentin tanrılarına, tapınaklarına ödemeleri gereken para cezalarının tutarı yer almaktadır.

Bu yazıtlarda Zeus Solymeus, Soter, Megistos, Tea, Akraia, Artemis, Artemis Aspalos isimleri geçmektedir. Ceza miktarlarının değişik olması göz önünde tutarak, para cezalarının devlet tarafından konulmuş cezalar değil, fakat lahit sahipleri tarafından, herhangi bir tecavüze karşı bir çeşit tazminat ve aynı zamanda böyle durumlarda resmi makamları harekete geçirmek suretiyle bir kamu davası açtırabilmek için vaat edilen bir tür rüşvet olduğu ileri sürülmüştür[209].

[209] Arkwright 1911, 269 vd.

8- TARİHLEME

Neapolis nekropolünde bulunan mezarlar arkeolojik ve epigrafik açıdan değerlendirildiğinde çoğunlukla tarihlenebilmektedirler. Lahitler çoğunlukla yazıtlıdır. Bu yazıtlar İplikçioğlu tarafından okunmuş ve değerlendirilmiştir. Yazıtların çoğunluğunda geçen isimlerin başında "Aurelius" ön adının bulunmaktadır. Avrelius ya da Avrelia ön adlarından dolayı bir alt tarih sınırı verilebilmektedir. İlk kez Caracalla (Marcus Avrelius Antoninus) döneminde halktan kişilere "Roma vatandaşlığı" hakkı verilmeye ve bu haktan dolayı da onlardan vergi alınmaya başlanmıştır. Bunların belirtisi de ön ad olarak kullandıkları Avelius ve Avrelia'dır[210]. Avrelius/Avrelia ön adı taşıyan yazıtların olduğu lahitler bu nedenle İ. S. 212 yılından erken bir tarihten olamaz. Neapolis okunan yazıtlardan sadece üç tanesi üzerinde Aurelius ön adına rastlanmamasından dolayı bu lahitlerin İ. S. 212 önce bir tarihten olması gerekmektedir. Bu lahitler üzerindeki işçiliğin diğerleriyle yakın olmasından dolayı fazla bir zaman önceye tarihlenmezler.

Yazıtlı olan mezarların tamamı Geç Roma Dönemi'ne tarihlenmektedir[211]. Yazıtsızlar ise, diğerleriyle aynı işçilik, konum, ortak organizasyon ve benzer bezemelerinin olması nedeniyle, yine Roma Dönemi'ne tarihlenir.

Taşra işçiliğinin getirdiği zorluklara rağmen, bazı lahitleri üzerinde bulunan büstler stilistik özellikleriyle tarihlemeye katkı verecek niteliktedir. 3 no.lu lahit üzerinde yan yana aynı pano içerisinde bulunan kadın ve erkek büstü bunlardan biridir aynı zamanda bu lahit üzerinde Avrelius ön adına rastlanmasından dolayı İ. S. 212'den önce bir tarihten olmalıdır. Erkek portresinde, saçlarını arkadan dümdüz bir şekilde öne taradığı gözükmektedir, saçları oldukça uzun ve kabarıktır. Bu saç tarama stili ilk kez Traian Dönemi'nde (İ.S. 98- İ.S. 117), Traian'ın kendi saçında görülür[212]. Neapolis örneğindeki erkeğin kabarık, kıvırcık sakal ve bıyığı bulunmaktadır. Traian Dönemindeki portreler sakalsızdır. Neapolis gibi bir taşra örneğini kent Roma'da yapılan örneklerle nitelik ve işçilik açısından karşılaştırmak doğru olmaz. Bu açıdan Pamfilya ve Kilikya ostotheklerinde bulunan portrelere yakınlık göstermektedir ve tarihleme

[210] Pekman 1973, 33; Mansel – Akarca 1949, 31.
[211] Yerleşimde, bizim ve kendileri tarafından bulunmuş olan tüm yazıtlar B. İplikçioğlu tarafından çalışılmaktadır. Kendileri inceledikleri yazıtlara göre lahitlerin İ.S. 2. ve İ. S. 3.y. y.'da yoğunlukla yapılmış olduklarını düşünmektedir.
[212] Fittschen- Zanker 1985, Lev. 41 vdd.

yapılırken bu örnekler ile karşılaştırılma yapılmıştır[213]. Trokondas oğlu Platon ve ailesine ait 3 no.lu lahit üzerindeki erkek büstünde izlenen, yüzeysel bir şekilde öne taranmış saç yapısı, diğer yüz uzuvlarına göre iri yapılmış gözleri ve kıvırcık, kabarık sakal yapısı ile en çok Korkut'un Pamphilya ve Kilikya ostothekleri tezinde, 76 no.lu ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenen örnekle benzeşmektedir. 76 no.lu örnek Severuslar, 99.102.123.128 no.lu örnekler Antoninler Dönemi'ne tarihlenmektedir.

Diğer büstlü örnek ise 26 no.lu kaya lahdidir (Res. 29). Burada bulunan kadın büstü de diğer büstlerde olduğu gibi iri gözler, dolgun yanakları ile Geç Roma özellikleri taşımaktadır. Diğer tarihleme yapılacak bezemeler ise Medusa'lardır. Bu Medusalardan biri 24 no.lu kaya lahdi dar yüzünde (Res. 27) ve 16 no. lu lahdin kapağında yer almaktadır (Res. 19). Yüz detayları portrelerle aynı özellikleri gösterir; Medusaların yuvarlak yüzleri ve yüz uzuvlarına oranla iri gözleri bulunmaktadır.

Kaya lahitleri Roma Dönemi öncesinde başlayarak, bütün Roma İmparatorluk Çağı boyunca ve Bizans Dönemi'nde çok yaygın olarak kullanılmıştır. Yazıtsız ve kabartmasız olanların tarihleme zorluklarına karşın, diğer tarihlenebilir örnekler ışığında ve bu tip lahitlerin en yaygın olarak kullanıldığını bildiğimiz dönem olması nedeniyle, İ.S. II. ve IV. Yüzyıllar arasına tarihlendirmek uygun gibi görünmektedir.

Görünen erken mezarlar İ.S. 2. yy. civarına tarihlenmektedir. Çünkü İS. 2. y.y.'dan önce de Neapolis'te yerleşim vardır. Bu durum, Termessos'un yöre egemenliğine oynadığı Hellenistik ve Roma Dönemleri tarihsel sürecine tam uymamasına karşın, Roma'nın doğu politikasına uygunluk göstermektedir[214]. Roma'nın bölgede gerçekleştirdiği propaganda amaçlı yatırımların ve genişleyen şehirlerin mezar sayısının bu dönemde artmasına da yansıdığı anlaşılmaktadır. Tapınak ve mezar gibi mimari kültürde ki değişimi gösteren ve kitlelere hitap eden yapıların, bölge halkının Roma kültürünü kabullendiğini göstermektedir.

Kentte Bizans kalıntılarının da yoğun bir şekilde olduğu göz önüne alınırsa, Roma döneminde yapılmış olan lahitlerin, Bizans Dönemi'nde de tekrar kullanılmış olabileceği düşünülebilir. Hiçbir lahdin üzerinde buna ilişkin bir iz olmaması nedeniyle, lahitlerin Bizans Dönemi'nde tekrar kullanılıp kullanılmadığına ilişkin kesin bir şey söylemek zordur.

[213] Korkut 1999, Cilt 2, no. 76. 99. 102. 123. 128.
[214] Winter 1996, 67 vd., 208 vd., 226 vd.

9- DEĞERLENDİRME

9.1. Genel

Neapolis Nekropolü, orta ölçekli bir peripolion[215] için farklı mezar tiplerini barındırması yanında, nekropollerde fazlaca ele geçmeyen mezar kültüne ilişkin çeşitli verileri bulundurması ve hiç birinin yayınlanmamış olması nedeniyle de önemlidir. Yazıtlı olan mezarların tamamı, Roma Dönemi'ne tarihlenmektedir. Yazıtsızlar ise diğerleriyle aynı işçilikte ve benzer bezemelerinin olması nedeniyle, yine Roma Dönemi'ne tarihlenir. Fakat kentte Bizans kalıntılarının da yoğun bir şekilde olduğu göz önüne alınırsa, Roma döneminde yapılmış olan lahitlerin, Bizans Dönemi'nde de tekrar kullanılmış olduğu düşünülebilir. Şu anda elimizdeki veriler doğrultusunda, hangi lahitlerin Bizans Dönemi'nde tekrar kullanıldığına ilişkin kesin bir bilgi yoktur. Malzeme olarak yerli kireçtaşı kullanılmıştır. Mezarlar kentin yerel ustaları tarafından yapmış olmalıdır. Çünkü mezarlık yolu üzerinde ki kayalardan büyük bloklar kesildikten sonra lahdin oturacağı alan düzlenip, bloklar yerinde işlenmiştir. Kayalardaki taş çıkarma izleri belli olmaktadır. Dışarıda yaptırılıp getirilen bir mezar yoktur.

Pisidia bölgesine özgü kalkanlı lahitler çoğunluğu oluşturmaktadır. Bağlı olduğu Termessos kentinin nekropollerinde, tipolojik açıdan gözlemlenen yoğunluğu karşılamaktadır. Lahit sayısı ve niteliği, Termessos'un uç kaleleri içinde önemlilerden olduğunu göstermektedir. Neapolis'te, tekil örnek olan, ayı avı sahneli lahdin tam benzeri Roma ve Anadolu lahitleri içinde bulunmamaktadır. Doğal yaşamdan örneğini oluşturmuş yerel bir ikonografi olarak değerlendirilmektedir.

Kayaya oyulmuş khamosorionlar, Roma Devri öncesinde başlayarak, bütün Roma İmparatorluk Çağı boyunca ve Bizans Devrinde çok yaygın olarak kullanılmıştır. Üzerlerinde genellikle yazıt ya da kabartma da olmadığı ve çok yalın işçilikleri nedeniyle tarihlemeleri kolay değildir. Yaygın olarak kullanıldığı dönem, İ.S. II. ve IV. yüzyıl olarak bilinmektedir.

Üzerinde kapı motifi bulunan ostothekler, hemen her yerde sevilerek kullanılan bir şablondur. Ancak, tüm nekropolde bağımsız duran tek bir ostothek olması düşündürücüdür. Neapolis'te en az örneği olan mezar tipi bağımsız ostothektir. Bu durum çevre yerleşimlerde de kendini gösterir. Bu tip mezarın yörede çok tutulmadığı anlamına gelebilir. Mezar

[215] Yerleşimde ele geçen yazıtlardan, kentin Termessos'a bağlı bir peripolion olduğu anlaşılmıştır: İplikçioğlu 1999, 312.

tiplerinden, sosyal statü çoğu zaman anlaşılabildiğine göre, ostotheğe gömülmüş kişinin sosyal statüsü hakkında da bilgi edinmemiz mümkün görünmektedir. Ostotheklerin lahitlere göre maliyetleri daha düşüktür. Fakat Neapolis'te bulunan khamosorionlara göre tekil bulunan, ince işçilikli bu örnek, çok niteliklidir. Aynı zamanda konumu itibariyle de nekropolün en görünen ve farklı mezar tiplerinin yer aldığı alanda bulunmaktadır. Dolayısıyla, mezar sahibini düşük bir sosyal statüye ait olarak yorumlamak yerine, farklı bir geleneğe sahip biri olarak düşünmek gerekir.

Kaya ostotheklerinin de sayısı azdır. Sadece dört tane olması, hem de betimsiz ve yazıtsız olması nedeniyle, hem farklı geleneğe sahip, aynı zamanda sosyal statüleri daha düşük olan kişilere ait oldukları düşünülmektedir.

Aedikula mezar, Neapolis kenti için en nitelikli, anıtsal mezardır. Diğer kentler için düşünülürse, bu mezar tipi alışılmış ve önemsizdir. Fakat Neapolis kentinin bir taşra yerleşimi, askeri bir garnizon olduğu göz önüne alınırsa tekil olması ve diğer tüm mezarlardan maliyetinin çok yüksek olması ile sosyal statü bakımından, kentin zengin kesimine ait bir kişinin buraya gömülmüş olması gerekmektedir. Konum itibarıyla yüksekte ve nekropolden ayrı, tüm kent manzarasını gören bir yere konumlanmış olması da bu ayrıcalığı vurgulamaktadır.

Oda mezarın da kente bulunan diğer kişilere göre, sosyal sınıfının yüksek olduğu, kentin önemli kişilerinden birine ait olduğu düşünülür. Bu mezarları değerlendirirken kent içindeki örnekler göz önüne alınır. Kent ekonomisi zeytin ve zeytinyağına, hayvancılığa dayanmaktadır. Kentin zenginlerinin ve yöneticilerinin mezarları ise ya burada saydığım tekil olan anıtsal mezarlardır, ya da bu yerleşimin bağlı olduğu kent olan Termessos'ta yer almaktadır.

9.2. Tipoloji

Neapolis kenti Pisidya bölgesinde yer almaktadır. Nekropolün geneline bakıldığı zaman burada yer alan lahitlerin çoğunda kalkan-mızrak- kılıç ve tabula ansata bulunmaktadır. Kalkan tipolojili lahitler aynı zamanda sandık lahit grubuna da girmektedirler. Bu özelliğiyle Termessos nekropolüyle yakından benzeşmektedirler. Bunun dışında kült objelerinin yer aldığı lahitlerle civar nekropollerde karşılaşılmaktadır.

Bir başka lahit ise Roma ve Anadolu'da benzerinin bulunmadığı ayı avı sahneli özgün bir anlatım içermektedir. Hiçbir yerde benzerinin olmayışıyla bu ikonografiye sahip, önemli ve şimdilik bilinen tekil bir örnektir.

Bağımsız lahitler dışında çok sayıda ele geçen kaya lahitleri ile nekropoldeki mezarlar çeşitlenmiştir. Tipolojik olarak kaya lahitlerinin arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar mezarın üzerine yerleştirildiği kayadan, bazen ise bulunduğu konumdan ileri gelmektedir. Bu farklılık, kaya mezarlarının, kayadan bağımsızlaştırılma oranlarıyla bağlantılıdır. Tarihleme açısından bir şansımız lahitlerin bazıları üzerinde tabula ansata bölümünde yazıtların oluşudur. Bir örnekte ise, yazıt doğrudan lahdin uzun yüzü boyunca uzanmaktadır.

Lahitlerle ait ele geçen 8 kapağın hepsi üçgen çatı formunda olup, ortalarda yarım, köşelerde çeyrek yumurta formunda akroterleri bulunmaktadır.

Lahitler dışında ölü kültüne yönelik ele geçen toplam 5 adet ostothek, inhumation kadar rağbet görmese de kremasyonun da uygulandığını göstermektedir. Eldeki veriler ışığında bu seçimde neye göre karar verildiği hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bu ostotheklerden biri bağımsızdır. Yine lahitleri gibi, ostotheği de bölgenin geleneğine uygun olarak kapı betimlemelidir. Ostotheklerle birlikte toplam mezar sayısı 44'dür. 44 mezardan sadece birinin bağımsız ostothek oluşu dikkat çekicidir. 4 kaya ostotheği vardır. Dikkatlice bakıldığında ostotheklerin belli bir alanda bulunduğu görülmektedir. Kaya ostotheklerinin dördü de yan yana aynı kayalık üzerine dizilmişlerdir. Ne yazık ki kapakları bulunmamıştır.

Neapolis'in tüm nekropoldeki mezarları göz önüne alındığı zaman diğer mezarlara göre anıtsal olan mezar şehrin en güzel yerine konumlandırılmış, beşik tonozla kapatılmış, mezarın içinde kaya lahdi bulunmaktadır. Günümüzde kapağı hala üzerinde durmaktadır. Üzerinde tonozu taşıyan en altta bulunan bloklar üzerinde plaster benzeri profilli bloklar bulunmaktadır. Mezarın önünde iki sıra yazıtlı bir mimari blok bulunmuştur. Bu mezar türü oldukça yaygın bir tiptir. Başlıca karşılaştırma örneği olan Termessos nekropolünde de birkaç tane bulunmaktadır.

Aedikula gibi nekropoldeki diğer mezarlardan ayrı olan bir mezar vardır. Oda mezar olarak adlandırılan bu mezar uçurumun hemen kenarında yer alıp üzeri tonozla kapatılmış tek hacimlidir.

Ölü kültüne yönelik bulunan döşemler ise, belli bir alandadır. Burada yuvarlak bir sunu çanağı ve iki tane yan yana duran khamosorionun önünde üç tane sunu çukuru yer almaktadır. Bu alan dışında nekropol yolunun üzerindeki iki farlı lahdin arkasında farlı iki karaktere ve ölçülere sahip iki tane daha stel çukuru bulunmaktadır.

Neapolis nekropolünde 5 farklı tipte lahit bulunmaktadır. Bu tablo söz konusu tiplerden kaç tane örnek bulunduğunu göstermektedir.

	Kalkan-tabula ansata	Kalkan-çelenk	Kült objeleri	Av sahnesi
Bağımsız Lahit	**18**	**1**	**1**	**1**
Kaya Lahdi	**3**	**-**	**-**	**-**

9.3. İkonografi

Genel olarak bakıldığında nekropolde fazla ikonografik çeşitlilik yoktur. Yukarıdaki tabloda gözüktüğü gibi lahitlerin çoğunda kalkanlı ikonografi mevcuttur. Bu ikonografi tüm Pisidia kentlerine özgüdür. Nekropoldeki lahitleri süsleyen kalkan mezarı koruma görevi üstlenir. Kalkanın arkasında bulunan mızrak kimi zaman kılıç bu anlatımı güçlendirip, görsel olarak da kalkan motifini tamamlayan unsurlardır.

İki farklı lahit üzerinde yer alan çelenk, oinochoe, sunak, phiale anlatımları mezar üzerinde sembolik anlamlar taşımaktadırlar. Bu semboller öncelikle ölü kültünde kullanılan objelerdir. Rahip ve rahibeler bu nesneleri, kutsal törenlerde kullanmışlar, öldükten sonra, mesleklerinin simgesi olarak mezarlarında betimletmişlerdir. Bu nesneler aynı zamanda lahitler üzerinde ölümsüzlüğü simgeleyip, soyut bir anlam taşımaktadır.

Bu kentte bulunan ve ayı tasvirinin yer aldığı tekil bir örnek olmasından dolayı en önemli lahittir. Av sahneli ikonografi başta Roma lahitleri olmak üzere, Anadolu lahitlerinde de çok sevilerek işlenmiş bir konudur. Av sahneli lahitler üzerinde bulunan hayvanları avlayan kişinin gücünün vurgulanıp, kahramanlaştırılması vurgulanmak istenen anlatımdır. Bu lahit üzerinde, çok güçlü ve tehlikeli olduğunu bildiğimiz hayvanın ayı olması, askeri giysiler içinde betimlenmiş kişinin gücünü bir nebze daha arttırmaktadır. Av sahneli lahitlerdeki anlatımlar ikiye ayrılmaktadır. Birinci anlatım, mezar sahibinin mesleği olan avcılığı betimlerken diğer bir anlatım da, burada olduğu gibi kahramanlaştırmadır. Lahit üzerinde av sahnesi merkezdeyken, bu anlatımdan bağımsız iki sahne daha bulunmaktadır. Sol tarafta, iki sütunun alt kısımları korunan mimari bir yapı içerisinde üç kişi ayakta durmaktadır. Bu kişilerden en soldaki erkek, ortadaki ve sağdaki iki figür de kadın olmalıdır. Kabartmanın ortasına yakın bölümünden itibaren alt kısmı korunmuş olduğundan dolayı yüzleri ve kolları izlenememektedir. Mezar sahibinin ailesinin betimlemesidir. Olasılıkla en solda duran figür

aynı zamanda ayıyı avlayan mezarın sahibi, yanındakiler ise karısı ve kızı olmalıdır. Mimari bir yapıda betimlenen aile olasılıkla evlerinin önünde betimlenmiş olmalıdırlar. Diğer sahne de ise bir girland asılmıştır. Bu ise, ölü kültüne yönelik bir objedir. Girland tasvirleri lahitler oldukça yaygın bir motiftir. Mitolojik anlatımlı lahitler üzerinde bazen ise sadece girland motifinin tip oluşturduğu örneklerde görülmektedir. Fakat bu lahit üzerinde bir tek girland olması belki de onun boş alanı süslemeye yönelik bir obje olarak kullanıldığı göstermektedir. Zaten lahitler üzerindeki girland anlatımları bu bezemelerin dekoratif olarak kullanıldığı göstermektedir. Girlandın yanında yer alan nesnenin oldukça aşınmasından ve başka lahitler üzerinde benzeri bir betimlemeye rastlanılmamasından dolayı, tam olarak ne olduğu anlaşılamamıştır. Muhtemelen ölü kültü törenlerinde kullanılan bir objedir. Form itibarıyla sistruma benzemektedir.

9.4. Sosyoloji

Neapolis'in kırsal bir yerleşim olduğu göze alındığında hiç de azımsanamayacak sayıda mezar bulunmuştur. Bu mezarlardan bazıları lahit, bazıları anıtsal mezar, bazıları ise ostothektir. Sosyolojik bir değerlendirme yapılırken iki şeye dikkat edilmelidir. Bunlardan bir tanesi, her mezardan kaç tane olduğu, diğer hususta da bu mezarın maliyetidir. Böylelikle kentte yaşayanların statüsü hakkında bilgi sahibi olunur. Aynı zamanda Roma'da kimlerin ne tür mezar yaptırabildikleri hakkında bilgiler vardır[216]. Her parası olan kişi kendine ait bir anıt mezar yaptıramamaktadır. Mezar yapımları kanunlar ile belirlenmiştir. Dolayısıyla bu mezarlar değerlendirirken Roma kanunları de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Son dönemlerde artan araştırmalarda, mezarların kent ve nekropol içindeki konumları da mezar sahiplerinin statüsü hakkında bilgiler vermektedir.

Öncelikle sayı bakımından en fazla mezar tipi olan lahitlerden başlamak gerekir. Lahitlerde tipoloji bölümünde anlatıldığı gibi iki gruba ayrılmaktadırlar. Bunlardan ilki olan bağımsız lahitler maliyet bakımından pahallı bir mezar grubudur. Maliyetinin fazla olması eğer betimlemeli ise, üzerindeki kabartmaların işçiliği yüzünden artmaktadır. Hem de teknik olarak kaya bloğunun tamamen kayadan koparılıp, nekropoldeki yerine taşınmasından kaynaklanmaktadır. Kayadan koparılıp ön ve yan yüzleri iyi işçilikte tıraşlanıp, arka yüz daha az özenli, tabanı ise kaba tıraşlıdır. Dolayısıyla ana bloktan koparılıp, işlendikten sonra uygun

[216] Toynbee 1982, 73; Spanu 2000, 169.

yere taşınması oldukça maliyetlidir. Kent genelindeki lahit sayısının fazla olması, kentin genelinde ortalama olarak bu masrafları karşılayabildiklerini göstermektedir.

Kaya lahit sayısı ise oldukça fazladır. Kaya lahitleri iki gruba ayrılmaktadır. Öncelikle sadece en alt bölümünden kayaya bağlı grubu ele alalım. Bu lahitler dört tarafından kayadan bağımsızlaştırılmışlardır. Dolayısıyla bağımsız lahitlerden tek farkı en altının kayadan koparılmamış olmasıdır. Üzerinde bezeme için bir alan bulunmaktadır. bağımsız lahitlerden maliyet bakımından farkı bu lahitlerin taşınma gibi sorunları yoktur, ayrıca blok tamamen kayadan koparılmadığı için lahdin alt bölümüyle uğraşılmamıştır.

Khamosorionlar lahitler içinde en yalın ve basit mezarlardır. Kayaya sadece dikdörtgen bir oyuk açılıp, üzeri kapakla kapatılmıştır. Bezemesizlerdir. Herhangi bir yere taşınma gibi sorunları yoktur. Dolayısıyla en ucuz, maliyeti en düşük lahit tipidir.

Lahitler Neapolis nekropolünde en çok tercih edilen mezar tipidir. Kentte bulunan mezar sahiplerinin yarısı gelir düzeyi bezemeli lahit yaptırmaya parası yeterken, kaya lahitleri yaptıranların sayısı da bağımsız lahit sayısına yakındır. Toplam 14 tane kaya lahdi bulunmaktadır. 14 tane lahdin sadece 3 tanesi bezemelidir. Diğer 11 tane lahitte bezemesizdir. Bu mezarlara gömülen kişilerin gelir düzeyi daha düşük olmalıdır.

Ostothekler ise sadece üç tane vardır. Bu mezarların varlığı her iki geleneğinde uygulandığını göstermesi açısından önemlidir. Ostotheklerin üzerinde yazıt olmamasından ötürü bu mezarlara kimlerin gömüldüğü hakkında bilgi edinilememektedir. Üç tane kaya ostotheği oldukça yalın mezar türleridir. Sadece kayalıkta küçük dikdörtgenler açılmış üç yüzü işlenmiştir. Bu yapısıyla ve boyutlarıyla nekropolün en ucuz mezarları olarak görülmektedir. Fakat ostotheklere kremasyon yapılması, bu işlemin inhumationa göre daha yüksek maliyetli olduğu bilinmektedir. Cesedin yakılması için yeteri kadar odun kullanılıp, yakma işleminin ardından küllerin ve kemiklerin toplanması zahmetli bir iştir. Hangi sosyal statüye ait kişilerin kentin genelinde hâkim olan inhumation geleneğinden farklı olarak kremasyonu tercih ettiği bilinmemektedir. Bağımsız olan tek bir ostothek bulunmuştur. Bu ostothek kayalıkta bulunan dört örnekten faklı olarak ince işçiliklidir. Öncelikle kayadan tamamen koparılıp dört yüzü ince tıraşlanmıştır. Dar yüzünde kapı betimlemesi uzun yüzünde ise rozet betimlemeleri bulunmaktadır. İnce bir işçilikle süslenmiş ve tekil bu örnek Neapolis nekropolü için önemlidir. Maliyet bakımından belki bağımsız lahitlerden daha düşük olmalıdır, fakat kremasyon için yapılan masraflarla belki de aynı paraya çıkmış olmalıdır. Konumu itibariyle de nekropolün en çeşitli mezarlarının olduğu ve exedra yapısıyla insanların toplandığı bir alanda bulunması bu mezarın sahibinin önemsiz bir kişi olmadığını göstermektedir.

Termessos nekropolleri içinde oldukça sıradan ve çok sayıda olan aedikula mezarlar, Neapolis nekropolünde bulunan en anıtsal mezardır. Bu mezar konumuyla kentin tümüne egemen bir noktada kentin sonunda hafifçe yükselen kayalığın önünde tek başına durmaktadır. Bu mezarda yatan kişinin mezarının tipiyle ve konumuyla diğer kişilerden kendini soyutlamış, muhtemelen yaşarken ki statüsünü göstermektedir. Kentin yönetiminde bulunan, ya da kentin en zengin kişisi olmalıdır.

Diğer bir mezar ise oda mezardır. Bu mezarın üzerinde hiçbir bezeme ve yazıt olmaması hangi kişilerin buraya gömüldüğü hakkında bilgi vermemektedir. Sadece mezarın tipinin tekil olması ve konumuyla kentten soyutlanmış olması ile yine kentin ileri gelenlerinden birilerinin buraya gömüldükleri düşündürmektedir. Aslında bu mezar oldukça yalındır. Dört duvardan oluşan, tek hücreli olan bu mezar tonozla kapatılmıştır. Bu mezarın tekil olması ve mimari bir yapı olmasından ötürü bu kanaya varılmalıdır.

10. KATALOG

*

MEZAR NO: 1 (Res. 5)
MEZAR TİPİ: Oda mezar.
YER: Kentin en güneyinde yer almaktadır. Güneybatı, kuzeydoğu doğrultusunda uzanmaktadır.
DURUM: Tüm duvarları ve söveleri ayaktadır. Sadece üst örtüsü/tonozu yıkılmıştır.
YAZIT: Yok.
TANIM: Bir hacimlidir. Girişi güneybatıya bakmaktadır. Yapının kuzeye bakan köşesi ana kaya üzerine oturmaktadır. Tek katlı olup, her duvar ölçüsü birbirinden farklıdır. 520 cm uzunluğundadır. Yapının arka duvarı 435 cm, kapının bulunduğu duvar 450 cm uzunluğundadır. Yapının her iki sövesi de in-situ durmaktadır. Duvarlarında harçla örülmüş taşlarla oluşturulmuştur. Duvarın iç yüzünde sıva bulunmaktadır.

*

MEZAR NO: 2 (Res. 6)
MEZAR TİPİ: Aedikula.
YER: Kentin merkezinde, şehre hakim bir kayalık önüne inşa edilmiştir. Bazilikanın güney doğusuna düşmektedir. Güney-doğu yönünde uzanmaktadır.
PODYUM: Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 230 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 56 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 62 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 78 cm.
YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: 222 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 100 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 56 cm.
YAZIT: Var.
DURUM: Tamamıyla korunmuş olarak ayakta durmaktadır.
TANIM: Düzeltilen ana kaya üzerine oturtulan mezarın duvarları ve üzerini kapatan beşik tonozu hemen kıyısındaki kayalıktan kesilen düzgün bloklardan oluşturulmuştur. Aedikulayı taşıyan plaster şeklinde profilli kaidesi bulunmaktadır. Profilli bloğun yanındaki düzleştirilmiş alanda durması gereken, iki sıra yazıtlı bir blok aedikulanın önünde devrilmiş olarak bulunmuştur. Yapı içinde tekne yüksekliğinin yarısı mezar zemininden yükseltilmiş bir kaya lahdi ve üçgen alınlıklı kapağı bulunmaktadır. Kapağı kaymış durumda hala üzerinde durmaktadır.

*

MEZAR NO: 3 "Trokondas Oğlu Platon'un ve O'nun Ailesinin Mezarı" **(Res. 7)**
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Kentin güney doğu ucunda tapınak alanının doğusunda tek başına konumlanır.
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: 70 cm.
PODYUM BASAMAK SAYISI: 1
TEKNE UZUNLUĞU: 203 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 83 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 88 cm.

İÇ YÜKSEKLİK: 50 cm.

YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: 190 cm. (İki parça halinde).
KAPAK GENİŞLİĞİ: 90 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 50 cm.
YAZIT: Var.
DURUM: Teknenin kabartmalı dar yüzünün köşesi kırılmıştır. Onun dışında tekne iyi korunmuş durumdadır. Kırık tek katlı bir podyum üzerinde yer almaktadır.
TANIM: Lahit yerleşimin ana nekropolünden soyutlanmış bir şekilde kentin güney doğu ucunda yer alır. Kabaca yontulmuş bir blok dizisinin oluşturduğu basamak, lahdin podyumunu oluşturur. Podyumun bir kısmı günümüzde tahrip edilmesine karşın lahit teknesi in-situ durumunu korumaktadır. Diğer lahitlerden farklı olarak figürlü dar yüz lahdin ana cephesini oluşturmakta olup, bu yüz lahdin önünde uzanan yola yöneliktir. İki yüzü bezeli lahdin, çerçeveli yüzeylerin alt bölümü kabaca düzenlenmiştir. Uzun yüzlerden birinde iç bükey bir çerçeve içinde derinleştirilmiş alanda iki yanda birer kalkan ve kılıç betimlemesi, ortalarında ise, yazıtlı bir tabula ansata yer alır. Diogonal kılıçların kabzaları lahit köşesine yöneliktir. Oldukça geniş ve iç bükey çerçeveye sahip kalkanların merkezleri bombeli bir şekilde verilmiştir. Bu yüzün tam merkezinde bulunan tabula ansata geniş ve yüzeyden oldukça çıkıntılı bir çerçeve içerisinde bulunmaktadır. İçte çerçeve kıyısında, ince bir çerçeve içeren tabula ansatanın üst yarısını altı bir satırlık bir yazıt içermektedir. Tabula ansata her iki yönde oldukça plastik ancak özensiz verilmiş spiral kulplar içermektedir. Dar yüzde yer alan figürlü bezeme bir çerçeve içine alınmış olup, çerçeve yüksekliği uzun yüze oranla farklı tutulmuştur. Bunda çerçevenin kare formunda yapılmak istenmesi etken olmuştur. Yine iç bükey çerçevenin içindeki derinleştirilmiş zeminde solda bir kadın, sağda ise erkek olmak üzere iki figüre ait büstler yer almaktadır. Her iki figürde oldukça dolgun yüz yapısına ve ince bir boyun ve gövdeye sahiptir. Kadın başı örtülü olup, giysi omuzları örtmektedir. Çene altı ve göğüs kısmı tahrip edilmiştir. İri gözler ve küçük bir buruna sahiptir. Başındaki örtü yüzden keskin bir hatla ayrılmıştır. Benzer yüz ve göz yapısına sahip erkek kısa saç ve sakala sahiptir. Saçları öne doğru taranmıştır. Dolgun yüzü saran kıvırcık bir sakala sahiptir. İnce boynun altında omuzları ve göğsü saran mantosu, birbirine koşut, omuzlardan sarkan dairesel kıvrımlar içermektedir. Lahdin diğer iki yüzü düzlenerek yalın bırakılmıştır. Lahdin kapağı iki parça halinde hemen güney kıyısında ters konumda bulunmaktadır. Üçgen çatılı ve akroterli kapağın olasılıkla cepheye bakan bir alınlığı, teknenin benzeri bir çerçeve içinde bir medusa başı betimlemesi içermektedir. Karı – koca betimlemesine oranla daha dolgun yüz yapısına sahip medusa da iri gözler, iri bir burun izlemektedir. Tepede iki yana ayrılan saçlar, dalgalı bir şekilde taranmış olup, köşelerde tekne üzerine oturması için yanlarda yükselti olarak çukurlaştırılmıştır.

*

MEZAR NO: 4 (Res. 8)
MEZAR TİPİ: Lahit
YER: Bazilikanın apsisinin doğusunda/arkasında yer alır.
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: 32 cm.
PODYUM BASAMAK SAYISI: 2

TEKNE UZUNLUĞU: 210 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 92 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 82 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 40 cm.
YASTIK: Yok.
KAPAK UZUNLUĞU: 240 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 65 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: Toprak içinde, ölçülemiyor.
TANIM: Kaya duvarı önünde lahdin yerleştirebileceği düzgünleştirilmiş bir kaya yükseltisi önünde konumlanır. Lahdi üzerinde bir profil yer almaktadır. Bu profil lahdin üst sınırını oluşturmaktadır. Lahit özellikle sol bölümündeki kırıklar dışında iyi korunmuştur. Lahdin kapağı hemen önünde yer almaktadır. Teknenin sadece bir uzun yüzü figürlü bezemelere sahiptir. Bu bezemeler kısmen kırılan parçalar ile kısmen yüzeydeki aşınma ve kırılmalar ile tahribata uğramıştır. Genel sahne düzenlemesi göz önüne getirildiğinde iki farklı ikonografinin varlığı göze çarpmaktadır. Bu yüzeyin sol bölümünde üst yarıyı kaplayan üç figürlü bir düzenleme yer almaktadır. Bu figürlerin yaklaşık göğüs hizasından yukarıdaki bölümü tahribat nedeniyle ortadan kalkmıştır. İzlenebildiği kadarıyla figürler dikey kenarlarda ince birer silme içeren dörtgen bir alan içine yerleştirilmiştir. Bu silmelerden soldakinin altında izlenebilen dörtgen bir işçilik ve altta silmenin bulunmayışı sahneyi aslında her iki yanda altlıklar üzerinde duran sütun ya da plaster benzeri taşıyıcılarla sınırlandırılmış olduğunu gösterir. Bu alan içerisinde ele geçen bölümden anlaşıldığı kadarıyla izleyiciye yönelik üç figür işlenmiştir. Bu figürlerden sağdaki ile alanı sınırlayan profil arasında dalgalı bir şerit şeklinde verilmiş niteliği tam olarak saptanamayan bir işçilik daha göze çarpmaktadır. Solda kalça hizasından alt bölümü ele geçmiş ve diz altına kadar uzanan giysi, toga ya da khimation taşıyan bir erkek figürü göze çarpmaktadır. Figürün giysisi üzerinde, izlenebildiği kadarıyla sağ bacağını dizinden kıvırarak hafifçe ileriye atmış, sol ayağını ise geriye çekmiştir. Giysi iki bacak arasında içeriye kıvrılmıştır. Sol bacak üzerinde dikey kıvrımlar içeren giysi, diğer bölümlerde gergin resmedilmiştir. Diğer iki figürün giysilerine bakıldığında, kadın olmalıdırlar. Her ikisi de bel hizasından aşağı bölümü korunmuş olup, ikisinde de aynı duruş, giysi ve kıvrım yapısı göze çarpar. Figürlerde giysi altından ayaklar izlenebilmektedir. Giysi zemine kadar uzanır. Oldukça yüzeysel işçiliğe karşın, kalça ve karın hatları izlenebilmektedir. Giysinin tamamında dikey eteklere doğru hafifçe yana açılan kıvrım yapısı göze çarpmaktadır. Kıvrımların sıklığından ve duruşundan dolayı, kadınların ince bir giysi olan khiton taşıdıkları anlaşılmaktadır. Erkek figüründe olduğu gibi dizin kırıldığına ilişkin bir iz görünmemektedir. Lahdin bezemeli yüzeyinin yaklaşık 2/3 bölümündeki alanı farklı bir zemin çizgisi üzerinde yer alan ve olasılıkla birbiriyle ilintili olan bezemeler ile kaplanmıştır. Bezeme alanının yaklaşık orta bölümünde bir ayı ile mücadele eden figür betimlenmiştir. Derinleştirilmiş sahnenin altındaki bölüm kısmen kabaca düzgünleştirilmiştir. Solda arka ayakları üzerine dikilmiş, pençelerini öne doğru uzatmış, özellikle pençeleri ve başından ayı olduğu anlaşılan, hayvan tasvir edilmiştir. Karşısındaki insan figürü diz üzerine kadar uzanan kısa bir giysi taşımakta olup, elindeki mızrağı ile ayıya doğru bir hamle yapmaktadır. Bu konumda vücudu ve başı hafif öne eğik, sol ayağı da arkaya doğru itilmiş verilmiştir. Aşınmalardan dolayı yüz ve giysi detayları fazla izlenememektedir. Söz konusu sahne ayı avını sergilemekte olup, sağdaki figür mızrağını ayıya doğru yöneltmiş, ayı ise pençeleri ile karşı koymaya çalışmaktadır. Bu sahnenin sağında sahneyi üstten sınırlayan profil altında asılı bir girland vardır. Girlandın her iki yanında

sahneyi alttan sınırlayan çizgiye kadar uzanan tenealar, yüzeysel bir şekilde işlenmiştir. Çerçeveli alanın yaklaşık orta bölümüne kadar girland, yaprak ve meyvelerden oluşmaktadır. Girlandın sağında, girland askısı hizasında sepet formunda ve taşıyıcı ayak üzerinde bir nesne yer almaktadır. Alta doğru daralan nesne, üstte düz yüzey gösteren bir alan, ortada kalın bir bant, altta ise iki bölüm halinde başka bir bant ile sınırlandırılmıştır. Böylelikle iki bölüme ayrılan nesnenin bantlar arasında kalan kabara benzeri yuvarlak nesneler yerleştirilmiştir. Plastik şekilde verilen bu betimlemelerin aksine onu taşıyan ayak çizgisel olarak aşağıya doğru incelmektedir. Bu ayağın altında sahneyi alttan sınırlayan çerçevenin dışında yukarıya doğru daralan konik bir altlık yer almaktadır. Lahdin diğer yüzleri bezemesiz olup, arkası ve sol yanı kayaya yaslanmaktadır.

*

MEZAR NO: 5 (Res. 9)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Kentin güneyinde tek durmaktadır.
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: 32 cm.
PODYUM BASMAK SAYISI: 2
TEKNE UZUNLUĞU: 210 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 92 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 82 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 40 cm.
YASTIK: İçi toprakla dolu/görünmüyor.
KAPAK UZUNLUĞU: Yok.
KAPAK GENİŞLİĞİ: Yok.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: Yok.
YAZIT: Yok.
TANIM: Teknenin ön yüzünde üst kesimde büyük bir kırık vardır. Kırık sol çelengin ve kalkanın üst kesimini de kapsar. Tekne altında da kırıklar bulunur. Kapaktan sadece alınlık kesiminden bir parça kalmıştır. Lahdin önüne düşen kapak parçasından alınlık bölümünde, üçgen profil içinde küçük bir kalkan var. Lahit tek başına ana nekropol alanından uzakta kentin güneyinde yer almaktadır. Lahit teknesi diğer örneklere oranla daha uzun ve alçaktır. Yan ve arka yüzleri boş bırakılmıştır. Lahdin önyüzünde kabartma bulunmaktadır. Bezemeler kenarlardan oldukça içerde başlamaktadır. Bunun nedeni sadece üç tane kabartma bulunmasından dolayı lahdin ön yüzündeki alana eşit uzaklıkta yetiştirilmiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Her iki köşede yapraklardan oluşmuş çelenk betimlenmiştir. Çelengin üst bölümünde bir kurdele ile tutturulmuştur. Kurdelenin uçları çelengin içinden kıvrılarak ön yüzde iki çelenk arasında kalkan bulunmaktadır.

*

MEZAR NO: 6 (Res. 10)
MEZAR TİPİ: Kaya lahdi.
YER: 4 no.lu lahdi geçince, tek başına kayalıkta durmaktadır.
PODYUM: Yok.

PODYUM BASMAK SAYISI: Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 224 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 100 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 50 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 30 cm.
YASTIK: İçi toprakla dolu/görünmüyor.
KAPAK UZUNLUĞU: Yok.
KAPAK GENİŞLİĞİ: Yok.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: Yok.
YAZIT: Yok.
DURUM: Tekne sağlam durumdadır. Sadece uzun yüzün birinde derin bir çatlak bulunmaktadır. Kapağı kayalıktan aşağıya yuvarlanmış olmalıdır.
TANIM: Kaya lahdinin sadece yoldan gözüken uzun yüzü 50 cm. bir yüksekliğe sahiptir. Diğer uzun yüzün sadece kapağın oturacağı bölümü tıraşlanmıştır, onun dışındaki alan işlenmemiştir. Genel olarak tüm lahitlerde kapağın oturması için yapılan profil bu lahit teknesinde mevcut değildir.

*

MEZAR NO: 7 (Res. 11)
MEZAR TİPİ: Kaya lahdi.
YER: Şehir merkezinde yer alan kayalık üzerinde, kuzey - güney doğrultusunda uzanmaktadır. Bu kayalığın hemen önünden şehir yolu geçmektedir.
PODYUM: Yok.
PODYUM BASMAK SAYISI: Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 174 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 59 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 20 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 23 cm.
YASTIK: Yok.
KAPAK UZUNLUĞU: Yok.
KAPAK GENİŞLİĞİ: Yok.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: Yok.
YAZIT: Yok.
DURUM: Kaya lahdi korunmuş durumdadır. Fakat kapağı bulunamamıştır.
TANIM: Bu kayalık üzerinde yan yana iki tane kaya lahdi bulunmaktadır, hemen önünde ise üç adet farklı boylarda oluşturulmuş stel çukuru bulunmaktadır. Bu kayalığın arkasındaki kayalıkta ise bir sunu çanağı yer almaktadır. Mezarların aşağısında bulunan alanda ise aynı kaya bloğu üzerine açılmış, iki tane zıvana deliği bulunmaktadır. Fakat bu blok yarısından kırılmıştır. 7 no.lu mezar kayalığın, yola en yakın olan mezardır. Hemen önünde stel yuvaları bulunmaktadır. Sadece kayalığın aşağısından gözüken uzun yüzü ve ön kısa yüzü işlenmiş, diğer iki yüzü kayalıkla aynı seviyededir. Üzerinde herhangi bir betimleme için yeterli alan yoktur. Bezemesizdir. Bu lahdin hizasında üzerinde bulunan kayalığın cephesine çok büyük bir stel taslağı kazınmıştır. Fakat tam bitilmemiş gibi gözükmektedir.

*

MEZAR NO: 8 (Res. 12)
MEZAR TİPİ: Kaya lahdi.
YER: Şehir merkezinde yer alan kayalık üzerinde, kuzey- güney doğrultusunda uzanmaktadır. Bu kayalığın hemen önünden şehir yolu geçmektedir.
PODYUM: Yok.
PODYUM BASAMAK SAYISI: Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 206 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 72 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 30 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 30 cm.
YASTIK: Yok.
KAPAK UZUNLUĞU: Yok.
KAPAK GENİŞLİĞİ: Yok.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: Yok.
YAZIT: Yok.
DURUM: Kaya lahdi korunmuş durumdadır. Kapağı bulunamamıştır.
TANIM: Bu kayalık üzerinde yan yana iki tane kaya lahdi bulunmaktadır, hemen önünde ise üç adet farklı boylarda oluşturulmuş stel çukuru bulunmaktadır. Bu kayalığın arkasındaki kayalıkta ise bir sunu çanağı yer almaktadır. Mezarların aşağısında bulunan alanda ise aynı kaya bloğu üzerine açılmış, iki tane zıvana deliği bulunmaktadır. Fakat bu blok yarısından kırılmıştır. Bu kaya lahdi, 7 no. lu kaya lahdinin arkasında, bir kot daha yüksekte bulunmaktadır. Tıpkı 7 no. lu gibi aşağıdan görünen yan cephesi işlenmiştir. Bunu dışında kalan üç cephesi kaya zeminiyle aynı hizadadır, işlenmemiştir. 7 no. lu mezar kayalığın hemen kenarında kayalığa paralel dururken, bu mezar kayalığa çapraz yerleştirilmiştir.

*

MEZAR NO: 9 (Res. 12)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Kente ulaşan yol kenarı lahitlerinin en sonuncusudur. Numarandırılma yapılırken kentin en güneyinden başlanmıştır. Bu lahit yol kenarında sıralı duran lahitlerin en sonuncusudur. Bu lahitten sonraki mezarlar arasındaki mesafe oldukça fazladır**.**
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: 98 cm.
PODYUM BASMAK SAYISI: 4.
TEKNE UZUNLUĞU: 228 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 116 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 146 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 100 cm.
YASTIK: Yok.
KAPAK UZUNLUĞU: 235 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 128 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 75 cm.
YAZIT: Var.

DURUM: Lahdin hem teknesi, hem de kapağı sağlamdır. Kapağı, teknenin 1,5 m. aşağısına düşmüştür.

TANIM: Köşelerde kalkan ve mızrak bulunmaktadır. Ortada tabula ansata yer almaktadır. Tabula ansata dışında lahdin her tarafında yazıt bulunmaktadır. Lahdin her iki yanında kalkan betimlemesi yer almaktadır. 4 katlı podyum, köşelerde stilize aslan ayağı bulunmaktadır. Kapağında akroterle vardır. Lahit kapağının içi hafif diğer kapaklardan farklı olarak düz bir şekilde tıraşlanmayıp, hafif içe doğru kavisli bir şekilde işlenmiştir.

*

MEZAR NO: 10 (Res. 13)
MEZAR TİPİ: Lahit.

YER: Kente ulaşan aynı zamanda lahitlerin kenarına yerleştirildiği nekropol yolunun sondan/güney ikinci lahdidir.

PODYUM YÜKSEKLİĞİ: 79 cm.
PODYUM BASMAK SAYISI: 3.
TEKNE UZUNLUĞU: 220 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 115 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 137 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 90 cm.
YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: 130 cm. + 180 cm. (iki parça halinde).
KAPAK GENİŞLİĞİ: 120 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 75 cm.
YAZIT: Yok

DURUM: Lahit ve podyumu sağlam ele geçmiştir. Kapağı üzerinden kayıp podyumun üzerine düşmüştür.

TANIM: Lahdin üzerinde hiçbir betimleme yer almamaktadır. Lahit, üç katlı bir podyum üzerinde oturmaktadır. Dikkat edildiğinde diğer bezemeli lahitlerden hiçbir farkı yoktur. Çok ince işçiliklidir. Bezemesiz lahitler genelde özensiz yapılıp, podyumları bulunmamaktadır. Ancak bu lahdin teknesine bakacak olursak, ön uzun yüzünde hemen yanında bulunan 9 no. lu lahitte olan dışarı çıkıntı yapan tekneyi çevreleyen profili bu lahdin sadece en üst bölümüne yapılmaya başlandığını fakat yarım kaldığı göze çarpmaktadır. Ayrıca podyumunda aslan ayakları işlenmiştir. Olasılıkla ustalar öncelikle podyumu yapmış, bilemediğimiz nedenlerden ötürü lahdi yarım bırakmışlardır.

*

MEZAR NO: 11 (Res. 14)
MEZAR TİPİ: Lahit.

YER: Nekropolü oluşturan lahitlerin sonuncularındandır. Ana yolun sağında bulunmaktadır. Ana yola çatal yapan ikinci bir sıra eklenmiştir. Ana yoldan bakıldığı zaman bu lahitlerin arkaları gözükürken, lahitlerin ön cepheleri aşağıdaki yola bakışımlı şekilde yerleştirilmiştir.

PODYUM: Yok.

PODYUM BASMAK SAYISI: Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 248 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 132 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 160 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 107 cm.
YASTIK: Var.
YAZIT: Yok.
KAPAK UZUNLUĞU: 145 cm. + 110 cm. + 55 cm. (üç parça halinde).
KAPAK GENİŞLİĞİ: 145 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 58 cm.
YAZIT: Yok.
DURUM: Tekne sağlamdır. Kapağının bir bölümü lahdin üzerinde dururken diğer iki bölümü kırılıp, teknenin içinde durmaktadır.
TANIM: Yarım fabrikasyon lahit. Bezemesiz, kaba işçiliklidir. Kapağın yarısı üzerinde durmaktadır. Geri kalan kısmı kırılmış durumda teknenin içinde bulunmaktadır.
KABARTMA: Üzerinde hiçbir bezeme yer almamaktadır.

*

MEZAR NO: 12 (Res. 15)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Ana caddeye çatal yapan ikinci yol üzerinde, bezemesiz olan 11 no.lu lahdin hemen yanında yer alır.
PODYUM: Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 230- 237 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 118 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 137 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 83 cm.
YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: 250 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 130 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: Ölçülemiyor.
YAZIT: Yazıt hem tabula ansata içinde hem de dışarıya da taşmıştır.
DURUM: Lahdin teknesi sağlam durumdadır. Fakat bezemelerin bulunduğu ön yüzde üst ve alt yüzde hafif çatlaklar, tabula ansata bölümünün alt bölümlerinde hafif bir tahribat söz konusudur. Kapağı teknenin 4 m ilerisinde yolun aşağısına yuvarlanmıştır. 11 no. lu lahdin kapağının bir bölümü bu lahdin kenarına yaslanmaktadır.
TANIM: Lahdin arka yüzü kesitteki seviyeye kadar toprakla örtülü olup, lahdin kapağının parçalarının bir bölümü teknenin içinde durur, büyük bir bölümü ise 4 m. ilerisindeki uçuruma yuvarlanmıştır. Ön yüzde, köşelerde kalkan ve mızrak, ortada tabula ansata yer almaktadır. Tabulayı tutan ansalar genelde volüt şeklinde betimlenirken, burada bu alanın yarım kaldığı göze çarpmaktadır. Volütlerin şeklinde kabaca bir şekil verilmiş, bu alana volüt işlenmeden bırakılmıştır. Aynı kaba işçilik kalkan ve mızrakta da izlenmektedir. Yan yüzleri betimlemesizdir. Lahit tam bir dikdörtgen olmayıp, ön yüz 237 cm., arka yüz 230 cm. uzunluğundadır.

*

MEZAR NO: 13 (Res. 16)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: 12 no. lu lahitten sonra bu lahitle birlikte lahitler ana caddede bulunmaktadırlar.
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: 94 cm.
PODYUM BASAMAK SAYISI: 3.
TEKNE UZUNLUĞU: 235 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 124 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 138 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 104 cm.
YASTIK: İçi toprakla dolu/görünmüyor.
KAPAK UZUNLUĞU: 90 cm. (kırılmış).
KAPAK GENİŞLİĞİ: 100 cm. (ölçülebilen).
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 48 cm.
YAZIT: Var.
DURUM: Teknenin ön yüzünde bulunan tabula ansata ve kalkanın bir bölümü, arkasında bulunan kayalıktan yuvarlanmış büyük bir taş yüzünden kırılmıştır. Yuvarlanan kaya teknenin içindedir. Kırılmış parçalar yolun kenarında durmaktadır. Kapağı kırılmış bir şekilde uçurumda durmaktadır.
TANIM: Lahdin ön yüzünde kalkan ve tabula ansata yer almaktadır. Kalkanların ortasındaki göbek kısmında birkaç çerçeveden oluşturulmuştur. Kalkan dış konturu haricinde üç tane daire profiliyle süslenmiştir. Kalkanların arkasında çaprazlama duran mızraklar bulunmaktadır. Lahdi saran profil içbükeydir. Lahdin köşelerinde 2 tane oyuk bulunmaktadır. Bu oyuklar ikişerli olarak her köşeye yerleştirilmiştir. Olasılıkla bu oyuklara girland asılmış olmalıdır. Gerek bezemesindeki ince işçilik gerekse girland asma delikleriyle lahitler içinde en niteliklilerinden biridir. Ne yazık ki teknesinin bir bölüm kırılmıştır.

*

MEZAR NO: 14 (Res. 17)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: 13 no. lu lahdin yanında ana cadde üzerinde bulunmaktadır.
PODYUM: Var.
PODYUM BASAMAK SAYISI: 1.
TEKNE UZUNLUĞU: 224 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 120 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 140 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 76 cm.
YASTIK: Sağ tarafta.
KAPAK UZUNLUĞU: 240 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 140 cm.
YAZIT: Yok.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 70 cm.
DURUM: Teknesi sağlam durumdadır. Lahit ön yüzü podyumun üzerine devrilmiş durumdadır.

TANIM: Ön uzun yüzde görünebildiği kadarıyla köşelerde kalkan ve mızrak, ortada tabula ansata yer almaktadır. Fakat bu yüzün üzerine düştüğü için ayrıntıları görülememektedir. Lahdin yan yüzlerinde yalın ve geniş kabartılmış kalkan betimlemeleri bulunur. Yan yüzlerin üst bölümüne yakın yerde olasılıkla kapağın kaymaması için kenetle tutturulması için delikler açılmıştır. Podyum blokları altta kalmış. Kapak batı yönde aşağıya yuvarlanmış.

*

MEZAR NO: 15 (Res. 18)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Ana cadde üzerinde, yolun solunda yer almaktadır.
PODYUM: Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 214 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 82 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 60 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: İçi dolu.
YASTIK: İçi dolu.
KAPAK UZUNLUĞU: 210 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 80 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 40 cm. (ölçülebilen).
YAZIT: Lahdin uzun yüzünde üç satırlık boydan boya uzanan yazıt bulunmaktadır. Yazıt kimi zaman kabartmalarla bölünmüştür.
DURUM: Tekne korunmuş durumdadır. Kapağı lahdin önünde, bir bölümü toprağa gömülmüş durumdadır.
TANIM: Lahdin boyutları diğer lahitlerden daha dar ve alçaktır. Üzerindeki betimlemelerle de farklıdır. Lahdin ön yüzünde, sağ tarafta phiale, ortada altar, sol tarafta ise oinochoe bulunmaktadır.

*

MEZAR NO: 16 (Res. 19)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Ana cadde üzerinde 15 no. lu lahdin yanında bulunmaktadır.
PODYUM: Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 220 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 134 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 130 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 90 cm.
YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: 223 cm. (iki parça halinde).
KAPAK GENİŞLİĞİ: 106 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 73 cm.
YAZIT: Tabula ansata içinde ve dışında yazıt bulunmaktadır.
DURUM: Kapağı üzerinde olup, tekne iyi korunmuş durumdadır. Kapak ortadan kırılmıştır.
TANIM: Podyumu bulunmamaktadır. Ana kaya üzerine oturtulmuştur. Teknenin ön cephesinde dikdörtgen içe profilli bir çerçeve yer almaktadır. Çerçeve içinde iki

yanda kalkan yer almaktadır. Kalkanlar ince işçilikli ve süslüdür. Kalkan, içe içe üç daireden oluşup ortasında 6 yapraklı rozetle betimlenmiştir. Ortada ise volütlerle tutturulmuş tabula bulunmaktadır. Lahdin sağ taraftaki dar yüzünde kalkan betimlemesi bulunmaktadır. Bu kalkan da iç içe geçmiş dairelerden oluşur. Fakat ön yüzde bulunan daireler içe profilli olarak işlenirken, yan yüzde ki daireler çizgisel verilmiştir. Lahdin diğer yüzü, ana kayaya olan yakınlığı nedeniyle işlenmemiştir. Kapak üçgen çatılı ve akroterlidir. Kapağın sağ dar yüzündeki üçgen alınlıkta medusa betimlemesi bulunmaktadır.

*

MEZAR NO: 17 (Res. 20)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Ana cadde üzerinde15 no.lu lahdin yanında yer alır.
PODYUM: Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 202 – 208 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 104 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 137 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 108 cm.
YASTIK: İçi toprakla dolu/gözükmüyor.
KAPAK UZUNLUĞU: 225 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 110 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 76 cm.
YAZIT: Tabula ansata içinde 10 satırlık bir yazıt bulunmaktadır, bunun dışında lahdin alt bölümünde 3 satırlık bir yazıt daha bulunmaktadır.
DURUM: Tekne korunmuş durumdadır. Fakat geriye doğru kaydığı için podyum blokları yerlerinden oynayıp, aralarında boşluklar oluşmuştur.
TANIM: Lahit tam bir dikdörtgen form göstermemektedir. Batı tarafına doğru bir açılma söz konusudur. Lahdin çevresini dolaşan içe profilli bir çerçeve bulunmaktadır. Köşelerde bulunan kalkanlar 15 no.lu lahitle aynıdır. Kalkan iç içe üç daireden oluşup, ortasında ise 6 yapraklı bir rozet bulunmaktadır. Kalkanların arkasında iki yönlü mızrak vardır. Lahdin yan yüzlerinde yine iki uçlu mızrak ve kalkan bulunmaktadır. Kalkan yine iç içe geçmiş daireden oluşturulmuştur. Fakat ön yüzde işlenen daireler içe doğru profilli iken, bu daireler çizgisel olarak verilmiştir. Yan yüzlerde bulunan kalkanlar da 16 no.lu lahitle aynıdır. Kalkan Lahdin batı yüzüne küçük taşlar dizilmiştir. Lahdin kapağı öndeki yamaçta ters durmaktadır.

*

MEZAR NO: 18 (Res. 21)
MEZAR TİPİ: Lahit.

YER: Ana cadde üzerinde.
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: Ölçülebilen 30 cm.
PODYUM BASAMAK SAYISI: 1.
TEKNE UZUNLUĞU: 195 cm. (İki parça halinde).
TEKNE GENİŞLİĞİ: 140 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 120 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: Ölçülemedi.
YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: 125 cm. (İki Parça halinde).
KAPAK GENİŞLİĞİ: 97 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 70 cm.
YAZIT: Gözükmüyor.
DURUM: Lahit baş aşağıya devrilmiş, bu yüzden teknesinin büyük bir bölümü kırılmıştır. Tek katlı podyumu üzerine devrilmiş, podyum bloklarını dağıtmıştır. Sadece yan yüzünün bir bölümü, teknenin tabanı ve arka yüzü korunmuştur. Kapağı hemen yanda, iki parça halindedir. Nekropolde en çok tahrip olmuş lahitlerdendir.
TANIM: Lahdin ön yüzü kalkan ve tabula ansatalı olmalıdır. Bu türdeki lahitlerin yan yüzlerinde kalkan ve mızrak betimlemesi bulunmaktadır. Bu lahittin yan yüzünün bir bölümünde bu tipoloji gözükmektedir. Yan yüzde kırılmış olan kalkanın bir bölümü durmaktadır. Kapağı ise lahdin hemen yanında durmaktadır. Kapağın alınlığında bir betimleme bulunmaktadır fakat çok aşındığından sadece daire şeklindeki dış konturlar izlenebilmektedir.

*

MEZAR NO: 19 (Res. 22)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Yolun teraslarla genişletildiği yerde, ana kaya kütlesinin hemen önünde yer almaktadır.
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: 60 cm.
PODYUM BASAMAK SAYISI: 3.
TEKNE UZUNLUĞU: 199 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 100 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 125 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 72 cm.
YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: 227 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 122 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 73 cm.
YAZIT: Yok.
DURUM: Lahit kapağı ile birlikte arkaya doğru kaymıştır. Teknenin ön uzun yüzünde çatlak mevcuttur. Podyum blokları yerinden oynamıştır.
TANIM: Bezemesizdir. Kapağı lahdin üzerinde yer almaktadır, üçgen çatılı kapağın köşelerinde ve ortasında akroterler bulunmaktadır. Podyumu 3 basamaklı olup, blokları yerinden oynamış, fakat dağılmamıştır.

*

MEZAR NO: 20 Aurelius Korkainas, oğlu Midas ve onun ailesinin mezarı **(Res. 23)**
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Ana yola çatal yapan bir alt kotta bulunan yol üzerinde yer almaktadır.
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: 82 cm.
PODYUM BASAMAK SAYISI: 3.
TEKNE UZUNLUĞU: 208 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 106 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 126 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 68 cm.
YASTIK: Var. 2 adet.
KAPAK UZUNLUĞU: 215 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 120 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 55 cm.
YAZIT: Tabulada 8 satır, toplamda ise 10 satır yazıt bulunmaktadır.
DURUM: Lahdin teknesi ve kapağı sağlam durumdadır. Kapak lahdin üzerinden biraz kaymış şekilde durmaktadır. Podyum blokları yerinden oynamış, birkaç tanesi düşmüştür.
TANIM: Lahdin ön uzun yüzünde içe profilli bir çerçeve içinde köşelerde kalkan, arkasında mızrak bulunmaktadır. Kalkanların ortası oldukça geniş ve dışa bombe yapar şekilde işlenmiştir. Ortada volütlerle tutturulmuş tabula ansata bulunmaktadır. Lahdin yan yüzleri betimlemesizdir.

*

MEZAR NO: 21 (Res. 24)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: 20 no.lu lahdin yanında ana yola paralel olan ikinci yolda durmaktadır.
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: 40 cm.
PODYUM BASAMAK SAYISI: 1.
TEKNE UZUNLUĞU: 220 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 124 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 142 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 103 cm.
YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: Ölçülemedi.
KAPAK GENİŞLİĞİ: Ölçülemedi.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: Ölçülemedi.
YAZIT: Var.
DURUM: Lahdin kuzey-batı köşesi kırılmıştır**.** Kapağı parçalanmış, tekne içinde durmaktadır. Podyumun sadece iki bloğu yerinde durmaktadır.
TANIM: Ön yüzde ortada yarıya kadar kırılmış tabula ansata, köşelerde kalkan ve mızrak betimlemesi bulunmaktadır, fakat sadece sol taraftaki kalkan betimlemesi korunabilmiştir. Kalkanın orta kısmı kabarık ve dışa bombeli, kalkanın gövdesi oldukça iç bükey işlenmiştir. Lahdin sol yan yüzünde kalkan ve mızrak betimlemesi bulunmaktadır. Tek sıra podyumu vardır, ancak sadece iki tane bloğu sağlam yerinde durmakta, diğerleri dağılmış durumdadır. Kapağın bir parçası kuzey- batı yönünde yamaçta durmaktadır. Lahdin önünde yaklaşık 2 metre genişliğinde bir yol izlenebilmektedir. Kapağın alınlığında dış bükey kalkan bulunmaktadır.

*

MEZAR NO: 22 (Res. 25)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Lahit 20, 21, ve bu lahit yan yana durmaktadırlar. Aralarında 2 m. kadar bir mesafe vardır. Önündeki korunmuş yolun genişliği 3 m.'dir.
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: 94 cm.
PODYUM BASAMAK SAYISI: 4.
TEKNE UZUNLUĞU: 207 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 100 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 94 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 66 cm.
YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: Ölçülemedi.
KAPAK GENİŞLİĞİ: Ölçülemedi.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: Ölçülemedi.
YAZIT: Var.
DURUM: Lahit teknesinin büyük bir bölümü kırılmıştır. Ön yüzü yarıdan itibaren kırılmış, alt kısmı korunmuştur. Sol dar yüz tamamen kırılmıştır. Podyum blokları yerinden oynamıştır.
TANIMI: Ön cephede, köşelerde kalkan bulunmaktadır. Kalkan bir kaç örnekte görüldüğü gibi iç içe geçmiş üç daireden oluşmaktadır. Ortadaki dairede rozet bulunmaktadır. Fakat bu benzer örneklerden bir farkı vardır. Diğer örneklerde sadece ortada bulunan daire dış bükey çevresindeki daire iç bükey yapılırken, bu örnekte dış dairede dış bükey profillidir. Ortada ise, tabula anzata bulunmaktadır. Yan yüzde, üç daireden oluşan, en dış daire içe profilli diğerleri çizgisel verilmiş kalkan bezemesi yer almaktadır. Diğer yan yüz kırıldığı için bezeme olup olmadığı hakkında bilgi edinemiyoruz. Kalkanın üzerinde muhtemelen kapağı tutan kenet için açılmış bir delik bulunmaktadır. Kapağı, 6 m. ilerde ters dönmüş biçimde, sağlam olarak uçurumda durmaktadır. Kapağın köşelerinde akroterler bulunmaktadır. Kapağın güney alınlığında medusa kabartması bulunmaktadır. Lahdin hemen arkasında bağımsız kaya kütlesi üzerinde stel yuvası bulunur. Blok üzerinde dikdörtgen bir çıkıntı yapılmıştır. Bu dikdörtgen 66 x 55 cm. ölçülerindedir. Stel çukurunun ölçüleri ise, 25 x 10 cm. dir. Derinliği ise, 6 cm. dir.

*

MEZAR NO: 23 "Aurelius Moles ve diğerlerinin mezarı" **(Res. 26)**
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Ana cadde üzerinde bağımsız ostotheğin yanında, arkasında ise dört tane kaya ostotheği yer almaktadır.
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: 30 cm.
PODYUM BASAMAK SAYISI: 1.
TEKNE UZUNLUĞU: 212 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 99 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 120 cm.

İÇ YÜKSEKLİK: 90 cm.
YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: 240 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 113 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 68 cm.
YAZIT: Var.
DURUM: Tekne oldukça sağlam durumda ele geçmiştir. Üzerine oturduğu podyum blokları kaymıştır. Kapağı sağlam olup ters dönmüş bir şekilde hemen önünde yer almaktadır**.**
TANIM: Lahdin bulunduğu yerin, çevredeki buluntular göz önüne alındığında son derece önemli bir alan olduğu söylenebilir. Lahdin hemen üst kısmında bir stel yuvası, onun hemen üzerinde de bir khamosorion bulunmaktadır. Çevresinde işlenmiş bloklar, bir tanesi üzerinde zıvana deliği yer almaktadır. Batısında ostothek bulunmaktadır. Kapak lahdin önünde ters durmuş şekliyle uzanmaktadır. Lahitlerin önünden geçen yol, bu kısma doğru iyice genişleyerek, yamaca doğru düzgün bloklarla oluşturulmuş, çevredeki diğer buluntularla kutsal alan olduğu göze çarpmaktadır. Lahdin ön uzun yüzünü çevreleyen içe profilli bir çerçeve bulunmaktadır. Köşelerde orta kısmı bombeli iri kalkanlar arkasında mızrak yer almaktadır. Ortada volütlerle tutturulmuş tabula yer almaktadır. Lahdin üst köşelerinde yan yana açılmış ikişer delik bulunmaktadır. Bu delikler girland asmak için kullanılmış olmalıdır. Sağ yan yüzünde, çerçeve içine alınmış ön yüzde bulunan kalkan betimlemelerinin biraz daha büyüğü mızraksız olarak, yalın betimlenmiştir.

*

MEZAR NO: 24 (Res. 27)
MEZAR TİPİ: Kaya lahdi.
YER: Nekropol yolunun güney doğusunda yükselen tepenin, yaklaşık 4,5 m üzerinde bulunmaktadır.
PODYUM : Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 204 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 80 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 100 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 58 cm.
YASTIK: Var.
YAZIT: Kırılmış.
KAPAK UZUNLUĞU: 204 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 80 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 58 cm.
DURUM: Teknesinin büyük bir bölümü kırılmıştır. Kısmen kabartmalı olan dar yüz en çok korunmuş bölümüdür. Kırılan tabula ansatanın bir bölümü aşağıda durmaktadır. Kapağı aşağıya yuvarlanmıştır.
TANIM: Yoldan gözüken dar ve uzun yüzü kayadan bağımsızlaştırılmış, diğer iki yüzü kaya ile aynı hizadadır. Köşelerde kalkan ortada tabula ansata bulunmaktadır. Fakat sadece bezemelerin en altı korunmuştur. Dar olan yüz, kaya lahdinin ön yüzüdür. Burada dalgalı saçlı bir medusa kabartması çerçeve içinde betimlenmiştir.

*

MEZAR NO: 25 (Res. 28)
MEZAR TİPİ: Kaya lahdi.
PODYUM: Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 253 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 120 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: Yok.
İÇ YÜKSEKLİK: 30 cm.
YASTIK: Yok.
KAPAK UZUNLUĞU: Kırılmış.
KAPAK GENİŞLİĞİ: Kırılmış.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: Kırılmış.
YAZIT: Yok.
YER: 24 no.lu kaya lahdinin yaklaşık 1, 5 m. aşağısında yola paralel uzanır.
DURUM: Tekne sağlam. Kapağı parçalanmış. Sadece alınlık bölümünden bir parça bulunmuştur.
TANIM: Bu alanda üç tane kaya lahdi bulunmaktadır. 24 ve 26 no.lu kaya lahitleri kısmen kayadan bağımsızlaştırılmış betimlemeli ve yola dik uzanmaktadırlar. Bu kaya lahdi ise yola paralel uzanıp, teknesinin 3 yüzü kaya ile aynı hizada, sadece ön uzun yüz yükseltilmiştir. Üzerinde betimleme yer almaz.

*

MEZAR NO: 26 (Res. 29)
MEZAR TİPİ: Kaya lahdi.
YER: 24 no.lu lahdin hemen karşısındaki kayalıkta 25 no.lu lahitten yaklaşık 2 m. kadar aşağı bir kotta, bu lahde paralel uzanmaktadır.
PODYUM : Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 176 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 172 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 52 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 52 cm.
YASTIK: İçi toprakla dolu/gözükmüyor.
KAPAK UZUNLUĞU: 140 cm. (Ölçülebilen).
KAPAK GENİŞLİĞİ: 78 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 40 cm.
YAZIT: Var.
DURUM: Tekne iyi korunmuş durumdadır. Kapağı kayalıktan aşağıya düşmüş ve kırılmıştır.
TANIM: Aşağıdaki yoldan görülen bir uzun ve bir dar yüz kayadan bağımsızlaştırılmış, içeride kalan diğer iki yüz ise kaya ile aynı hizada bırakılmıştır. Diğer kaya lahdinde olduğu gibi dar olan yüz ön cephedir. Bu yüzde çerçeve içerisinde bir kadın büstü

yer almaktadır. Kadın saçları ortadan ikiye ayrılmış, omzuna kadar uzanmaktadır. Yüzü yuvarlak, yanakları oldukça dolgun verilmiştir. Gözleri iridir. Göğsüne kadar olan bölümü tasvir edilmiştir. Fakat bu bölümde hiçbir ayrıntı, giyside olduğu gibi detaylı verilmemiştir. Uzun yüzde köşelerde ortası bombeli kalkan arkasında mızrak, ortada yazıtlı tabula ansata bulunmaktadır. Kapağı kayalıktan aşağıya düşmüş ve kırılmıştır.

*

MEZAR NO: 27 (Res. 30)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Nekropol yolunun kenarında durmaktadır.
PODYUM : Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 203 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 102 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 103 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 68 cm.
YASTIK: İçi toprakla dolu/gözükmüyor.
KAPAK UZUNLUĞU: Yok.
KAPAK GENİŞLİĞİ: Yok.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: Yok.
YAZIT: Var.
DURUM: Arkasına yaslandığı kayalık alandan iri bir taş yuvarlanması sonucunda lahdin sol tarafı kırılmış fakat tekneden ayrılmadan hafif içeriye çökmüştür. Kapağı bulunamamıştır, olasılıkla yolun aşağısındaki uçuruma yuvarlanmıştır.
TANIM: Lahdin kenarını dolaşan içe profilli bir çerçeve bulunmamaktadır. Köşelerde keskin profili olmayan ortası bombeli kalkan arkasında mızrak yer almaktadır. Ortada volütlerle tutturulmuş tabula bulunmaktadır.

*

MEZAR NO: 28 (Res. 31)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Nekropol yolu üzerinde yer almaktadır.
PODYUM : Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 224 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 111 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 140 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 78 cm.
YASTIK: İçi toprakla dolu/gözükmüyor.
KAPAK UZUNLUĞU: Kapağı üç parça halinde uçuruma yuvarlanmış.
KAPAK GENİŞLİĞİ: Ölçülemedi.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: Ölçülemedi.
YAZIT: Kırılmış.
DURUM: Teknenin ön uzun yüzü ve sol tarafta kısa yüzün bir bölümü kırılmıştır. Sadece sol yüzdeki kalkanın yarısı korunmuştur. Lahdin kapağı 3.30 m. kadar aşağıda uçuruma yuvarlanmıştır. Kapak üç parça halinde kırılmıştır.

TANIM: Düzeltilmiş bir kaya zemini üzerine oturtturulmuştur. Cephede korunan kısımda ortası kabarık bir kalkan ve tek uçlu bir mızrak bulunmaktadır. Batı dar yüzünde kabartma yoktur. Yolun yaklaşık 2 m.lik bölümü korunmuştur. Kapak üçgen çatılıdır. Lahdin ön yüzden kopan parça kapağın hemen yanında durmaktadır. Tabula ansatanın bir bölümü ve diğer kalkan tam olarak görülebilmektedir. Yazıt tabula ansatanın üstünde ve altında taşmıştır. Lahdin sağ yanı düzeltilmiş ana kayadır, diğer bir lahit yerleştirilmesi için alan yaratılmıştır.

*

MEZAR NO: 29 (Res. 32)
MEZAR TİPİ: Kaya lahdi.
YER: Nekropol yolunun kenarındaki lahitlerin üzerinde kayalıkta durmaktadır.
PODYUM : Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 196 cm.
YAZIT:TEKNE GENİŞLİĞİ: 83 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 79 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: Ölçülemedi.
YASTIK: İçi toprakla dolu/gözükmüyor.
KAPAK UZUNLUĞU: Kapağı bulunamadı.
KAPAK GENİŞLİĞİ: Kapağı bulunamadı.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: Kapağı bulunamadı.
YAZIT: Var.
DURUM: Lahit teknesi sağlamdır. Kapağı bulunamadı. Uçurumdan yuvarlanmış olmalıdır.
TANIM: Yoldan görünen ön uzun yüzü ve dar yüzü, kayadan 79 cm. kadar bağımsızlaştırılmıştır. Diğer iki yüzü kayaya bağlıdır. Bu kaya lahdi bağımsız lahitlerin sadece bazılarında bulunan ince işçilikli betimlemelerle, aynı şablonda oluşturulmuştur. Kaya lahdini iç profilli bir çerçeve sarmaktadır. Çerçevenin içinde köşelerde ortası bombeli, kalkanın gövdesi ise içe profilli bir şekilde oluşturulmuştur. Kalkanların arkasında mızrak, ortada ise volütlerle tutturulmuş tabula bulunmaktadır. Bağımsız olan dar yüzünde ön yüzde betimlenmiş kalkanın aynısı betimlenmiştir. Fakat arkasında mızrak bulunmamaktadır.

*

MEZAR NO: 30 (Res. 33)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Nekropol yolunun başlangıcında bulunmaktadır.
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: 26 cm.
PODYUM BASAMAK SAYISI: 1.
TEKNE UZUNLUĞU: 190 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 80 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 93 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 61 cm.
YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: 120 cm. Ölçülebilen, kapak kırılmış.

KAPAK GENİŞLİĞİ: 100 cm. Ölçülebilen, kapak kırılmış.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 50 cm.
YAZIT: 5 satırlık bir yazıt bulunmaktadır.
DURUM: Tek katlı bir podyum üzerinde tekne korunmuş durumdadır. Kapağı ikiye ayrılmıştır.
TANIM: Lahit yarım bırakılmıştır. Üzerinde iki farlı işçilik görülmektedir. Lahdin 30 cm. lik üst bölümü ince işçilikle tıraşlanmış, aşağıdaki hat ise kaba işlenmiştir. Lahdin üzerinde hiçbir bezeme bulunmamaktadır. Tek basamaklı bir podyumu bulunmaktadır. Lahit öne doğru kaymış. Ön cephede 5 satır yazıt var, yazıt çok tahrip olmuş. Lahdin kapağı ortadan kırılmış, bir parçası yolda durmaktadır. Lahdin önünde 2 m. genişliğinde bir yol bulunmaktadır.

*

MEZAR NO: 31 (Res. 33)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Nekropol yolunun başlangıcında yer almaktadır.
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: 197 cm.
PODYUM BASAMAK SAYISI: 2.
TEKNE UZUNLUĞU: 260 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 134 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 154 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 100 cm.
YASTIK: Var. Her iki tarafta da.
KAPAK UZUNLUĞU: 260 cm. (Kapak kırılmış).
KAPAK GENİŞLİĞİ: 142 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 70 cm.
YAZIT: Var fakat kırılmış**.**
DURUM: Lahdin teknesinin sol tarafı tabula ansatanın dış çerçevesine kadar kırılmış durumdadır. Kapağı lahdin üzerinde durmaktadır. Fakat ortasında çatlak yer almaktadır.
TANIM: Lahdin sol ön cephesi kırıktır. Ortada bulunan tabula ansatanın sadece dış çerçevesi kalmıştır, diğer yanda kalkan sağlam kalmıştır. Kalkanın ortası dışa bombeli oldukça geniş yapılmıştır. Çevresi içe profillidir. Kalkanın altında tek satırlı bir yazı bulunmaktadır. Yan yüzlerde de kalkan betimlemeleri bulunmaktadır. İki basamaklı podyumu bulunmaktadır. En üst podyumda köşelerde aslan ayakları bulunmaktadır. Lahdin kapağı üçgen çatılı, köşelerde ve ortasında akroterler bulunmaktadır. Lahdin içinde her iki yanda da yastık bulunmaktadır.

*

MEZAR NO: 32 (Res. 35)
MEZAR TİPİ: Kaya lahdi.
YER: Nekropol yolunun başlangıcından yaklaşık 20 m. kuzeyde yer alır.
PODYUM : Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 193 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 90 cm.

DIŞ YÜKSEKLİK: 38 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 37 cm.
YASTIK: Yok.
KAPAK UZUNLUĞU: 88 cm. + 115 cm. (İki parça halinde).
KAPAK GENİŞLİĞİ: 72 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 35 cm.
YAZIT: Yok.
DURUM: Tekne tamamen korunmuştur.
TANIM: Bağımsız duran küçük bir kaya kütlesinin üzerine işlenmiştir. Üç yüzü kayadan yükseltilmiştir, bir uzun yüzü ise kayaya bağımlıdır. Kayanın batı bölümü işlenmiş ve kayadan yükseltilmiştir. Hiçbir yüzünde kabartma işlenmemiştir. Kaya kütlesi batıya doğru eğimlidir. Kapağı iki parça halinde khamosorionun 1 m. yakınına düşmüştür.

*

MEZAR NO: 33 (Res. 36)
MEZAR TİPİ: Kaya lahdi (khamosorion).
YER: Kente girişteki alanda yer almaktadır.
PODYUM : Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 190 cm.
YAZIT:TEKNE GENİŞLİĞİ: 68 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: Yok.
İÇ YÜKSEKLİK: 34 cm.
YASTIK: Yok.
KAPAK : Yok.
YAZIT: Yok.
DURUM: Khamosorionların üzerinde yer alan kaya kütlesi devrilmiştir. Khamosorionların tekneleri oldukça tahrip olmuştur, teknelerinin bir bölümü kırılmıştır.
TANIM: Yana yatmış kaya kütlesi üzerinde iki tanesi yan yana bulunmaktadır. Bu mezarın doğu ve güney yüzleri yükseltilmiş, diğer yüzleri kayaya oyuludur, yükseltilmiş yüzleri kırılmıştır. Görünen yüzlerde kabartma yoktur. Kapağı bulunamamıştır.

*

MEZAR NO: 34 (Res. 36)
MEZAR TİPİ: Kaya lahdi.
YER: 33 no.lu kaya lahdinin yanında aynı kaya bloğu üzerinde yer alırlar.
PODYUM : Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 199 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 75 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 52 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 37 cm.
YASTIK: Yok.
KAPAK : Yok.

YAZIT: Yok.
DURUM: Bağımsız geniş yüzün çok az bir kısmı korunmuştur. Kapağı bulunamamıştır.
TANIM: Bir dar, bir uzun yüz kayaya oyulu, diğerleri yükseltilmiştir.

*

MEZAR NO: 35 (Res. 37)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Kent girişinde 33 ve 34 no. lu kaya lahitlerinin hemen aşağısında yer almaktadır.
PODYUM : Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 211 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 84 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 99 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 59 cm.
YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: 190 cm. (Ölçülebilen, kırılmış).
KAPAK GENİŞLİĞİ: 95 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 40 cm.
YAZIT: Var.
DURUM: Lahit yerinden kaymış ve kırılmıştır. Üç ana parçaya ayrılmıştır. Lahdin kırılmasından dolayı, parçalar arasında boşluklar ve kaymalar mevcuttur. Kapak önde iki parçaya bölünmüş şekilde ters durmaktadır.
TANIM: Parçalara ayrılan lahit çizimde tek parça halinde çizilmiştir. Bu lahit, nekropoldeki kalkanlı lahitlerin ölçülerinden oldukça farklıdır. Onlara göre daha uzun ve yüksekliği azdır. Lahdin geneline bakıldığında nekropolün genelinde bulunan kalkanlı lahit şablonundan farklıdır. Bezemeler alçak kabartma tekniğinde yapılmıştır. Lahdin ön yüzünde iki yanda kalkanlar bulunmaktadır. Kalkanlar oldukça yalın bir işçiliğe sahiptir., ortada 7 satırlık bir yazıtın bulunduğu bir tabula ansata yer almaktadır. Tabulayı taşıyan ansalarda diğer lahitlerden farklıdır. Genelde ansalar volüt şeklinde yapılırken bu lahit üzerinde üçgen formuna yakın bir şekli vardır. Yan yüzlerde bezeme yoktur. Lahdin etrafında çok sayıda işlenmiş blok bulunmaktadır. Bazı bloklar, lahde göre, güney yamaçtaki podyuma ait olmalıdır.

*

MEZAR NO: 36 (Res. 38)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: 35 no.lu lahdin hemen aşağısı çaprazında bulunmaktadır.
PODYUM YÜKSEKLİĞİ: Yok.
PODYUM BASAMAK SAYISI: Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 198 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 90 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 58 cm.

İÇ YÜKSEKLİK: Ölçülemedi. (kırılmış).
YASTIK: Var..
KAPAK UZUNLUĞU: 210 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 100 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 60 cm.
YAZIT: Yok.
DURUM: Lahit teknesinin yan duvarları kırılmıştır. Sadece tabanı korunmuştur. Kapağı tek parça halinde sağlam bir şekilde yana devrilmiş biçimde durmaktadır.
TANIM: Lahdin tüm yüzleri kırıldığı için lahit hakkında bilgi edinmek güçtür. Fakat lahdin tabanında genellikle kalkan bezemeli lahitlerde yapılan içe profilli çerçeve izlenmektedir. Muhtemelen üzerinde kalkan ve tabula ansata bulunmalıydı. Kapağın dört köşesinde ve ortasında akroterler bulunmaktadır.

*

MEZAR NO: 37 (Res. 39)
MEZAR TİPİ: Kaya lahdi.
YER: Kentin girişinde yer alır. 36 no.lu lahdin hemen aşağısındaki kayalıkta durmaktadır.
PODYUM : Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 193 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 91 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 85 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 20 cm. (Kırılmış).
YASTIK: İçi torakla dolu/gözükmüyor.
KAPAK : Yok.
YAZIT: Yok.
DURUM: Kaya lahdinin arka ve sol yan duvarı sağlam, ön ve sol yan duvarı kırılmıştır. Kapağı bulunamamıştır.
TANIM: Arka yüzü kayalıkla aynı hizada, yan ve ön yüzleri kayadan bağımsızlaştırılmış olmalıdır.

*

MEZAR NO: 38 (Res 40)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Kentin girişinde, nekropol yolunun başlangıcında tepeye paralel uzanır.
PODYUM : Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 220 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 125 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 58 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 25 cm.
YASTIK: Var..
KAPAK UZUNLUĞU: 235 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 120 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 75 cm.
YAZIT: Yok.
DURUM: Teknenin tabanı ve uzun yüzün çok az bir kısmı korunmuş, onun dışında lahit kırılmıştır. Kapağı ise önünde tamamen sağlam ele geçmiştir.

TANIM: Teknenin tüm duvarları kırılmış olduğundan dolayı bezemesi olup olmadığı bilinmemektedir. Kapağı önünde yana devrik durumda tek parça halinde durmaktadır. Akroterleri bulunmaktadır.

*

MEZAR NO: 39 (Res. 41)
MEZAR TİPİ: Kaya lahdi.
YER: Kentin girişinde, nekropol yolunun başlangıcında tepeye paralel uzanır.
PODYUM : Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 180 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 73 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 38 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 35 cm.
YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: 110 cm. (Ölçülebilen).
KAPAK GENİŞLİĞİ: 68 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: Ölçülemiyor.
YAZIT: Yok.
DURUM: Kaya lahdinin üzerinde bulunduğu kaya bloğu hafif yana kaymıştır. Lahdin kısa kenarının köşesi kırılmıştır. Kapağı önünde kırılmış, bir bölümü toprağın içindedir.
TANIM: Kaya lahdinin bir uzun yüzü kaya ile aynı hizada, diğer uzun yüzü kayadan bağımsızlaştırılmıştır. Kısa yüzleri kayaya bağlıdır olup bezemesizdir. Kaya lahdinin önünde kayadan oyulmuş, düzleştirilmiş bir basamak yapılmıştır.

*

MEZAR NO: 40 (Res. 42)
MEZAR TİPİ: Lahit.
YER: Kent girişinde yola paralel uzanmaktadır. Nekropol yoluna çıkışta yolun kenarına düzenli yerleştirilen lahitlerin ilkidir. Arkası kayalığa dayanmaktadır.
PODYUM : Yok.
TEKNE UZUNLUĞU: 212 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 100 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 125 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 76 cm.
YASTIK: Var.
KAPAK UZUNLUĞU: 188 cm. (Ölçülebilen).
KAPAK GENİŞLİĞİ: 110 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 50 cm.
YAZIT: Var.
DURUM: İyi korunmuş durumdadır. Kapağı lahdin hemen önünde kırık durumdadır.
TANIM: Lahdin oldukça yalın bir işçiliği vardır. Lahdin kenarlarında çerçeve yer almaktadır. Ön uzun yüzde köşelerde kalkan bulunur. Kalkanların ortası hafif dışa bombelidir, ortada tabula anzata yer alır. Tabula kulpları alışılmış volüt değildir. Volüt yapılacak yerler kabaca şekil verilmiş fakat işlenmemiş, yarım olarak bırakılmıştır. Tabula anzatada 8 satır yazıt yer alır. Lahdin yan yüzlerinde bezeme yer almaz. Kapağı lahdin önüne düşmüş, yarısı toprağa gömülmüştür. Köşelerinde akroter bulunmaktadır.

*

MEZAR NO: 41 (Res. 43)
MEZAR TİPİ: Ostothek.
YER: Ana cadde üzerinde bulunmaktadır.
TEKNE UZUNLUĞU: 50 cm. Kaidesiyle birlikte 64 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 51 cm. Kaidesiyle birlikte 54 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 62 cm. Kaidesiyle birlikte 75 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 55 cm.
KAPAK UZUNLUĞU: 60 cm.
KAPAK GENİŞLİĞİ: 35 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 30 cm.
DURUM: Teknenin profilli kaidesi üzerindeki kırıklar haricinde sağlamdır. Fakat bulunduğu yerden uzun yan yüzü üzerine devrilmiştir. Kapağı ise yanında tahrip olmuş şekilde durmaktadır.
TANIM: Nekropol yolu üzerinde, ancak in situ konumda bulunmayan tek bir bağımsız ostothek bu örnektir. Uzun yüzlerden birinin üzerine devrilmiş olarak durmaktadır ve bu konumda yan yüzlerden üçü izlenebilmektedir. Ostotheğin alt yüzeyi kabaca düzeltilmiştir. Dikey yüzeyler tüm yönlerden dolaşan yüksekliğinde profilli bir kaide içermektedir. İki bölümden oluşan profil 14 cm. yüksekliğinde dik bir yüzey sonrası sığ bir yüz, bunun üzerinde iç bükey bir profil göstermektedir. Bu profilden ostotheğin dik yüzeyine geçiş keskin bir kenarla sağlanmaktadır. Arka yüzü düzgünleştirilmiş, ancak bezek içermemektedir. Ana yüzünü dar cephelerden biri oluşturmaktadır. Bu yüzde bir İon kapısı betimlenmiştir. Eşik içermeyen kapı doğrudan ostotheğin alt kısmını çevreleyen profilin üzerinde oturmaktadır. Söve ve lentolarında iki fascia bulunmaktadır. Üzerinde oldukça basık formda bir hypertyron (kapı saçağı), iki köşede oldukça büyük akroterler, bunların altında ise, dikdörtgen formlu konsol bezeği içerir. Konsollar üzerinde volüt bezemesi bulunmamaktadır. Ostotheğin bu yüzeyi hypertyron üzerinde derinleştirilmiş olup, hypertyronun üzerinde buna dik olarak yuvarlak hatılların betimlendiği göze çarpmaktadır. İki kanattan oluşan kapının kanatları, geleneksel bir formda şekillendirilmiş olup, toplam dört panel içerirler. Her bir panel üzerinde phiale betimlemeleri yer almaktadır. Kapı kanatlarının birleştiği yerde ince bir silme yer alır. Görünen uzun yüzde kenarlara yakın, iki rozet içermektedir. Bu rozetlerden sağdaki yuvarlak bir merkez etrafında iki yaprak dizisine sahiptir. Rozetin yarısını kaplayan yaprak dizisi kalp şeklinde dört yapraktan oluşmaktadır. Dıştaki yaprak formu da içteki gibi kalp formundadır. Diğer uzun yüzde olasılıkla aynı betimleme bulunmaktadır. Ostothek bu yüzü üzerine düştüğü için fikir sahibi olamıyoruz.

*

MEZAR NO: 42. (Res. 45)
MEZAR TİPİ: Kaya ostotheği.
YER: 23 no. lu lahdin arkasındaki kayalıkta bulunmaktadır.
TEKNE UZUNLUĞU: 60 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 20 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 35 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 23 cm.

KAPAK : Yok.
DURUM: Tekne sağlamdır, kapağı bulunamamıştır.
TANIM: Teknesi aşağıdan yukarıya doğru hafifçe daralmaktadır. Ön yüzü düzeltilerek işlenmiş, yan yüzü ise kısmen kayadan ayrılmıştır. Üzerinde herhangi bir kabartma veya yazıt bulunmamaktadır. Ostotheğin dikdörtgen iç kısmı oldukça sığdır. Kapağı bulunamamıştır. Kapakların dikdörtgen formlu olduğu teknenin ağız formundan anlaşılmaktadır. Kapakların düşmemesi için profiller yapılmıştır. Teknenin ön yüzünde iki cm. aşağısında uzun ve yan yüzleri kapsayan yüzeysel bir profil ile çerçevelenmektedir. Bu profil yan yüzlerde devam etmez.

*

MEZAR NO: 43, 44, 45. **(Res. 44)**
MEZAR TİPİ: Kaya ostotheği.
YER: Nekropolün bulunduğu yol üzerinde 42 no. lu kaya ostotheği ile aynı kaya alanı üzerinde yaklaşık 1.5 m. sonra üçlü grup halinde bulunmaktadırlar.
TEKNE UZUNLUĞU: 60 cm.
TEKNE GENİŞLİĞİ: 20 cm.
DIŞ YÜKSEKLİK: 35 cm.
İÇ YÜKSEKLİK: 23 cm.
KAPAK : Yok.
DURUM: Tekneleri sağlamdır. Kapakları bulunamamıştır.
TANIM: Tekneleri aşağıdan yukarıya doğru hafifçe daralmaktadır. Ön yüzleri düzeltilerek işlenmiş, yan yüzler ise kısmen kayadan ayrılmıştır. Üzerlerinde herhangi bir kabartma veya yazıt bulunmamaktadır. Ostotheklerin dikdörtgen iç kısmı oldukça sığdır. Kapakları bulunamamıştır. Kapakların dikdörtgen formlu olduğu teknenin ağız formundan anlaşılmaktadır. Kapakların düşmemesi için profiller yapılmıştır. Teknenin ön yüzünde iki cm. aşağısında uzun ve yan yüzleri kapsayan yüzeysel bir profil ile çerçevelenmektedir. Bu profil yan yüzlerde devam etmez.

*

KAPAK UZUNLUĞU: 190 cm. (Ölçülebilen).
KAPAK GENİŞLİĞİ: 123 cm.
KAPAK YÜKSEKLİĞİ: 65 cm.
TANIM: Bu nitelikli kapak mezarlık yolun aşağıya yuvarlanmıştır. Yan yana duran birkaç lahit vardır. Olasılıkla bu lahitlerden birine ait olmalıdır. Fakat düşerken bu lahitlerin hizasından baya kaydığı için hangi lahde ait olduğu bulunamamıştır. Akroterlerinde palmetler bulunur. Kapağın alınlık bölümü üçgen profilli bir çerçeve yapılmıştır, bu çerçevenin merkezinde bir kalkan yer almaktadır. Bu kapak nekropolde bulunan tüm lahit kapaklarından daha niteliklidir. Fakat ne yazık ki bu nitelikli kapağın ait olduğu lahit belirlenememiştir.

Levhaların Listesi

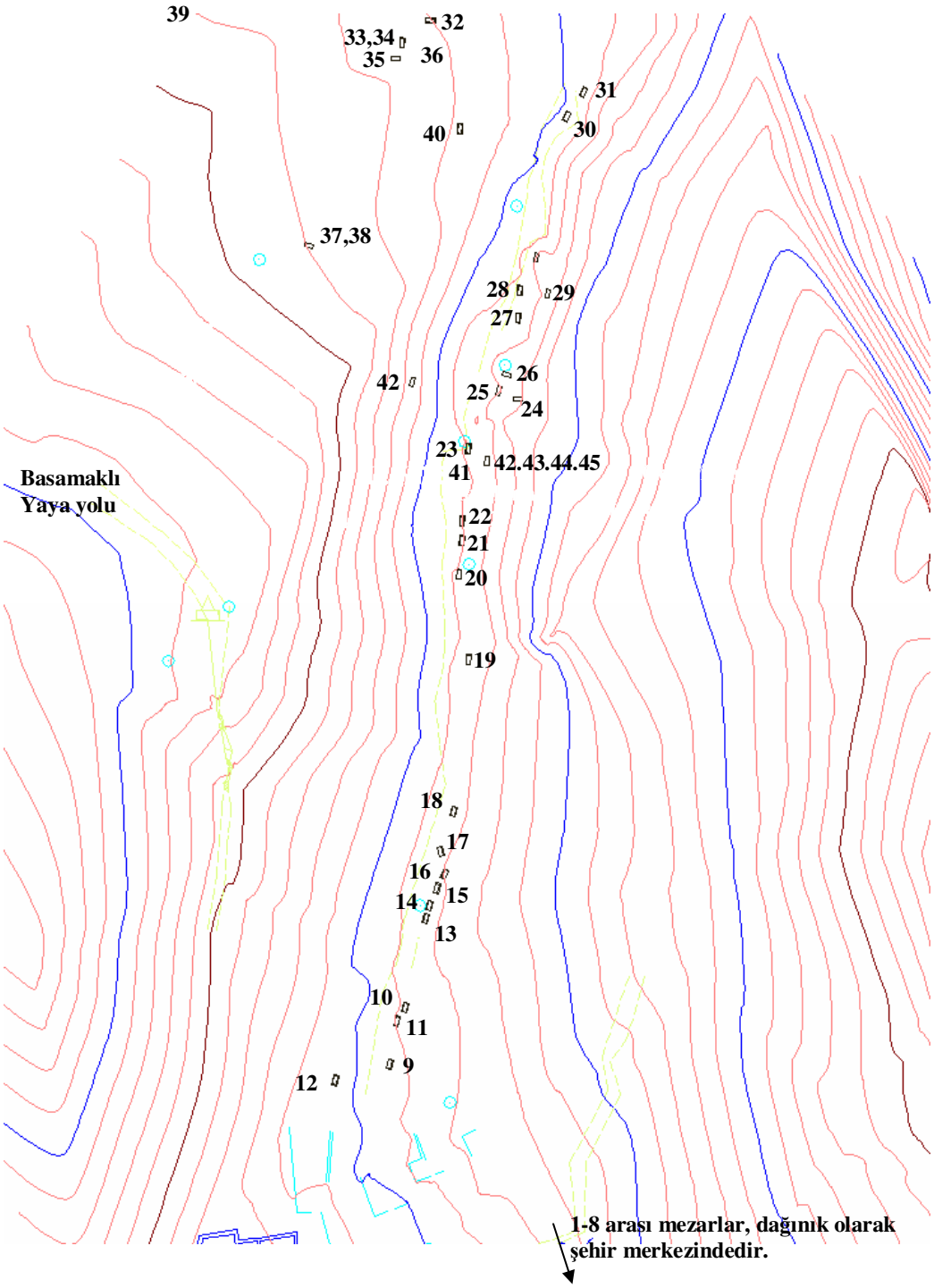
Tezde kullanılan fotoğraf, çizim ve harita gibi tüm malzeme Bey Dağları Araştırmaları Arşivi'nindir.

Resim 1. a) Uydu fotoğrafında Neapolis'in konumu. (Bey Dağları Arşivi)
b) Hava fotoğrafında yerleşim ve Nekropollerin konumu. (Hava foto. N. Çevik)
Resim 2. Neapolis. Haritada mezarların konumu. (Haz. S.Coşkun, E.Akalın, N. Çevik)
Resim 3. Neapolis. Şehir/Nekropol yolu başlangıcı. (Foto. N. Çevik)
Resim 4. Neapolis. Nekropol. Şehir/Nekropol yolundan genel resimler. (Foto. N. Çevik)
Resim 5. Mezar No. 1 Oda Mezar. (Foto. N. Çevik, E. Dökü / Çiz. E. Akalın)
Resim 6. Mezar No. 2 Aedicula. (Foto. E. Dökü – B. Özdilek / Çiz. B. Özdilek)
Resim 7. Mezar No. 3 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. B. Özdilek)
Resim 8. Mezar No. 4 Lahit. (Foto. E. Dökü / Çiz. B. Özdilek)
Resim 9. Mezar No. 5 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. N. Çevik)
Resim 10. Mezar No. 6 Kaya Lahdi. (Foto. N. Çevik / Çiz. B. Özdilek)
Resim 11. Mezar No. 7 – 8 Kaya Lahitleri. (Foto. N. Çevik / Çiz. B. Özdilek)
Resim 12. Mezar No. 9 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. N. Çevik)
Resim 13. Mezar No. 10 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. İ. Kızgut)
Resim 14. Mezar No. 11 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. B. Özdilek)
Resim 15. Mezar No. 12 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. D. Tanrıverdi)
Resim 16. Mezar No. 13 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. B. Özdilek)
Resim 17. Mezar No. 14 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. B. Özdilek)
Resim 18. Mezar No. 15 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. B. Özdilek)
Resim 19. Mezar No. 16 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. İ. Kızgut)
Resim 20. Mezar No. 17 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. D. Tanrıverdi)
Resim 21. Mezar No. 18 Lahit. (Foto. E. Dökü)
Resim 22. Mezar No. 19 Lahit. (Foto. N. Çevik)
Resim 23. Mezar No. 20 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. B. Özdilek)
Resim 24. Mezar No. 21 Lahit. (Foto. N. Çevik, E. Dökü / Çiz. D. Tanrıverdi)
Resim 25. Mezar No. 22 Lahit. (Foto. N. Çevik, E. Dökü / Çiz. İ. Kızgut)
Resim 26. Mezar No. 23 Lahit. (Foto. N. Çevik, E. Dökü / Çiz. D. Tanrıverdi)
Resim 27. Mezar No. 24 Kaya Lahdi. (Foto. N. Çevik, E. Dökü / Çiz. İ. Kızgut)
Resim 28. Mezar No. 25 Kaya Lahdi. (Foto. N. Çevik / Çiz. İ. Kızgut)
Resim 29. Mezar No. 26 Kaya Lahdi. (Foto. N. Çevik, E. Dökü / Çiz. İ. Kızgut)
Resim 30. Mezar No. 27 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. İ. Kızgut)
Resim 31. Mezar No. 28 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. İ. Kızgut)
Resim 32. Mezar No. 29 Kaya Lahdi. (Foto. N. Çevik / Çiz. İ. Kızgut)
Resim 33. Mezar No. 30 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. D. Tanrıverdi)
Resim 34. Mezar No. 31 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. D. Tanrıverdi)
Resim 35. Mezar No. 32 Kaya Lahdi. (Foto. E. Dökü / Çiz. İ. Kızgut)
Resim 36. Mezar No. 33 - 34 Kaya Lahdi. (Foto. N. Çevik / Çiz. İ. Kızgut)
Resim 37. Mezar No. 35 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. D. Tanrıverdi)
Resim 38. Mezar No. 36 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. İ. Kızgut)
Resim 39. Mezar No. 37 Kaya Lahdi. (Foto. N. Çevik / Çiz. İ. Kızgut)
Resim 40. Mezar No. 38 Lahit. (Foto. N. Çevik / Çiz. B. Özdilek)
Resim 41. Mezar No. 39 Kaya Lahdi. (Foto. N. Çevik / Çiz. B. Özdilek)
Resim 42. Mezar No. 40 Lahit. (Foto. E. Dökü / Çiz. B. Özdilek)
Resim 43. Mezar No. 41 Ostothek. (Foto. N. Çevik / Çiz. B. Özdilek)
Resim 44. Mezar No. 43-44-45 Kaya Ostothekleri. (Foto. N. Çevik)
Resim 45. Mezar No. 42 Kaya Ostotheği. (Foto. N. Çevik)
Resim 46. Kalkan Tipleri. (Foto. N. Çevik)
Resim 47. Nekropolde külte ilişkin unsurlar (Foto. N. Çevik).

LEVHALAR

Resim. 1. a) Uydu fotoğrafında Neapolis'in konumu.
b) Hava fotoğrafında yerleşim ve nekropollerin konumu.

Resim 2. Neapolis. Nekropol/şehir yolunda mezarların konumu.

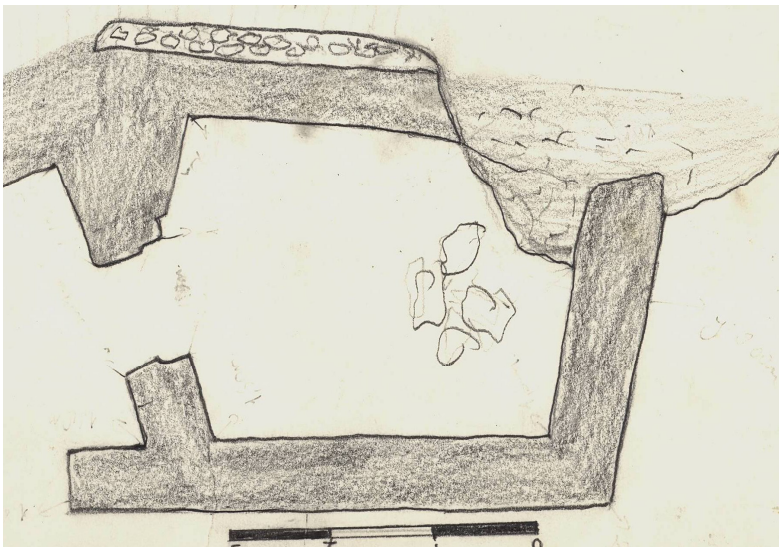
Resim 3. Neapolis. Şehir/nekropol yolu başlangıcı.

Resim 4. Neapolis. Nekropol. Şehir/nekropol yolundan genel resimler.

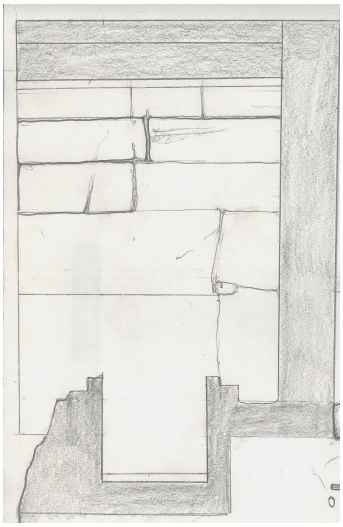
Resim 5. Mezar No. 1: Oda Mezar.

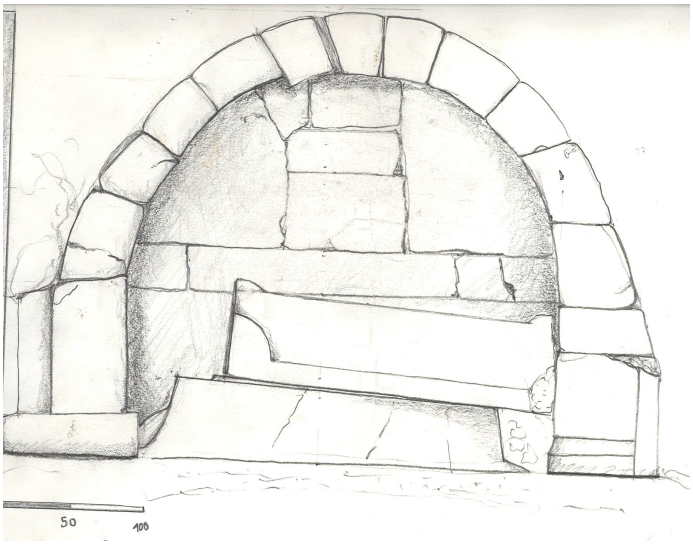

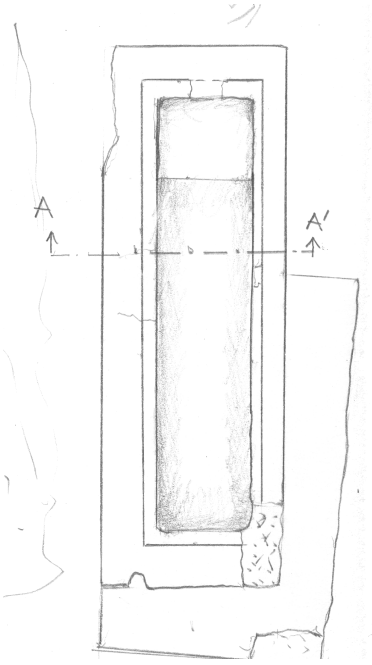

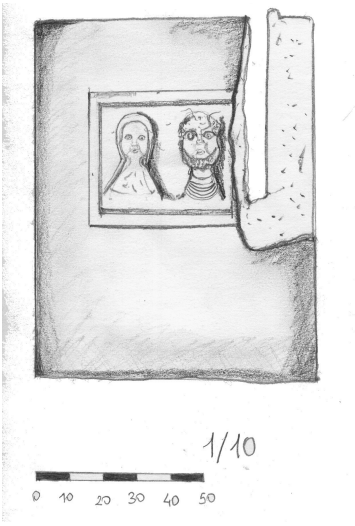
Resim 6. Mezar No. 2: Aedikula Mezar.

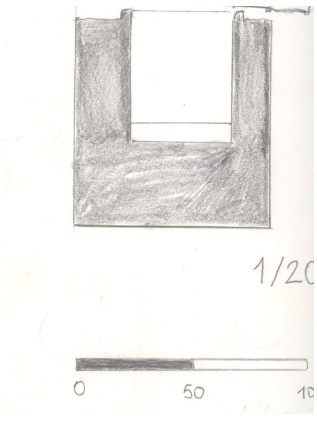

A
A'

1/10
0 10 20 30 40 50

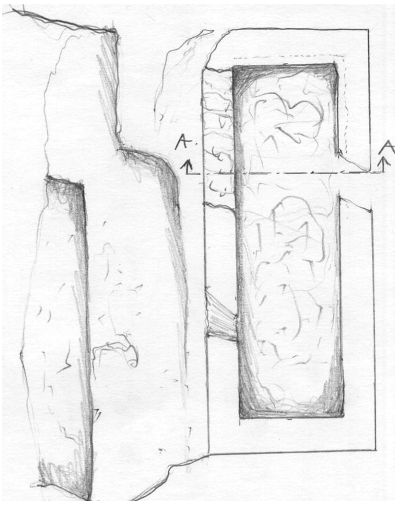

1/20
0 50

Resim 7. Mezar No. 3: Lahit.

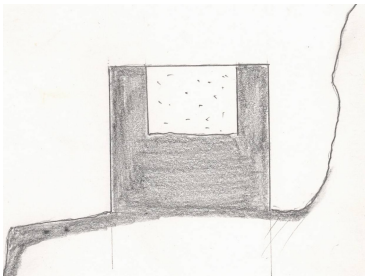

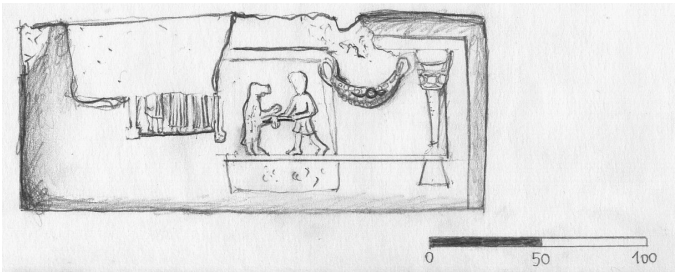

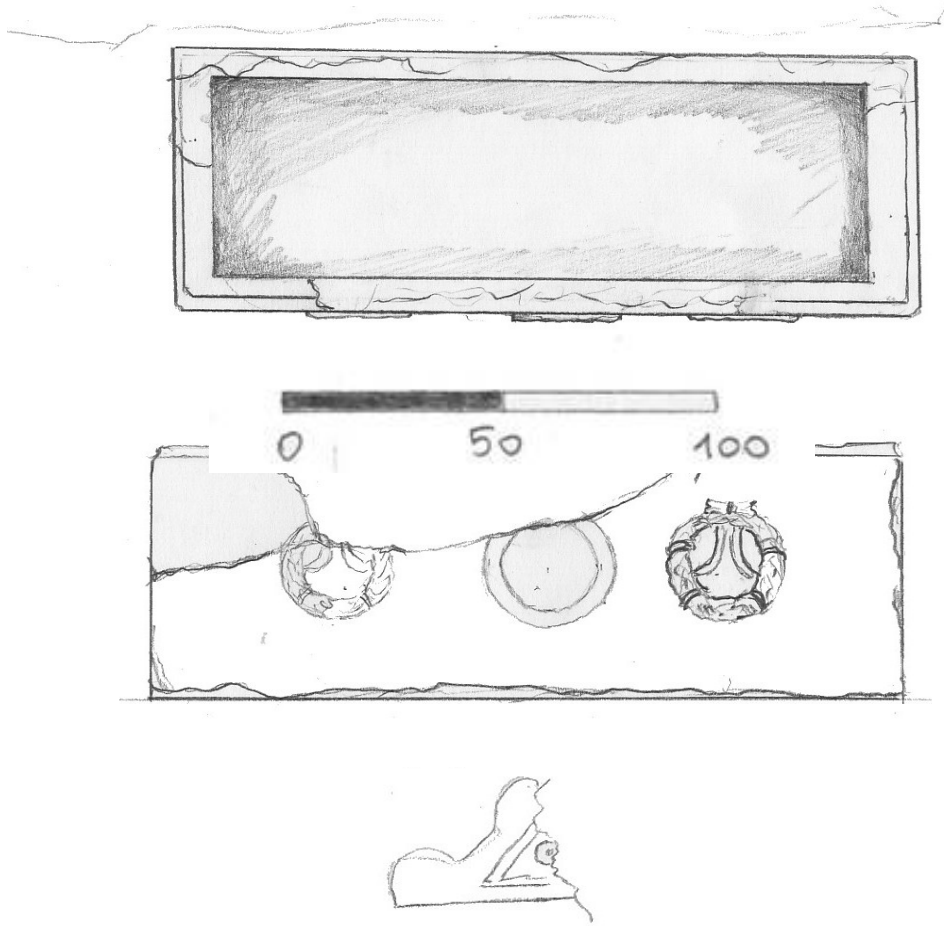

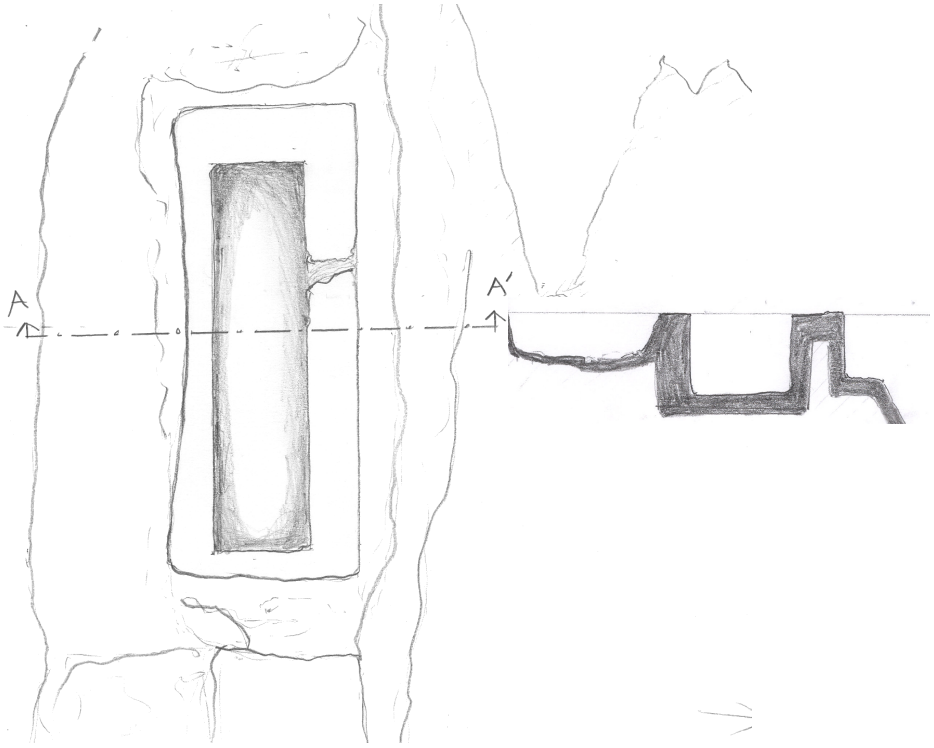
Resim 8. Mezar No. 4: Lahit.

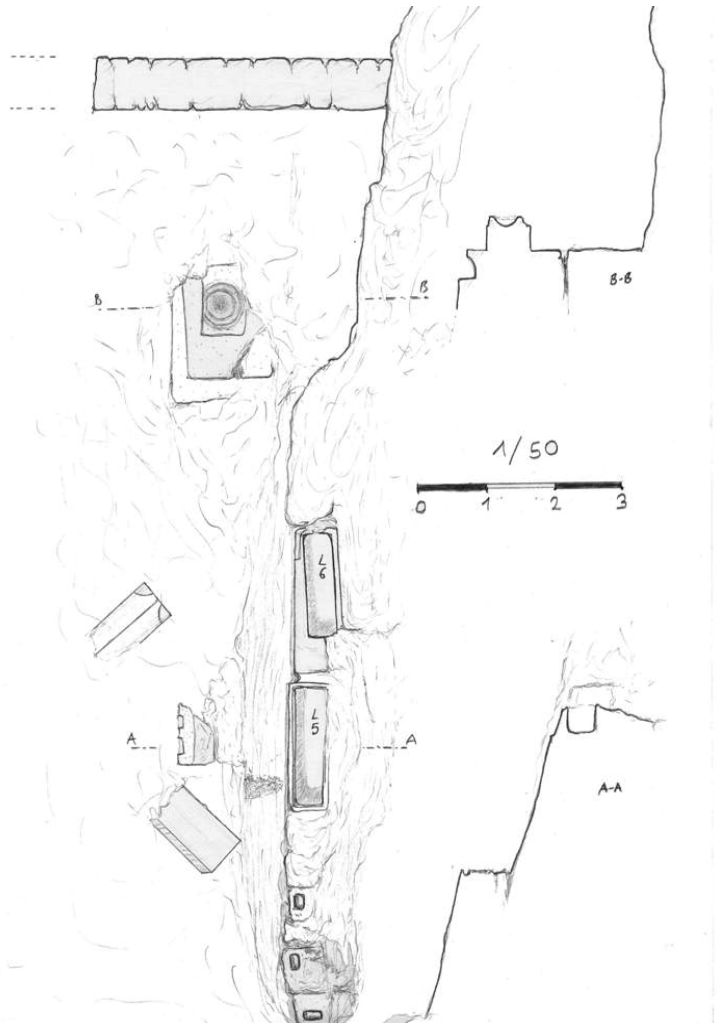

Resim 9. Mezar No. 5: Lahit.

Resim 10. Mezar No. 6: Kaya Lahdi.

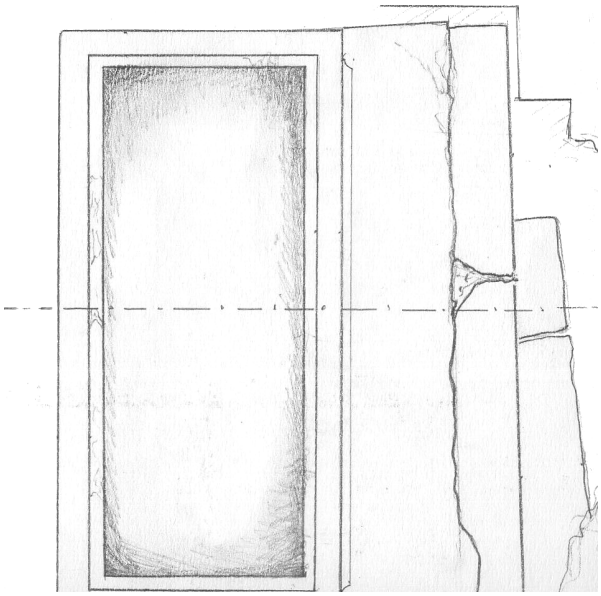

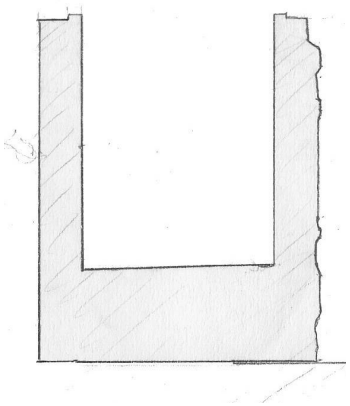
Resim 11. Mezar No. 7-8: Kaya Lahitleri.

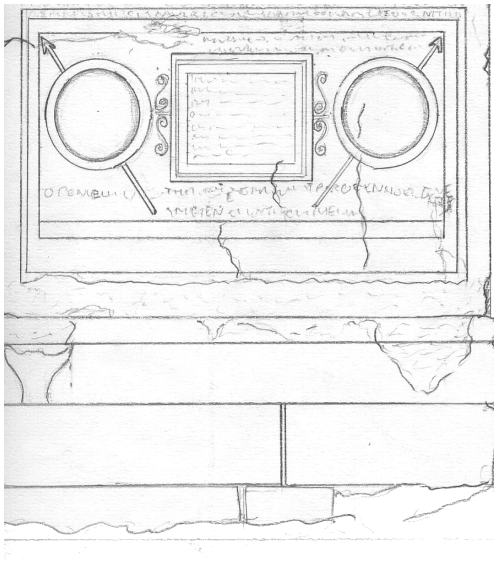

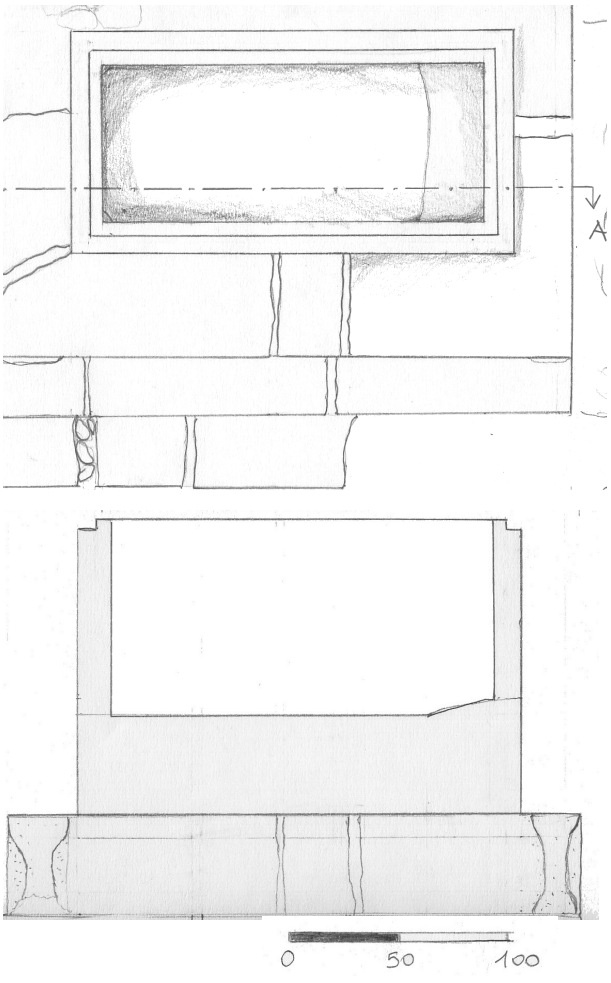

Resim 12. Mezar No. 9: Lahit.

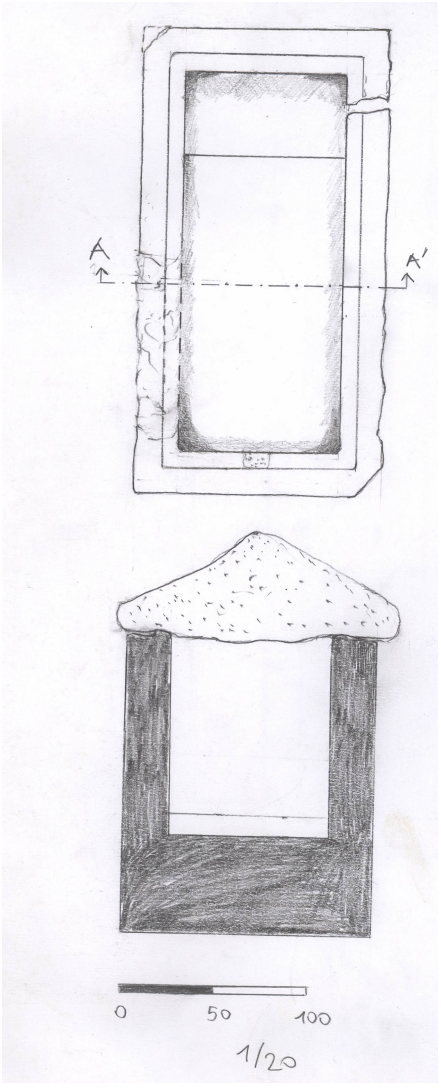

Resim 13. Mezar No. 10: Lahit.

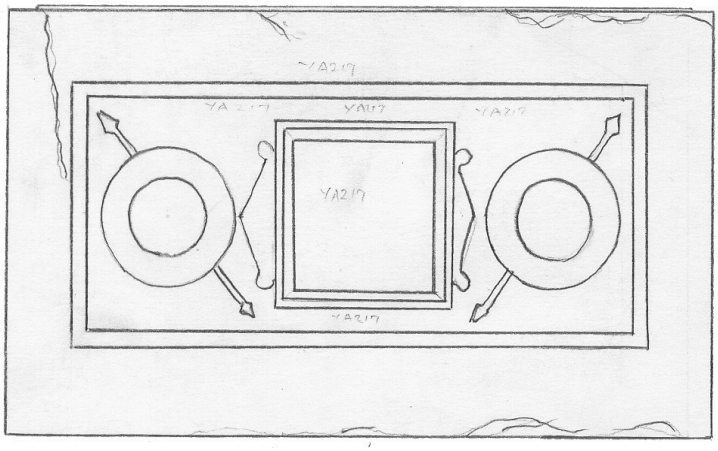

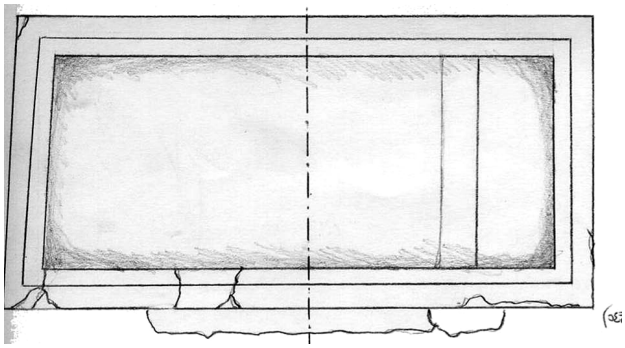

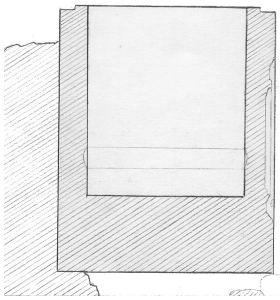
Resim 14. Mezar No. 11: Lahit.

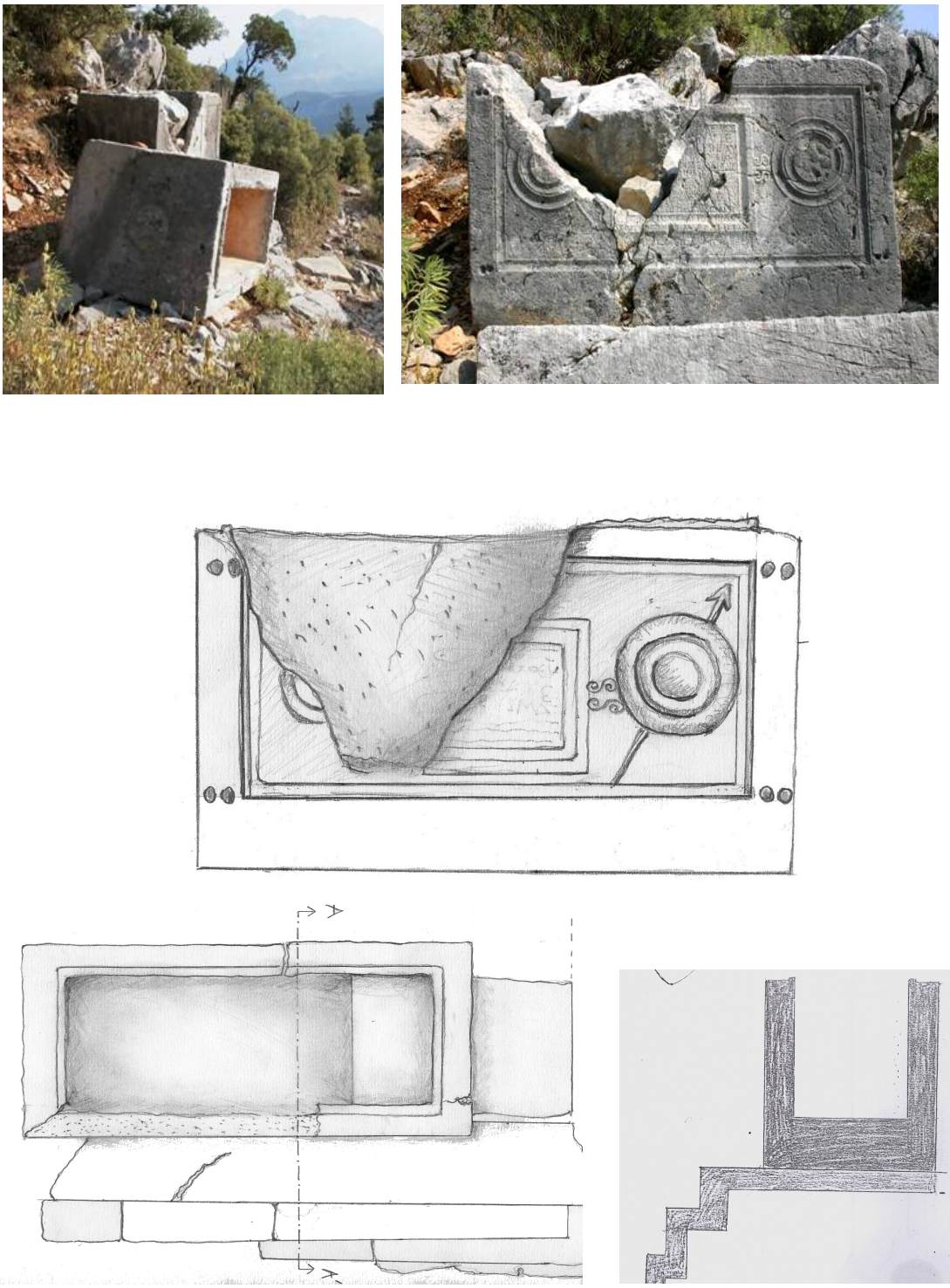

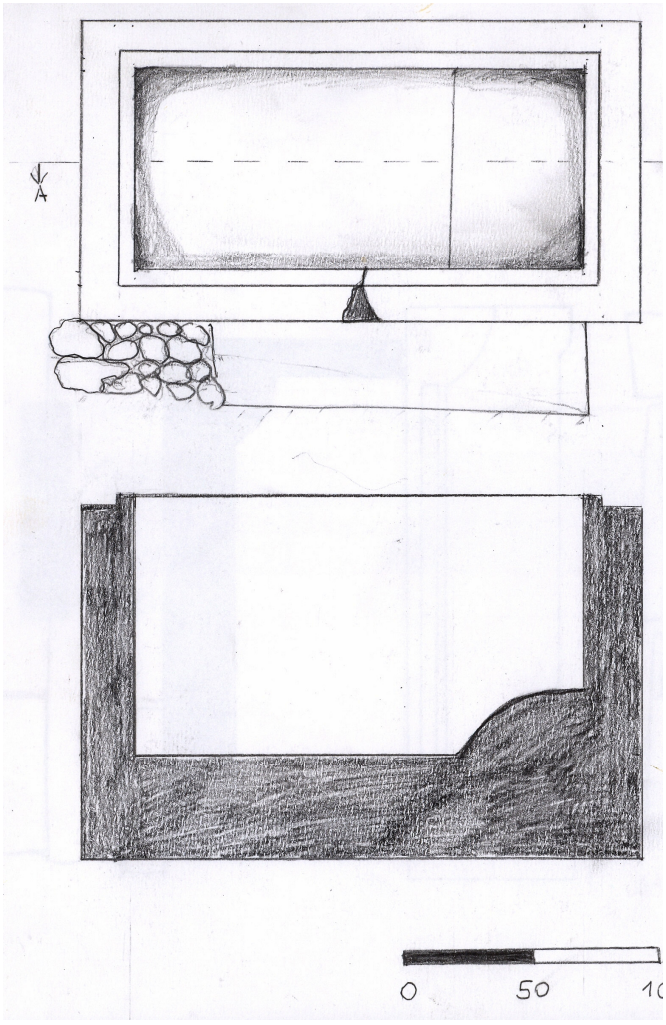

Resim 15. Mezar No. 12: Lahit.

Resim 16. Mezar No. 13: Lahit.

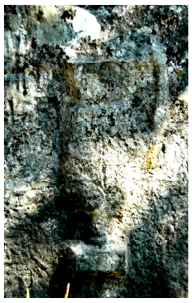
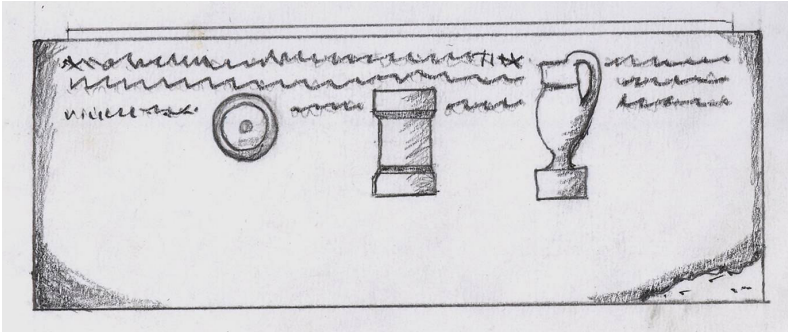
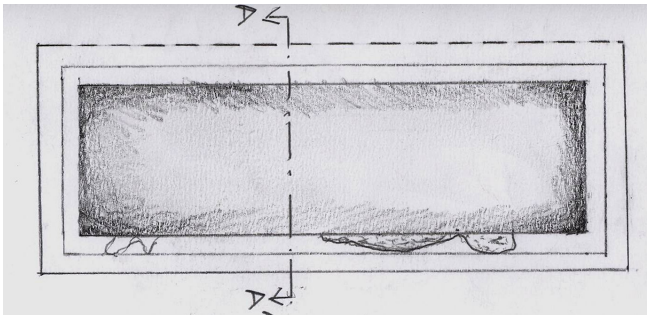
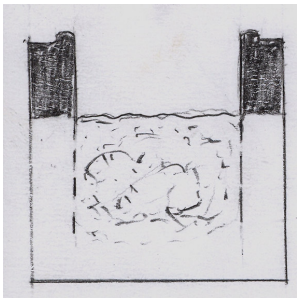

Resim 17. Mezar No. 14: Lahit.

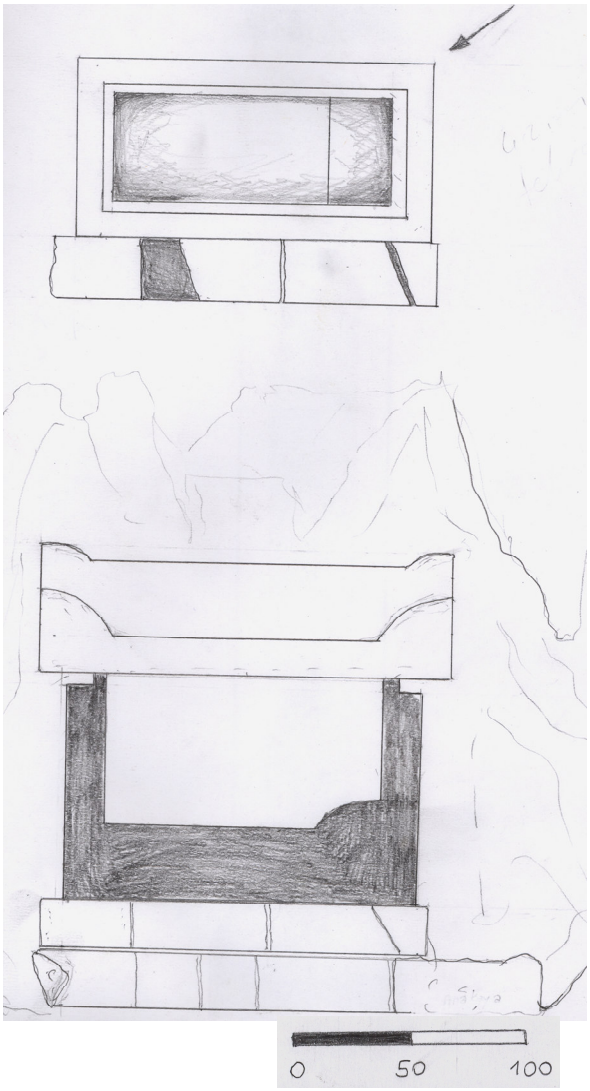
Resim 18. Mezar No. 15: Lahit.

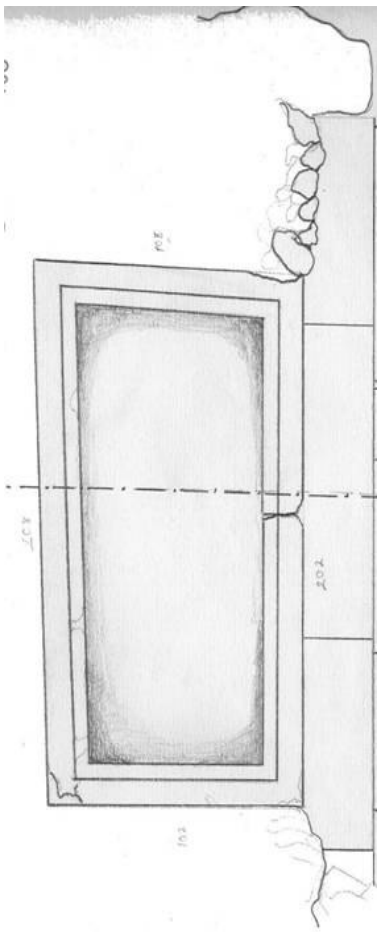

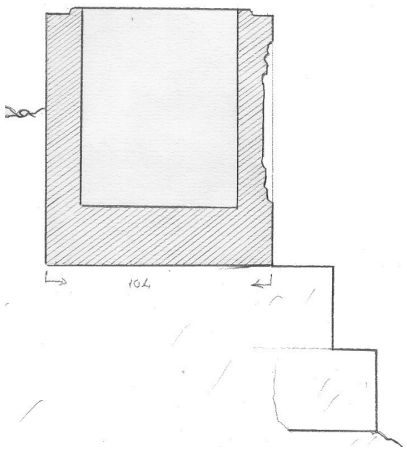
Resim 19. Mezar No. 16: Lahit.

Resim 20. Mezar No. 17: Lahit.

a) Teknesi belirsiz kapak.

Resim 21. Mezar No. 18: Lahit.

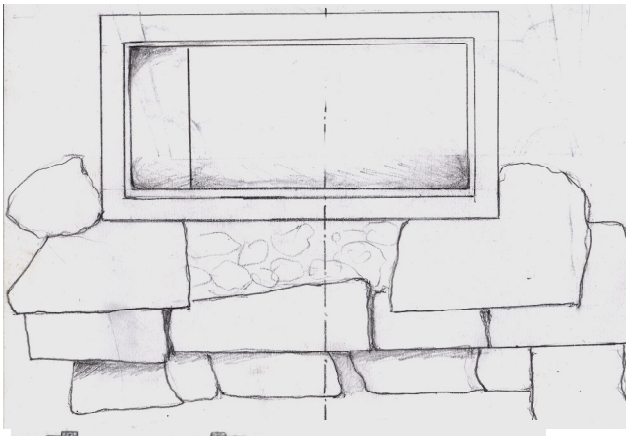

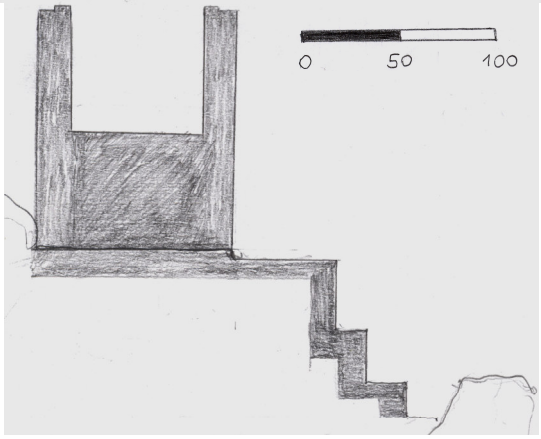

Resim 22. Mezar No. 19: Lahit.

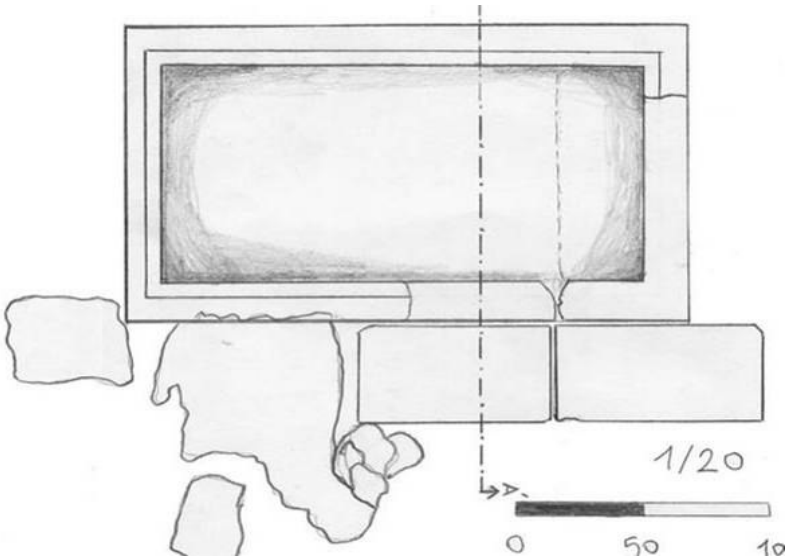

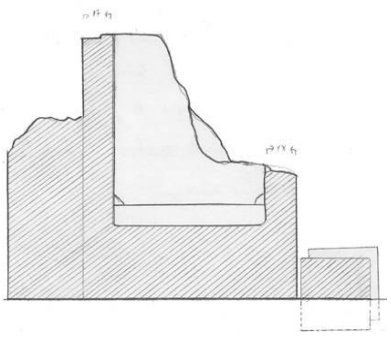

Resim 23. Mezar No. 20: Lahit.

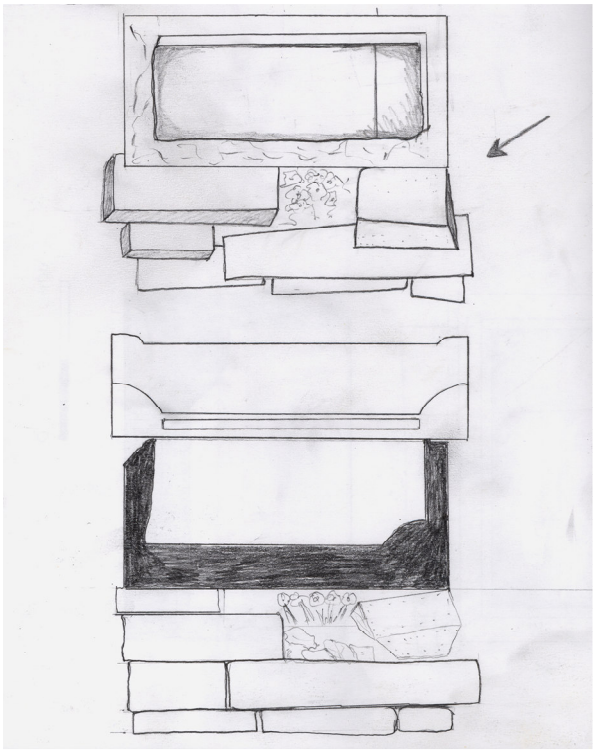

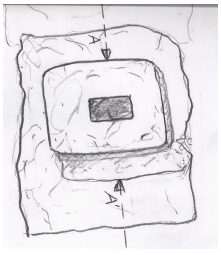
Resim 24. Mezar No. 21: Lahit.

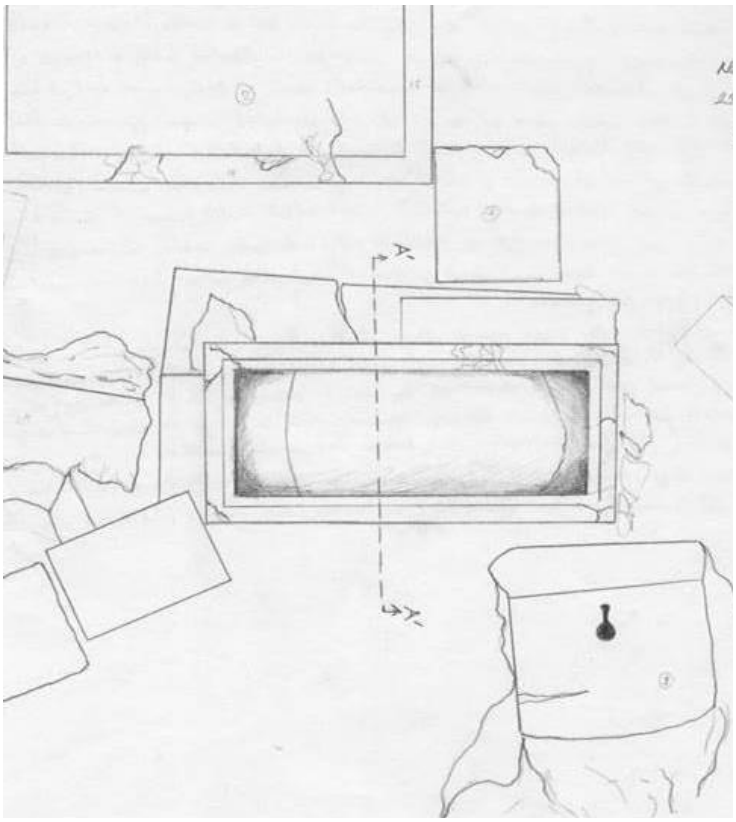

Resim 25. Mezar No. 22: Lahit.

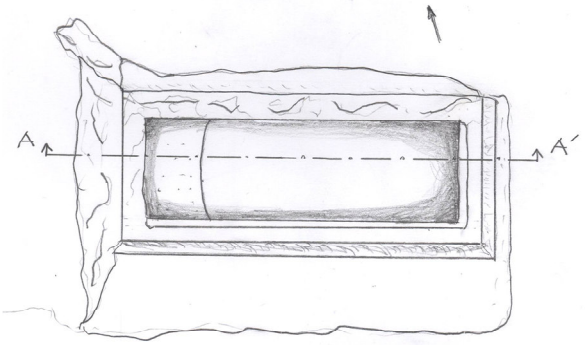

Resim 26. Mezar No. 23: Lahit.

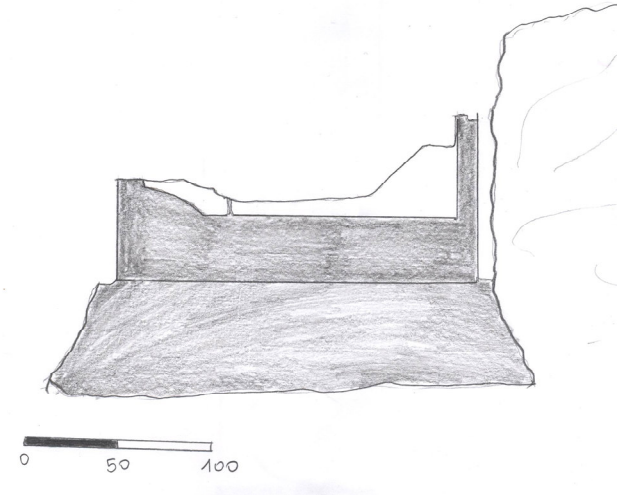

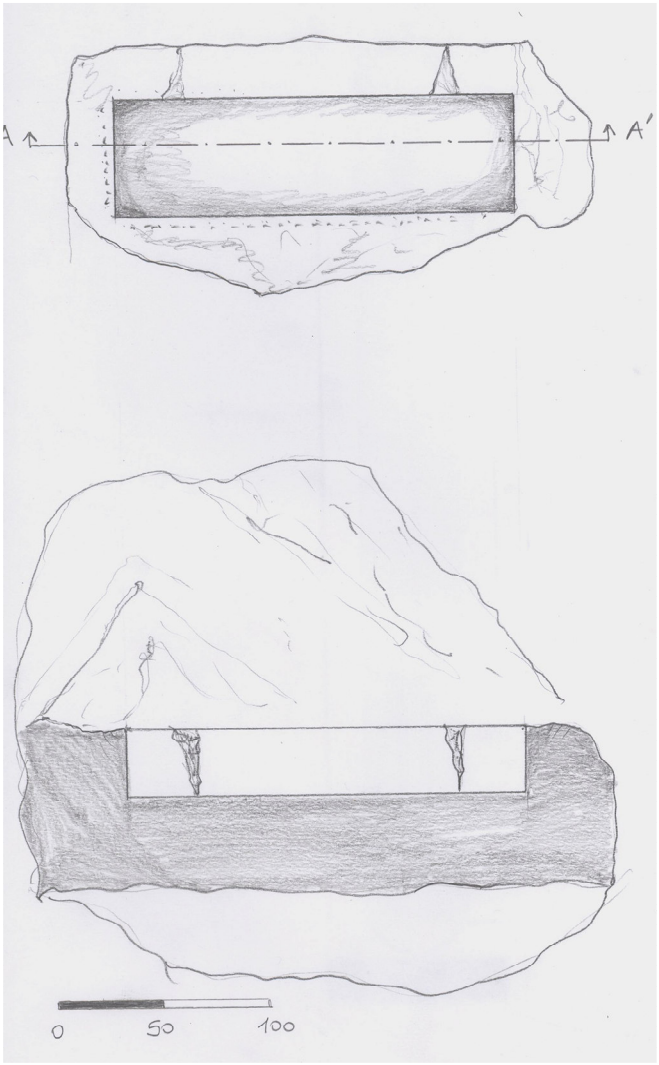

Resim 27. Mezar No. 24: Kaya Lahdi.

A
A'
0
50
100

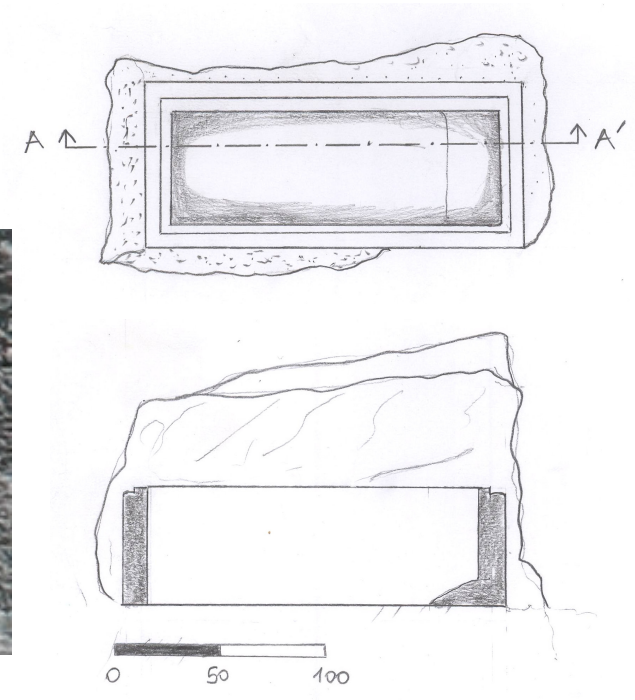
Resim 28. Mezar No. 25: Kaya Lahdi.

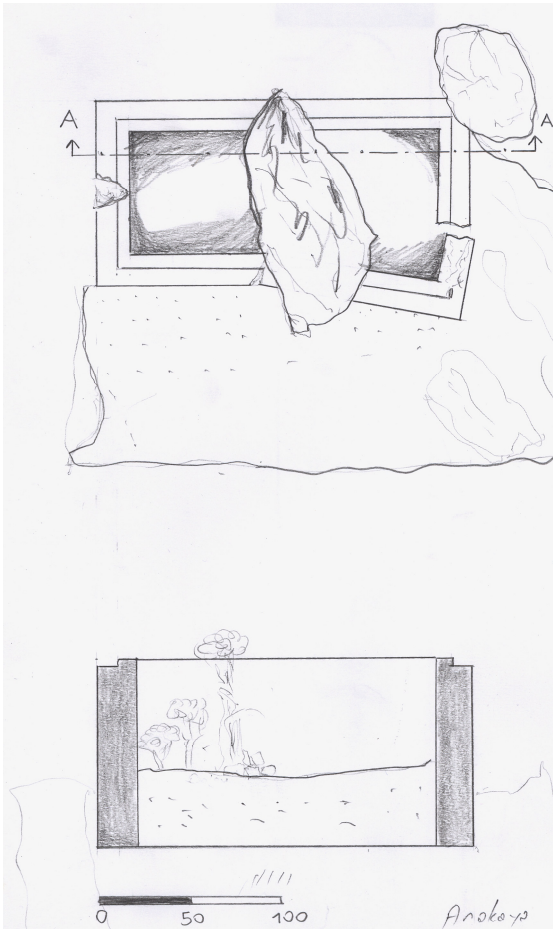

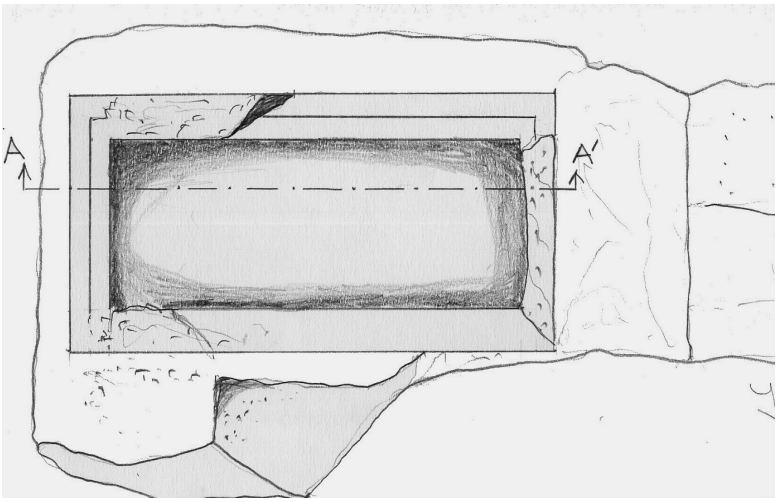
Resim 29. Mezar No. 26: Kaya Lahdi. (Rahibe Thoas'ın mezarı).

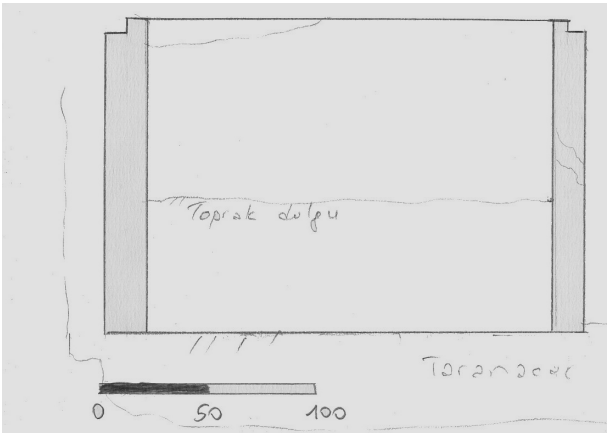

A
A
0
50
100

Resim 30. Mezar No. 27: Lahit.

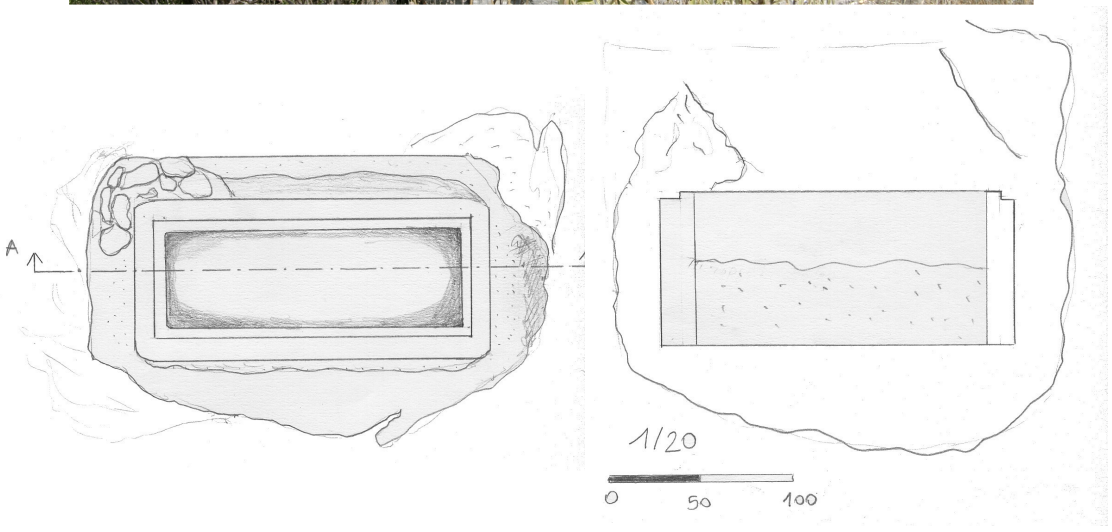

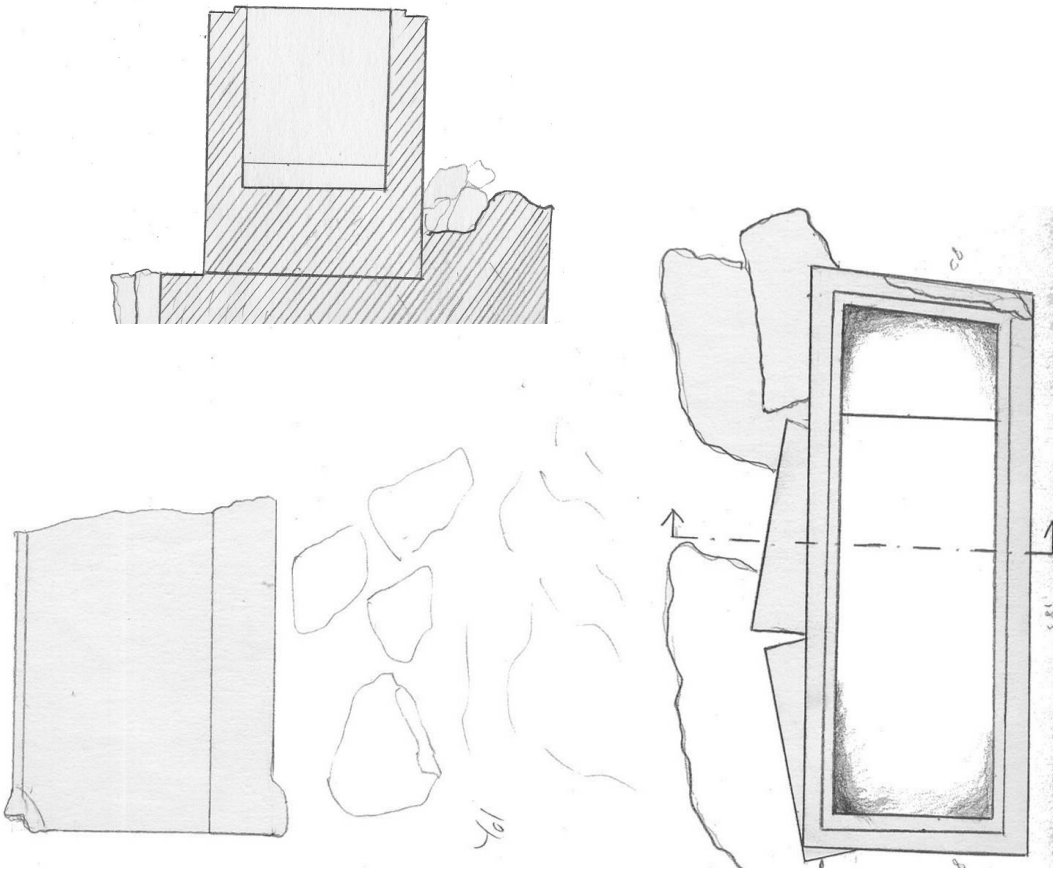
Resim 31. Mezar No 28: Lahit.

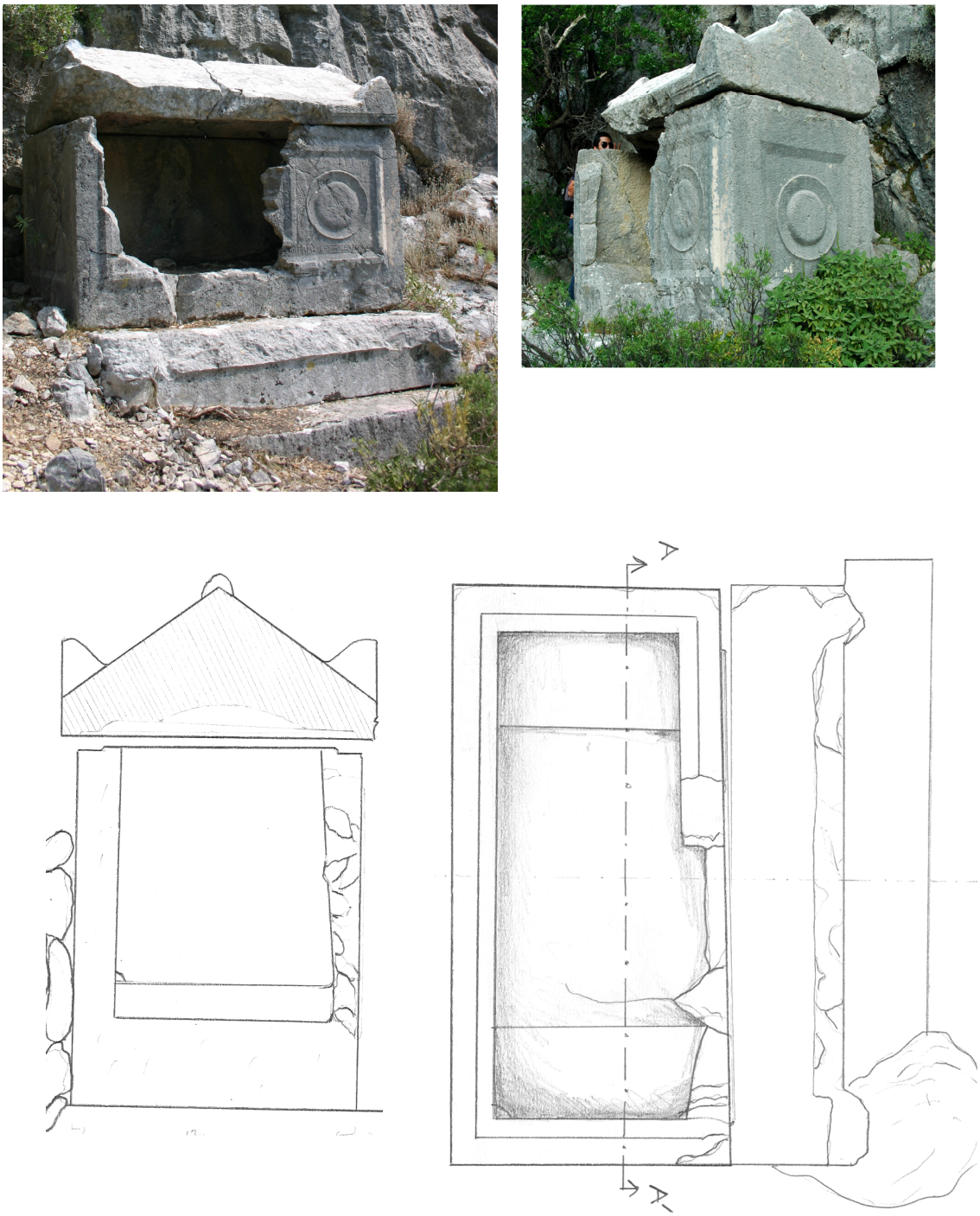

Resim 32. Mezar No. 29: Kaya Lahdi.

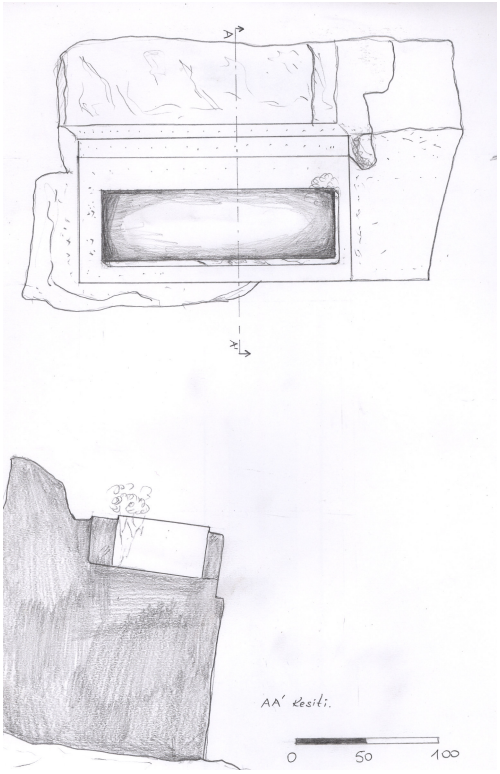

Resim 33. Mezar No. 30: Lahit.

Resim 34. Mezar No. 31: Lahit.

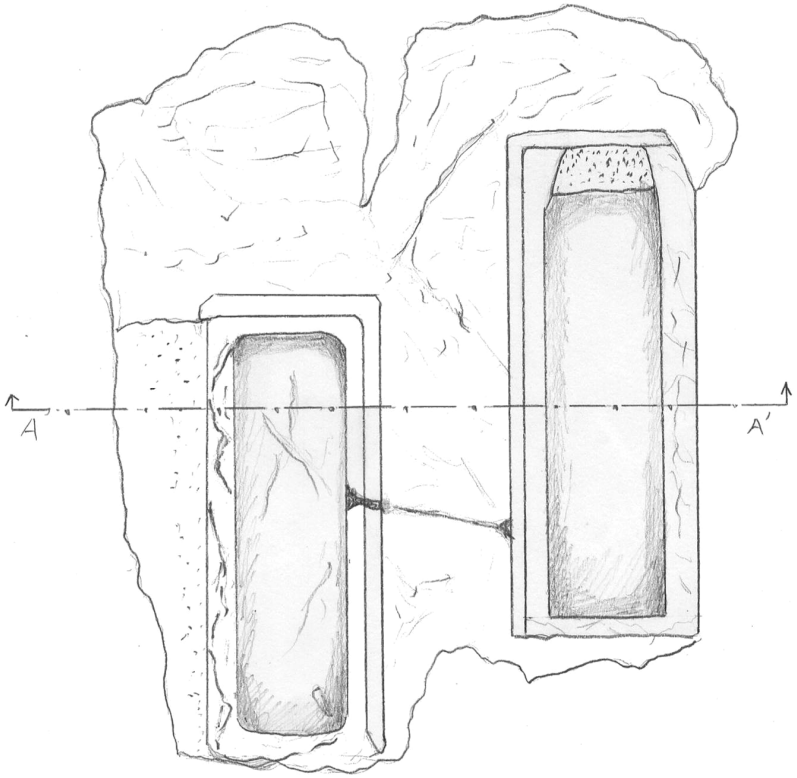

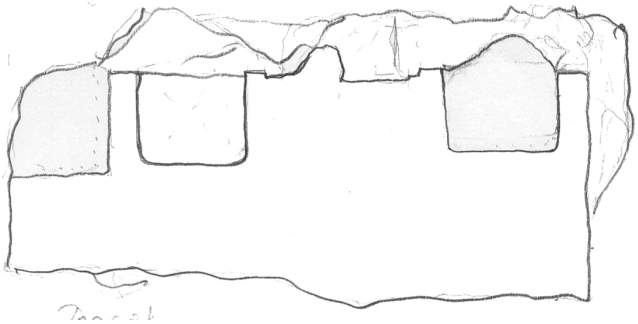

Resim 35. Mezar No. 32: Kaya Lahdi.

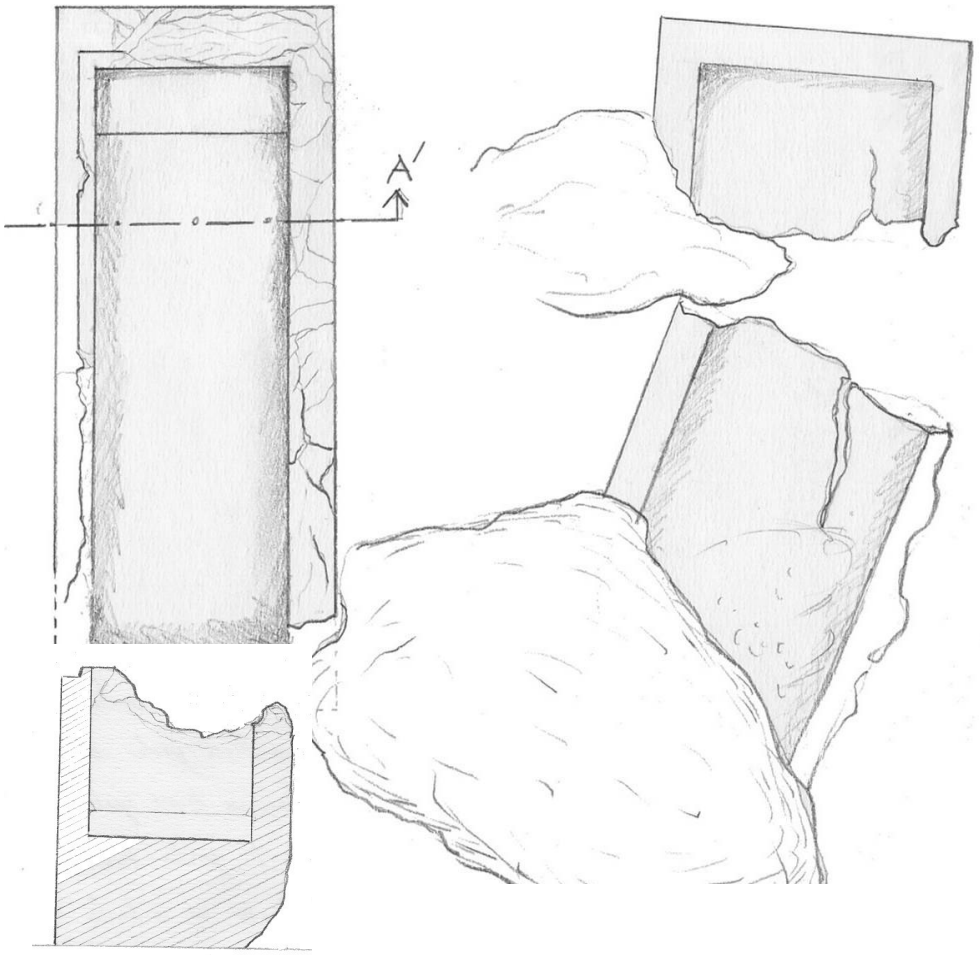

A
A'

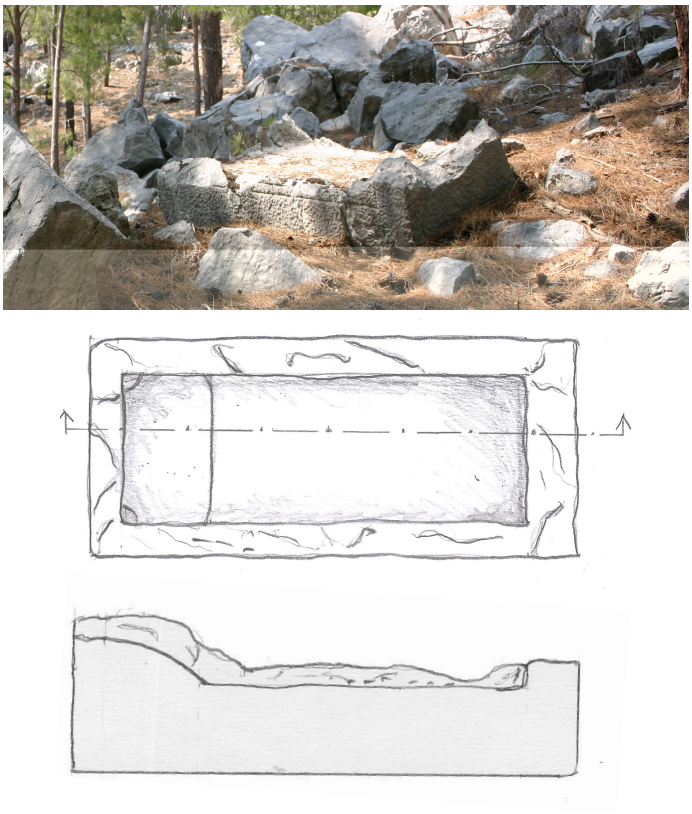

Resim 36. Mezar No. 33-34: Kaya Lahitleri.

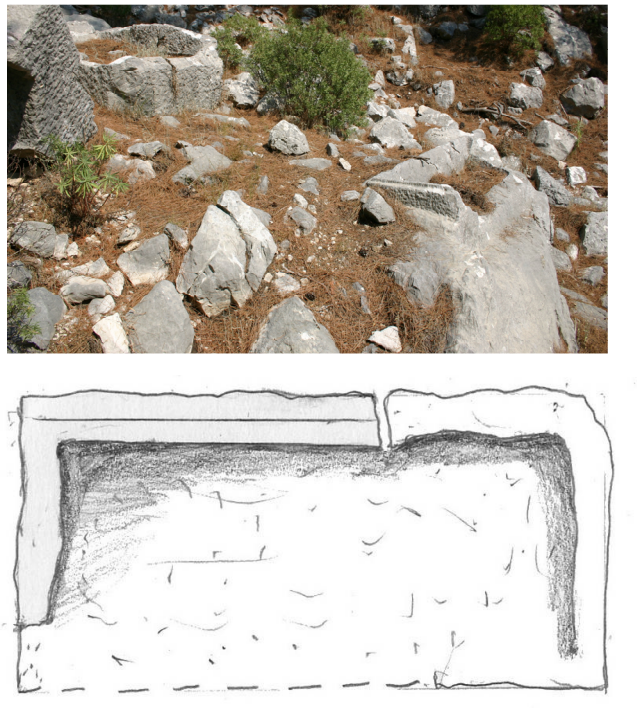

Resim 37. Mezar No. 35: Lahit.

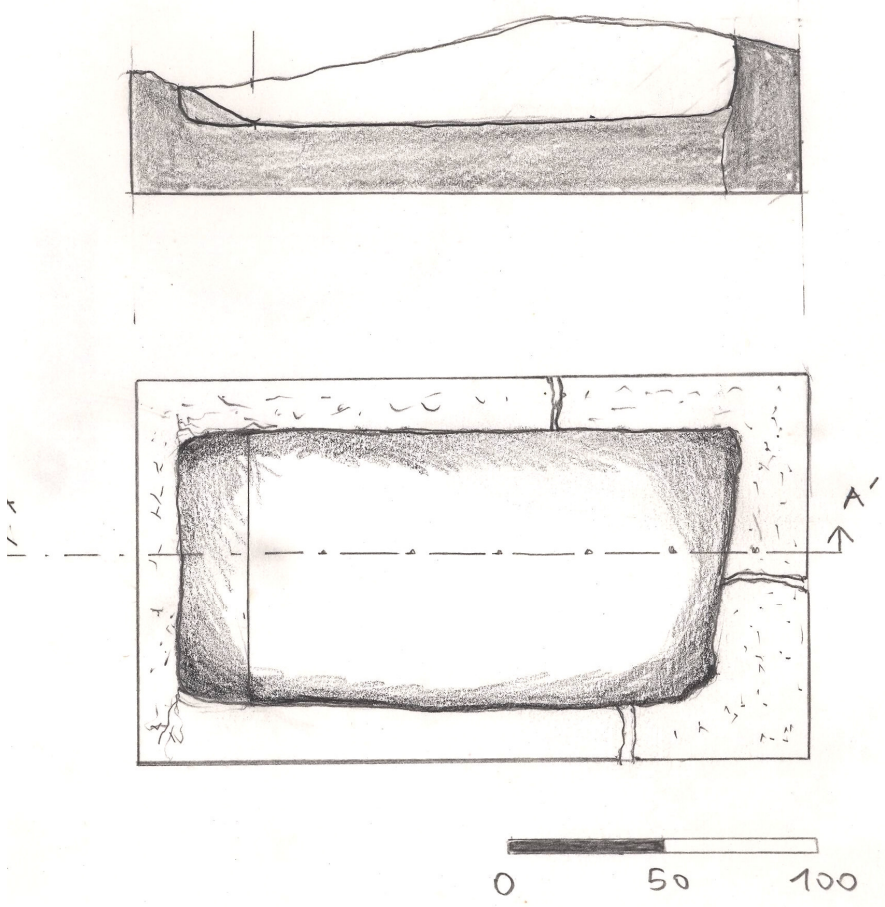

Resim 38. Mezar No. 36: Lahit.

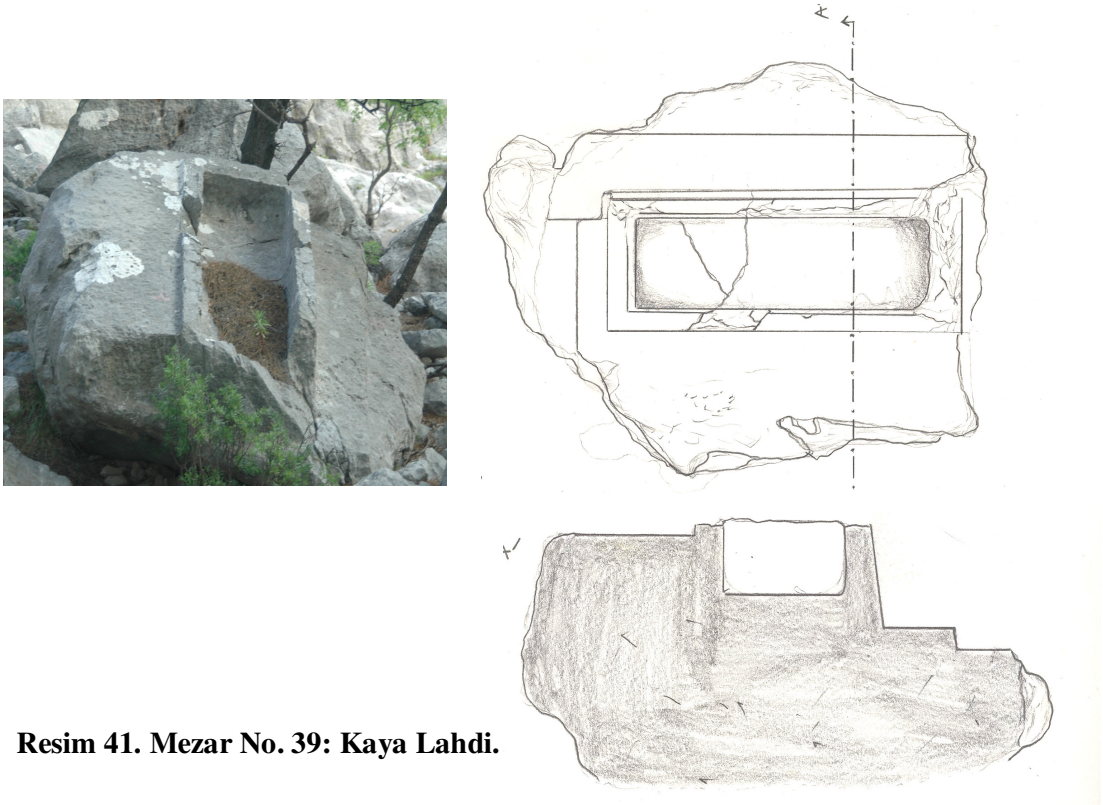

Resim 39. Mezar No. 37: Kaya Lahdi.

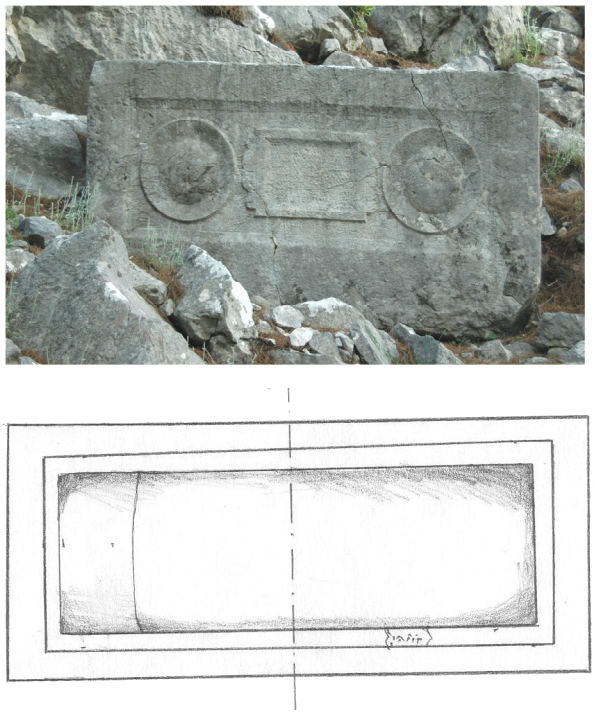

Resim 40. Mezar No. 38: Lahit.

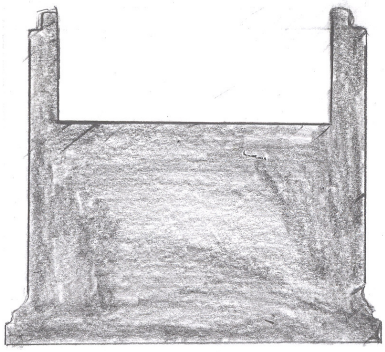
Resim 41. Mezar No. 39: Kaya Lahdi.

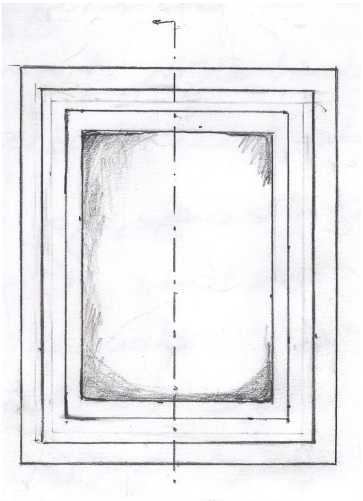

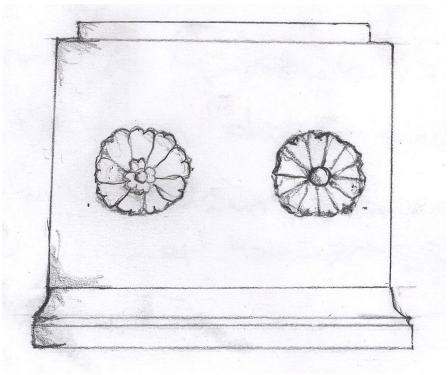
Resim 42. Mezar No. 40: Lahit.

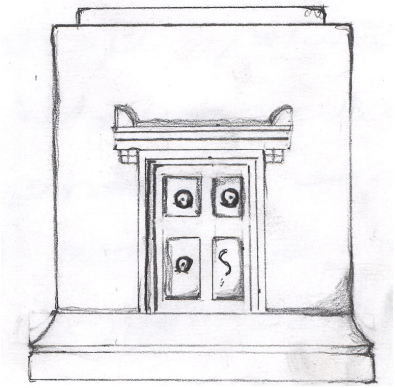

Resim 43. Mezar No. 41: Bağımsız Ostothek .

Resim 44. Mezar No. 43-44-45: Kaya Ostothekleri.

Resim 45. Mezar No. 42: Kaya Ostotheği.

Resim 46. Kalkan Tipleri.

a) Bağımsız stel.

b) Niş taslağı.

c) Stel yuvası.

d) Stel yuvaları.

e) Stel yuvaları.

f) Stel yuvaları.

g) Ölü kültüne ilişkin sunak.

h) Stel yuvaları.

Resim 47. Nekropolde külte ilişkin unsurlar.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Banu ÖZDİLEK

Doğum Tarihi ve Yer : 29. 05. 1982 ANKARA

Medeni Durumu : Bekar

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : Ankara Özel Tevfik Fikret Lisesi

Lisans Diploması : A. Ü. Fen-Ed. Fak. Klasik Arkeoloji Bölümü

Tez Konusu : **"**Neapolis Nekropolleri"

Yabancı Diller : Fransızca, İngilizce, (Orta Derecede Almanca).

Katıldığı Kazı ve Araştırmalar:

Patara Kazıları: Prof. Dr. Fahri Işık başkanlığında.

Tlos Yüzey Araştırmaları: Prof. Dr. Havva İşkan Işık başkanlığında

Xanthos Kazıları: Prof. Dr. Jacques des Courtils başkanlığında.

Beydağları Yüzey Araştırmaları: Prof. Dr. Nevzat Çevik başkanlığında.

Yayınlar :

-**B. Özdilek**, "Neapolis Nekropolü Üzerine Bir Ön Rapor", Anatolia Ek Dizi No: 3/ Supplement Series Nr. 3, (Baskıda).

-N.Çevik, B.Varkıvanç, S.Bulut, İ.Kızgut, E.Akyürek, I.Pedarros, M.Kunze, **B.Özdilek**, E.Akalın, "Bey Dağları Yüzey Araştırmaları 2004", AST 23-1, 2005, 141-155 vdd.

-N.Çevik, İ.Kızgut, S.Bulut, E.Akyürek, I.Pedarros, M.Kunze, **B.Özdilek**, E.Akalın, "Bey Dağları Yüzey Araştırmaları 2005", AST 24, 2006 (Baskıda).

Projeler :

"Neapolis Antik Kenti Arkeolojik Envanter Projesi": Üye

(Yürütücü Prof. Dr. Nevzat Çevik)

Çalıştığı Kurumlar : A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Fen-Ed. Fak.

Klasik Arkeoloji Bölümü. Araştırma Görevlisi.

Adres : Fen- Ed. Fak. Arkeoloji. Bölümü, Kampüs - Antalya

Tel. No. : +90 242 310 22 62